

SÖKANDE

Vattudalens Fisk AB, 556742-7470
Bredgårdsgatan 8C
833 31 Strömsund

Ombud: Advokat Joel Mårtensson
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

Ombud: Juridiskt biträde Helles Stoytcheva
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

SAKEN

Tillstånd enligt miljöbalken till befintlig och utökad verksamhet till fiskodling och övervintring av fisk på fastigheterna Äspnäs 1:17 och 1:40 i Strömsunds kommun samt uttag av ytvatten från Ströms Vattudal

Anläggnings-ID: 7523544
Avrinningsområde: 38 (Ångermanälven)
Koordinater (SWEREF 99 TM): N 7102150, E 518440

DOMSLUT**Tillstånd**

Mark- och miljödomstolen lämnar Vattudalens Fisk AB tillstånd till fortsatt verksamhet vid bolagets anläggningar på fastigheterna Äspnäs 1:17 och 1:40 i Strömsunds kommun, innefattande

1. fiskodling och övervintring av fisk med en maximal foderförbrukning om 1 800 ton per kalenderår, och
2. bortledande av ytvatten om maximalt 20 m³ per dygn och totalt 5 000 m³ per år på fastigheten Äspnäs 1:17, samt
3. tillstånd till nedläggning av ny ledning för bortledande av vatten med tillhörande anordningar och förankring med uttagspunkt inom det område som framgår av **domsbilaga 1**, och att för framtiden behålla dessa anläggningar.

Tillståndet gäller i 15 år från det att denna deldom vunnit laga kraft, alternativt från det att tillståndet tagits i anspråk.

Mark- och miljödomstolen avslår övriga framställda yrkanden.

Villkor

Allmänt villkor

1. Om inte annat framgår av övriga villkor ska verksamheten utformas och bedrivas i huvudsak i enlighet med vad Vattudalens Fisk AB har angivit i ansökningshandlingarna eller i övrigt åtagit sig i målet.

Kemiska produkter, avfall och avlopp

2. Kemiska produkter och farligt avfall ska hanteras och förvaras på tät yta utan avlopp, under tak och i övrigt på sådant sätt att eventuellt spill och läckage kan samlas upp. Kärll ska vara noggrant märkta med sitt innehåll. Absorptionsmedel och annan utrustning för omhändertagande av spill och läckage ska finnas tillgängligt.

Flytande kemikalier och flytande farligt avfall ska förvaras på tät invallad yta som rymmer summan av hela innehållet i den största behållaren och 10 % av innehållet i övriga behållare.

3. Mängden avfall inom respektive avfallskategori och hur det har omhändertagits ska redovisas till tillsynsmyndigheten årligen.
4. Blodvatten från slakteriverksamheten får inte släppas till recipient eller spillvattnenät utan behandling i av tillsynsmyndigheten godkänd infiltrationsanläggning eller annan anläggning.

Hantering av död fisk

5. Död fisk som flyter på ytan av odlingskassarna ska under produktionssäsongen (maj–oktober) avlägsnas och dokumenteras en gång per dag. Under övrig tid, av period med öppet vatten, ska avlägsnandet och dokumentationen ske minst två gånger per vecka. Undantag på grund av säkerhetsskäl kan medges av tillsynsmyndigheten efter anmälan av Vattudalens Fisk AB.
6. Död fisk ska ensileras med myrsyra och transporteras till godkänd mottagare.

Fågelskyddsnät

7. Fågelskyddsnät ska användas. Fågelskyddsnätets funktion ska kontrolleras och dokumenteras minst en gång var 14:e dag.

Lukt

8. Verksamheten ska bedrivas så att luktolägenhet förebyggs och begränsas. Om luktolägenhet trots detta uppkommer från verksamheten ska åtgärder vidtas i syfte att minimera olägenheterna.

Buller

9. Buller från verksamheten ska begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder inte överskrider följande begränsningsvärden:

50 dB(A) helgfri måndag–fredag	kl. 06.00–18.00
45 dB(A) lör-, sön- och helgdag	kl. 06.00–18.00
45 dB(A) kvällstid	kl. 18.00–22.00
40 dB(A) nattetid	kl. 22.00–06.00

Nattetid kl. 22.00–06.00 får den momentana ljudnivån utomhus vid bostäder inte överstiga 55 dB(A) som begränsningsvärde.

Energianvändning

10. Vattudalens Fisk AB ska fortlöpande vidta åtgärder för att minska energianvändningen inom verksamheten. Åtgärderna ska utgå från en för detta syfte framtagen plan som ska redovisas till tillsynsmyndigheten vid behov.

Kontrollprogram

11. För verksamheten ska finnas ett aktuellt och uppdaterat kontrollprogram som visar hur villkoren följs och hur verksamhetens påverkan på hälsa och miljö i övrigt undersöks. I kontrollprogrammet ska bl.a. anges platser, metoder och frekvenser för mätningarna samt hur resultaten av mätningarna ska utvärderas och redovisas. Recipientkontrollen ska ingå i kontrollprogrammet.

Reviderat kontrollprogram ska ges in till tillsynsmyndigheten senast en månad efter det att tillståndet vunnit laga kraft eller den senare tid som tillsynsmyndigheten bestämmer.

Upphörande av verksamheten

12. Minst ett (1) år innan verksamheten upphör eller senast sex (6) månader efter lagakraftvunnet avgörande om att inte lämna tillstånd till fortsatt verksamhet, ska en anmälan göras till tillsynsmyndigheten och en efterbehandlingsplan lämnas in.

Efterbehandlingsplanen ska bl.a. innehålla en beskrivning av borttagande av anläggning på land och i vatten samt omhändertagande av kemiska produkter och avfall.

Undersökningarna och de eventuella åtgärder som kan följa ska planeras och genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten, som också ska avgöra om planen kan godkännas.

Uppskjutna frågor

- U1. Vattudalens Fisk AB ska under prövotiden utreda möjligheterna att odla fisk med uppsamlingsenhet medförande möjligheten att samla upp och rena fekalier och foderrester. Vattudalens Fisk AB ska utvärdera odlingssystemet avseende tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningar.

Vattudalens Fisk AB ska löpande informera tillsynsmyndigheten om planerade och genomförda åtgärder.

Resultatet av utredningen med förslag på slutligt odlingssystem, avvattningssystem samt förslag till skyddsåtgärder och slutliga villkor ska inges till mark- och miljödomstolen senast fyra (4) år efter det att tillståndet vunnit laga kraft alternativt efter att tillståndet tagits i anspråk.

U2. Vattudalens Fisk AB ska under en provotid utreda möjligheten och behovet av att ta upp eventuella ackumulationshögar av foderrester och fekalier efter att tillståndstiden löpt ut. Metoder, kostnader och efterföljande hantering av de upptagna massorna ska belysas. Utredningen ska också omfatta frågan om behov av och storlek på ekonomisk säkerhet. Utredningen ska genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten och faktiskt provtagning bör ingå som en del av underlaget.

Resultaten av utredningen tillsammans med förslag till slutgiltiga villkor ska ges in till mark- och miljödomstolen senast fyra (4) år från det att tillståndet vunnit laga kraft alternativt efter att tillståndet tas i anspråk.

Provisoriska föreskrifter

P1. Utsläpp av totalfosfor från odlingen får uppgå till högst 8 400 kg fosfor per år beräknat enligt formeln $L = P \cdot (FK \cdot CI - CR) \cdot 10$, räknat som löpande medelvärde över tre kalenderår.

L står för fosforutsläppet (kg), P för fiskproduktion (netto, ton), FK för foderkoefficient (d.v.s. den mängd foder som åtgår för att producera 1 kg fisk), CI för koncentration av fosfor i foder (%) och CR för koncentration av fosfor i fisk (%).

Övriga frågor

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen godkänner den miljökonsekvensbeskrivning som getts in i målet.

Verkställighetsförordnande

Mark- och miljödomstolen förordnar att tillståndet får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft. Vattudalens Fisk AB ska ställa säkerhet enligt 22 kap 28 § miljöbalken hos Länsstyrelsen i Jämtlands län för den ersättning som kan komma att utgå om domstolens dom ändras avseende tillståndsgiven vattenverksamhet i målet.

Igångsättningstid

Den miljöfarliga verksamhet som inte redan är igångsatt ska ha satts igång inom 10 år från det att tillståndsbeslutet vunnit laga kraft alternativt från det att tillståndet tagits i anspråk

Arbetstid

Arbetena som avser vattenverksamhet ska vara utförda inom fem år från det att denna dom vunnit laga kraft alternativt från det att tillståndet tagits i anspråk.

Oförutsedd skada

Anspråk med anledning av oförutsedd skada får framställas inom fem år från utgången av arbetstiden.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen fastställer prövningsavgiften för vattenverksamheten till 2 000 kr.

Rättegångskostnader

Vattudalens Fisk AB förpliktas att utge ersättning för rättegångskostnader till Vattudalens Naturskyddsförening med 450 kr. På beloppet ska ränta utgå enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för denna dom till dess betalning sker.

INNEHÅLL

BAKGRUND OCH TIDIGARE BESLUT	7
ANSÖKAN	8
Bolagets yrkanden	8
Ansökans omfattning	8
Samråd och miljökonsekvensbeskrivning (MKB)	9
Områdesbeskrivning	9
Sammanfattad teknisk beskrivning (TB)	11
Sammanfattande miljökonsekvenser	12
Tillåtlighet	13
Tillståndstid	25
Särskilt om vattenverksamheten	26
Villkorsförslag	29
Bemötande av länsstyrelsens övriga villkorsförslag	37
Ekonomisk säkerhet	39
Verkställighetsförordnande	40
Prövningsavgift	41
Övrigt	41
INKOMNA YTTRANDEN	42
Länsstyrelsen	42
Kommunen	57
Miljö- och byggnämnden i Strömsunds kommun (nämnden)	58
Hillsands Byalag och Hillsands vatten- och avloppsförening (föreningarna)	64
Vattudalens Naturskyddsförening	72
Anders Bergman, Kjell Rislund, Lennart Karlsson och Lars Svanberg	74
Marcus Eriksson	75
DOMSKÄL	76
Formella förutsättningar	76
Tillåtlighet	76
Tillståndstid	81
Villkor	81
Uppskjutna frågor och provisoriska föreskrifter	85
Övriga frågor	86

BAKGRUND OCH TIDIGARE BESLUT

Vattudalens Fisk AB (bolaget) ansökte 2008 om nyetablering av två fiskodlingar i Ströms Vattudal; en vid Postviken (den då aktuella odlingen) och en vid Linjeviken längre uppströms. Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Jämtlands län (Miljöprövningsdelegationen) beviljade den 8 april 2009 tillstånd till de båda odlingarna med en maximal årsproduktion om 600 ton fisk i Postviken och 1 000 ton fisk i Linjeviken (dnr 551-7172-08 och 551-7171-08). Miljöprövningsdelegationen föreskrev för respektive tillstånd vissa slutliga villkor och sköt upp frågan om slutliga villkor avseende omgivningspåverkan av utsläpp av fekalier och foderrester i vattnet samt omhändertagande av blodvatten från slakt. Båda tillstånden tidsbegränsades till att gälla till och med den 31 december 2021.

Efter överklagande av bolaget ändrade dåvarande miljödomstolen den tillåtna årliga produktionsmängden till 1 600 ton fisk i Postviken och 1 600 ton fisk i Linjeviken, i båda fallen med maximalt 1 800 ton foder per år. Miljödomstolen ändrade även vissa villkor och föreskrev ett ytterligare villkor för respektive odling (se Miljödomstolen vid Östersunds tingsrätts mål nr M 1406-09 och M 1504-09).

Miljöprövningsdelegationen meddelade den 11 december 2015 nytt tillstånd för verksamheten i Linjeviken med oförändrad produktionsmängd och tidsbegränsning till den 31 januari 2026 (dnr 551-6992-12).

Den 20 januari 2016 ändrade miljöprövningsdelegationen villkor 24 i tillståndet för Postviken, avseende provtagningspunkt för fosforhalt i recipienten (dnr 551-8611-14).

Den 27 november 2018 avslutade miljöprövningsdelegationen provotiden för verksamheten vid Postviken och föreskrev ett nytt villkor avseende utsläpp av animaliska biprodukter (dnr 551-9459-15). Gällande den uppskjutna frågan om utsläpp av fekalier och foderrester i vattnet föreskrevs inget ytterligare villkor.

Bolaget ansöker nu hos mark- och miljödomstolen om tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet för fiskodling och övervintring av fisk i Postviken på fastigheterna Äspnäs 1:17 och 1:40. Därtill ansöker bolaget om tillstånd till att bortleda ytvatten från Ströms Vattudal till sköljvatten för slakteri m.m. inom ramen för den nu ansökt verksamheten.

När ansökan gavs in till mark- och miljödomstolen var kvalitetsfaktorn för näringsämnen i vattenförekomsten Ströms Vattudal (SE708032-149042) klassad till måttlig status. Kvalitetsfaktorerna växtplankton och bottensubstrat i sjöar var oklassade. Detta har nu ändrats. Av Vatteninformationssystem Sverige (VISS) framgår att sedan den 1 juni 2021 är den biologiska kvalitetsfaktorn växtplankton klassad som god status och den fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorerna näringsämnen som god status medan den hydromorfologiska kvalitetsfaktorn bottensubstrat i sjöar fortfarande är oklassad. Dessa ändringar behandlades vid huvudförhandlingen i målet.

ANSÖKAN

Nedan följer bolaget yrkanden, utveckling av talan och bemötande av inkomna yttranden så som de slutligen framställts i målet.

Bolagets yrkanden

Bolaget har yrkat att mark- och miljödomstolen ska bevilja bolaget tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet vid bolagets anläggningar på fastigheterna Äspnäs 1:17 och 1:40 i Strömsunds kommun (kommunen) innefattande

1. fiskodling och övervintring av fisk med en maximal foderförbrukning om i första hand 3 000 ton och i andra hand 1 800 ton per kalenderår,
2. bortledning av ytvatten om maximalt 20 m³ per dygn och totalt 5 000 m³ per år på fastigheten Äspnäs 1:17, och
3. nedläggning av ny ledning för bortledning av vatten med tillhörande anordningar och förankring med uttagspunkt inom det område som framgår av **bilaga 1** samt att för framtiden behålla dessa anläggningar.

Tillståndet ska gälla åtminstone 20 år från det att tillståndet vinner laga kraft. Under förutsättning att ansökan om nytt tillstånd har lämnats in före utgången av tillståndets giltighetstid ska tillståndet fortsätta att gälla till dess att ett lagakraftvunnet avgörande av ansökan föreligger.

Bolaget har även yrkat att mark- och miljödomstolen

- godkänner den till ansökan bilagda miljökonsekvensbeskrivningen, förordnar att tillståndet, med stöd av 22 kap. 28 § miljöbalken (MB), får tas i anspråk utan hinder av att det inte har vunnit laga kraft (verkställighetsförordnande),
- bestämmer igångsättningstiden för eventuellt tillkommande anläggningsdelar till tio år från det att tillståndet vinner laga kraft,
- bestämmer arbetstiden för vattenverksamheten till fem år från det att tillståndet vinner laga kraft, och
- bestämmer tiden för anmälan av anspråk på ersättning för oförutsedda skador av vattenverksamheten till fem år efter utgången av arbetstiden.

Ansökans omfattning

Ansökan avser befintlig och utökad verksamhet för fiskodling och övervintring av fisk där mer än 40 ton foder förbrukas per kalenderår enligt verksamhetskod 5.10 i miljöprövningsförordningen (2013:251). Ansökan avser även frivilligt tillstånd till vattenverksamhet innefattande bortledning av ytvatten som sköljvatten för slakteriverksamhet enligt 11 kap. 9 § 2 st. MB.

Verksamheten omfattas inte av lagen (1993:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (Sevesolagen). Verksamheten utgör heller inte en industriutsläppsverksamhet enligt industriutsläppsförordningen (2013:250).

Samråd och miljökonsekvensbeskrivning (MKB)

Ansökan har föregåtts av ett avgränsningssamråd enligt 6 kap. MB. Vad som framkommit genom samrådsförfarandet har beaktats vid upprättandet av ansökan.

Det kan särskilt nämnas att bolaget efter synpunkter som kommit fram i samrådet valt att inte inkludera fastigheten Äspnäs 4:6 i sitt verksamhetsområde, vilket tidigare var avsikten. Därtill har bolaget beslutat att säga upp sitt avtal med befintligt slakteri på Åland med ambition att förlägga detta lokalt i Jämtland. Slutligen nämns särskilt att bolaget efter samrådet även beslutat att förlägga vattenuttaget för verksamheten till fastigheten Äspnäs 1:17 istället för, som tidigare varit planerat, till Äspnäs 1:40. För närmare redogörelse för samrådet hänvisas till MKB:n med bilagor.

Områdesbeskrivning

Verksamheten är belägen i Ströms Vattudal i Strömsunds kommun. Vattenförekomsten består av nio efter varandra belägna sjöar där verksamheten återfinns i sjön Dragan. Systemet är reglerat för vattenkraft och sjön är näringsfattig med en näringshalt som normalt är lägre än vad som bedöms vara ett naturligt tillstånd. Vattenförhållandena i området redogörs närmre för i avsnitt 7.4. i MKB:n.

Verksamhetsområde

Verksamhetsområdet innefattar landbas samt odlingsområde i vattnet. Nuvarande verksamhet bedrivs på fastigheten Äspnäs 1:40 med tillhörande vattenområde. Ansökan avser samma område samt tillkommande vattenområde inom Äspnäs 1:17. Äspnäs 1:17 ägs av bolaget medan Äspnäs 1:40 upplåts till bolaget genom arrendavtal. Verksamhetsområdet är beläget ca 20 km norr om Strömsund med närmaste bostadshus beläget ca 300 meter från verksamhetsområdet. Verksamhetsområdet beskrivs närmare i den tekniska beskrivningen och i MKB:n.

På fråga från Miljö- och byggnämnden i Strömsunds kommun har Bolaget förtydligat att verksamhetsområdet omfattar odlingsområdet i vattnet och landbasen (se p. 14 i ansökan samt avsnitt 2.2. i TB:n). Verksamhetsområdet, vilket är markerat med röd linje och för vilket hörnkoordinater finns angivna på s. 17 i TB:n utgör således den del av verksamhetsområdet som ligger i vatten.

I tydliggörande syfte har bolaget nu även tagit fram en särskild bild avseende verksamhetsområdet i vatten, se domsbilaga 1. Ingen ändring i sak är avsedd jämfört med tidigare, men begreppet skyddszon är nu borttaget. Verksamhetsområdet (röd markering) utgör den yttersta gräns för området i vatten som bolaget får ianspråka för verksamheten och därmed det område inom vilket bolaget får placera bl.a. bojar, foderslangar eller andra anordningar. Odlingsområdet (gul markering) avser det område inom vilket odlingskassar får lokaliseras. Området mellan den röda och gula linjen utgör det område som tidigare benämndes ”skyddszon”. Bolaget avser inte att stadigvarande förlägga odlingskassar inom detta område, som utgör ett arbetsområde, men området kan däremot innehålla bojar, foderslangar, andra anordningar, förankring av odlingskassarna eller odlingskassar tillfälligt. Området, som alltjämt omfattar 100 meter, är satt med hänsyn till 26 § fiskelagen (1993:787).

Gällande båttrafik kan denna passera utan hinder på utsidan av verksamhetsområdet. Då detta är väl uppmärkt får risken för att båtar tar sig in verksamhetsområdet anses begränsad.

Nedan följer hörnkoordinater för verksamhetsområdet respektive odlingsområdet i SWEREF99 TM

Verksamhetsområdet i vatten		Odlingsområde	
N	E	N	E
7102515	518785	7102446	518710
7102871	518307	7102731	518328
7102067	517707	7102087	517846
7101708	518183	7101867	518137

Planförhållanden

Verksamhetsområdet är inte beläget inom detaljplanelagt område. Området omfattas emellertid av kommunens översiktsplan från 2014. I översiktsplanen redogörs bl.a. för att det i Strömsunds kommun finns goda förutsättningar för fiskodling. En utökning av antalet fiskodlingar bör därför kunna ske i kommunen. Av de 20 identifierade mest lämpade odlingsjöarna i Jämtlands län är sju belägna i Strömsunds kommun, varav Ströms Vattudal är en. De utpekade sjöarna uppges som lämpliga odlingsjöar i översiktsplanen.

Av översiktsplanen följer också att etablering av ytterligare odlingar i Ströms Vattudals vattensystem bör ske med stor restriktivitet, med beaktande av såväl total näringsbelastning på vattensystemet Ströms Vattudal, som på eventuella risker med smittspridning. Eftersom sökt verksamhet inte är en nyetablering bedöms denna vara förenlig med översiktsplanen. För vidare redogörelse för plats- och omgivningsförhållanden hänvisas till avsnitt 5 i MKB:n.

Bolaget invänder mot Hillsands byalag och Hillsands vatten- och avloppsförenings resonemang i fråga om planförhållanden. Översiktsplanen anger att det finns goda förutsättningar för fiskodling och att en utökning bör kunna ske i kommunen. Översiktsplanen har vidare antagits utifrån förutsättningen att både odlingen i Postviken och i Linjeviken är befintliga odlingar i Ströms Vattudal. Bolaget konstaterar att översiktsplanen endast uttrycker en restriktivitet avseende nyetableringar. En utökning av befintlig odling står därför inte i strid med översiktsplanens ordalydelse. Att nyetablering ska ske med restriktivitet med beaktande på näringsutsläpp innebär heller inte att översiktsplanen ska tolkas så att ytterligare näringsutsläpp från befintliga verksamheter ska begränsas.

Bolaget konstaterar att översiktsplanens syfte är att ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Översiktsplanen syftar inte till att reglera vilka utsläpp som kan tillåtas från de verksamheter som enligt planen kan bedrivas. Av planen kan således endast utläsas en vägledning att ytterligare mark- och vattenområden, utöver de två befintliga odlingarna, som utgångspunkt inte bör tas i anspråk för nyetablering av odlingar.

Skyddade områden och riksintressen

Ströms Vattudal är utmärkt som ett skyddat område med avseende på dricksvattenförsörjning. Ansökt verksamhet bedöms inte påverka några vattentäkter eller vattenskyddsområden. Se mer härom i avsnitt 4.2. i MKB:n.

I närheten av verksamhetsområdet passerar flyttleder för rennäring, varav en flyttled utgör riksintresse för rennäringen enligt 3 kap. 5 § MB. Odlingen ligger även nära eller inom områden som används inom renskötseln under förvintern, vårvintern och vintern.

Med anledning av länsstyrelsen synpunkter i fråga om riksintresset för rennäringen har bolaget även tillagt följande.

Bolaget har i MKB:n redogjort för rennäringens förutsättningar, konsekvenser från ansökt verksamhet och skyddsåtgärder. Som framkommer där är aktuell flyttled utmärkt med ett närmaste avstånd till verksamhetsområdets yttre gräns om ca 150 meter vid verksamhetsområdets södra spets (avståndet vid områdets nordligaste hörn är ca 330 meter). Avståndet till flyttleden är därmed så långt att fiskodlingen inte direkt påverkar användningen av flyttleden. Bolaget kan konstatera att isen på aktuell område naturligt är väldigt tunn, vilket kan antas vara ett hinder för att i dagsläget använda flyttleden. Jinjevaerie sameby uppgav under samrådet att området för närvarande står under ett stort rovdjurstryck, varför leden inte är aktuell att använda. Om förhållandena i framtiden skulle vara sådana att flyttleden kan och ska användas finns dock inga hinder för detta. Verksamhetsområdet och odlingsområdet kommer då, likt idag, att vara utmärkt. Som tidigare anförts har berörda samebyar inte haft några invändningar i denna del.

Sammanfattad teknisk beskrivning (TB)

Befintlig anläggning är en s.k. öppen kassodling, vilket även gäller för den nu ansökta utökningen. Odlingen utgår från landbasen och kassarna är placerade i ungefärliga rader ut från land. Kassarna är fästa vid runda flytpontonier som består av dubbla svetsade ringar och plaströr. Odlingskassarna är försedda med hoppnät ovanför ytan. Anläggningen på land innefattar bl.a. byggnader med foderlager, personalutrymmen och lokaler för avlivning och strupskärning.

För att tillgodose verksamhetens behov av sköljvatten vid avblodning, tillverkning av is m.m. sker ett uttag av vatten ur Ströms Vattudal. Vattenuttaget sker idag i vatten tillhörande fastigheten Äspnäs 1:40, men som nämnts ovan kommer uttagspunkten att flyttas till vatten tillhörande fastigheten Äspnäs 1:17 sedan det nu sökta tillståndet tagits i anspråk.

Den utökning av verksamheten som ansökan omfattar innebär inga väsentliga förändringar av vare sig anläggningen på land eller i odlingens inriktning och huvudsakliga processer. Ansökt utökning beräknas innebära att totalt ca 28–32 odlingskassar kommer att finnas på anläggningen jämfört med dagens 16–18.

Det pågår en snabb teknisk utveckling inom fiskodlingsbranschen. Bolaget deltar för närvarande i ett projekt som syftar till att utveckla en ny teknik för uppsamling

av fekalier och foderspill vid odling i öppna kassar. Projektet utgör ett samarbete mellan akademien, myndigheter och fiskodlingsbranschen och innebär att bolaget använder en extra odlingskasse, utöver ovannämnda, som är utrustad med en uppsamlingsenhet, samt en referenskasse med samma storlek och mängd fisk. Foderrester och fekalier från kassen som sjunker ner i uppsamlingsenheten samlas upp och pumpas till en avvattningsanläggning på land. I projektet ingår att utreda återtagsmöjligheter för slammet. För vidare redogörelse för den tekniska utformningen av befintlig och ansökt verksamhet hänvisas till avsnitt 2 i TB:n samt avsnitt 6 i MKB:n.

Sammanfattande miljökonsekvenser

Sammanfattningsvis kan sägas att miljökonsekvenserna till följd av den ansökta verksamheten är små eller obetydliga med undantag för påverkan på befolkning och människors hälsa, vilken bedöms vara positiv. Vad särskilt gäller påverkan på vattenförekomstens ekologiska status bedöms den sökta verksamheten inte kunna medföra en försämring, vare sig avseende den samlade statusen eller enskilda kvalitetsfaktorer. Verksamheten bedöms inte heller äventyra ett uppnående av fastställd miljö kvalitetsnorm. Miljökonsekvenser av den ansökta verksamheten beskrivs närmare i avsnitt 7 i MKB:n.

Bolaget har i ansökan och MKB:n redogjort för att sjön Dragan ingår i ett system av sjöar som är reglerade för vattenkraft. Dragan är näringsfattig med en normalhalt som är lägre än vad som bedöms vara ett naturligt tillstånd. Halten totalfosfor i Dragan är inom gränsen för vad som är ultraoligotroft med halter fosfatfosfor som i majoriteten av mätningarna (2018) är lägre än detektionsgränsen (<2 µg/l). Verksamheten är således förhållandevis okänslig för det näringsutsläpp som verksamheten skulle medföra. Istället torde näringsutsläppen rentav ge en övergripande positiv verkan. Verksamheten bedöms inte medföra en försämring av vattenförekomstens ekologiska status, vare sig avseende den samlade statusen eller enskilda kvalitetsfaktorer. Verksamheten bedöms heller inte äventyra ett uppnående av fastställd miljö kvalitetsnorm. Den sökta verksamhetens miljöeffekter bedöms sammantaget som små, obetydliga eller positiva.

Med anledning av de synpunkter som kommit in rörande verksamhetens klimatpåverkan har bolaget anfört i huvudsak följande.

I MKB:n har gjorts en bedömning av hur verksamheten påverkar klimatet för bl.a. följande miljöaspekter: befolkning och människors hälsa (avsnitt 7.2 och bilaga 2d), luftemissioner (avsnitt 7.7), energianvändning och resursförbrukning (avsnitt 7.11) samt säkerhet och risker (avsnitt 7.13). Bedömning kopplat till klimatpåverkan görs även under avsnittet miljö kvalitetsmålen (avsnitt 8.1 och 8.2).

Vad gäller fråga om eventuell framtida klimatpåverkan på bolagets verksamhet framhåller bolaget följande. Bolaget har nu ansökt om tillstånd för åtminstone 20 år från det att tillståndet vinner laga kraft. Nuvarande tillstånd är tidsbegränsat till 31 december 2021. Tidsaspekten är en viktig aspekt vid bedömning av hur en ansökt verksamhet är utsatt för klimatförändringar. I Naturvårdsverkets vägledning rörande klimataspekten i miljöbedömningar anges att kortare tidsperioder spelar mindre roll

när klimatscenarier konstrueras eftersom den naturliga variabiliteten i klimatet är för stor för att klimatförändringens effekter ska kunna urskiljas från naturligt förekommande variationer i vädersystemet. Bolaget menar därför att någon närmare utredning om klimatförändringars eventuella påverkan på verksamheten inte är nödvändig.

Sweco har trots detta i kompletterande yttrande utvecklat frågan om klimatförändringar utifrån de aspekter som länsstyrelsen efterfrågat. Det ska i sammanhanget framhållas att de händelser och scenarier som där redogörs för bör tolkas med stor försiktighet eftersom forskningen idag inte vet exakt hur och i vilken omfattning eventuella klimatförändringar kan komma att drabba världen. Det är därför svårt att på ett konkret sätt redogöra för eventuella förväntade konsekvenser av klimatförändringar på så kort sikt som nu är fråga om. Detta kan inte heller rimligen krävas när det, som nu, inte är sannolikt att några mer omfattande klimatförändringar som påverkar verksamheten kommer att hinna inträffa under den förhållandevis korta tidsperiod som ansökan avser. Slutligen kan nämnas att en framtida klimatpåverkan även skulle kunna medföra positiva konsekvenser för bolaget. Dessa utvecklas dock inte närmare här.

Tillåtlighet

Sammanfattningsvis anser bolaget att verksamheten är förenlig med miljöbalkens syften och uppfyller alla tillämpliga tillåtlighetskrav i miljöbalken.

Kunskapskravet (2 kap. 2 § MB)

Bolaget har sedan 2009 bedrivit fiskodlingsverksamhet på två platser i Ströms Vattudal. Sökt verksamhet stämmer i allt väsentligt överens med befintlig verksamhet. Bolaget noterar att nuvarande tillstånd är prövat enligt miljöbalken och att bolaget vid prövningen av detta har ansetts uppfylla kunskapskravet. Inga omständigheter, såvitt nu är relevant, har ändrats i detta avseende. Snarare har bolaget utvecklat sina kunskaper ytterligare sedan verksamheten inleddes. Bolaget har sedan det förvärvades av Egersund Group-koncernen kommit att ingå i en mycket större koncern med fler fiskodlingar och relaterade verksamheter. Inom koncernen sker ett löpande kunskapsutbyte, vilket ytterligare utvecklar bolagets kunskap. Sammantaget menar bolaget att kunskapskravet är uppfyllt.

Försiktighetsprincipen och bästa möjliga teknik (2 kap. 3 § MB)

I MKB:n och TB:n beskrivs de skyddsåtgärder, arbetsmetoder, begränsningar och försiktighetsmått som bolaget avser att vidta för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten orsakar skada eller olägenhet för människor i miljön. Mot bakgrund av de senaste årens praxis på fiskodlingsområdet för frågan om bästa möjliga teknik (BAT) samt utvalda skyddsåtgärder anför bolaget följande.

För att en teknik ska anses vara bästa möjliga teknik såsom avses i 2 kap. 3 § MB ska tekniken vara industriellt möjlig att använda i branschen, såväl från teknisk som ekonomisk synpunkt, samt att den är tillgänglig och inte endast förekommer på experimentstadiet (prop. 1997/98:45 del 2 s. 17).

Att tekniken ska vara industriellt möjlig att använda i branschen från en ekonomisk synpunkt måste innebära att tekniken går att använda på ett lönsamt sätt, d.v.s. att verksamheten i vart fall över tid ska ge ett positivt resultat, och då även när avskrivningar, amorteringar och räntekostnader räknas in. Det är alltså inte fråga om vad som är rimligt att kräva av en verksamhetsutövare enligt 2 kap. 7 § MB. Förarbetsuttalandena får istället tolkas så att en teknik som inte möjliggör en lönsam verksamhet inte kan utgöra bästa möjliga teknik. Naturvårdsverket uttrycker en liknande uppfattning och menar att det måste vara fråga om en anläggning i en öppen marknadsekonomi som drivs utan ekonomiskt understöd.

Av 2 kap. 7 § MB följer att kravet på bästa möjliga teknik enligt 2 kap. 3 § MB gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla det. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder. Denna bedömning ska göras utifrån förutsättningarna i det enskilda fallet, vilket innebär att vattenmiljöns status och känslighet spelar en avgörande roll för vilken belastning som är acceptabel och därmed för vilken teknik som kan krävas i olika vatten. Kravet på bästa möjliga teknik för fiskodling kan därmed inte ställas på samma sätt i ett vatten som är näringsutarmat jämfört med ett vatten som är näringsrikt.

Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) har inte uttalat att fiskodling i öppna kassar inte kan utgöra bästa möjliga teknik på ett generellt plan, men däremot att kraven på en sökandes redovisning avseende alternativa produktionsmetoder likväl ska ställas högt. Bedömningen av vad som utgör bästa möjliga teknik måste således utgå från förutsättningarna i det enskilda fallet.

Bolaget menar att odling i öppna kassar utgör bästa möjliga teknik för den sökta verksamheten.

De tekniker som i första hand har pekats ut som alternativ till öppna kassar är RAS-teknik och teknik med semislutna system (se avsnitt 6.2. i MKB:n). Såsom framgår av MKB:n innefattar begreppet semislutna system många typer av odlingssystem och lösningar. Gemensamt för dem är att de behöver ytterligare teknikutveckling och anpassning till svenska förhållanden om de ska utgöra realistiska alternativ för storskalig intensiv odling av fisk. Semislutna system kan således inte ses som tekniskt tillgängliga och kan därmed inte utgöra bästa möjliga teknik.

Beträffande RAS-teknik finns sådan kommersiellt tillgänglig som teknik för odling av vissa arter och i vissa storlekar. För odling av kallvattensarter till matfiskstorlek får tekniken anses vara under utveckling och ännu inte färdig för att kunna användas på bred front. Storskaliga odlingar av laxfisk för matproduktion som har kunnat uppvisa stabila driftsförhållanden på nivåer motsvarande bolagets planerade produktion under åtminstone några år saknas helt eller är i vart fall ytterst sällsynta.

Sweco har utfört en livscykelanalys av odling av fisk i öppna kassar respektive med RAS-teknik under svenska förhållanden. Resultaten av analysen beskrivs i MKB:n avsnitt 6.2. samt dess bilaga 2d. Analysen visar att en RAS-anläggning har större

påverkan än kassodling avseende klimatpåverkan, försurning och energianvändning. Såvitt avser klimatpåverkan är avtrycket från en RAS-anläggning ungefär dubbelt så stort som för en kassodling. Kassodling har däremot en större påverkan än RAS-odling vad gäller utsläpp av näringsämnen.

RAS-odlingar medför stora störningsrisker eftersom eventuella fel snabbt kan få omfattande följder (i MKB:n beskrivna som katastrofeffekter). Driftstörningar kan leda till allvarliga konsekvenser såsom snabbt ökad dödlighet eller försämrad fiskhälsa och på sikt utbrott av sjukdomar eller ökad dödlighet som följd. Det finns flera exempel på när en stor mängd fisk dött i RAS-anläggningar på mycket kort tid, i vissa fall inom ett dygn.

RAS-tekniken är inte ekonomiskt lönsam. Bolaget har låtit Pekka Marttinen vid bolaget RAS Consulting, en konsult som specialiserar sig på RAS-anläggningar, göra en kalkyl avseende kostnaderna för att anlägga och driva en RAS-anläggning med samma omfattning som den sökta verksamheten, d.v.s. odling av framför allt regnbåge men även röding med en årlig foderförbrukning om 3 000 ton. Enligt kalkylen uppgår den totala investeringskostnaden till 37,3 miljoner euro, motsvarande nästan 400 miljoner kr med växelkursen 10,6 kr/€ (per den 11 maj 2020).

Totalkostnaden för att i en RAS-anläggning i Postviken under den sökta tillståndstiden producera uttagen fisk med huvudet kvar (s.k. head on gutted, HOG), inklusive urtagning, förpackning m.m. beräknas uppgå till 6,22 €/kg (65, kr) för regnbåge och 8,25 €/kg (87,5 kr) för röding. Försäljningspriset i producentled skulle behöva uppgå till åtminstone 9,2 €/kg (97,5 kr) för regnbåge och 13,5 €/kg (143,1 kr) för röding för att möjliggöra positivt resultat över tid. För regnbåge kan detta jämföras med faktiskt marknadspris i producentledet, vilket för femårsperioden 2015–2019 i genomsnitt uppgått till 4,75 €/kg för uttagen fisk (HOG) och för tioårsperioden 2010–2019 i genomsnitt uppgått till 4,28 €/kg. Jämförelsen visar att den sökta verksamheten inte kan bedrivas med RAS-odling eftersom odlingen inte skulle kunna bära sina egna kostnader ens under optimala driftsförhållanden. Detta gäller inte enbart under en uppstartsperiod, utan kalkylen visar att verksamheten kommer att dras med accelererande förluster och minskande kassaflöde, såvida inte försäljningspriserna stiger till över 9 respektive 13 €/kg för regnbåge respektive röding. RAS-tekniken kan därmed inte anses vara industriellt tillgänglig för den sökta verksamheten.

I bilaga 21 till MKB:n sammanfattas tillgängligt externt underlag avseende ekonomiska aspekter av RAS-tekniken. I bilagan redogörs för genomförda studier avseende RAS-teknikens ekonomiska förutsättningar samt ekonomiskt utfall för ett flertal RAS-odlingar. Slutsatsen är att RAS-odling i den omfattning som är aktuell för verksamheten i Postviken under nuvarande förutsättningar inte kan bedrivas med ekonomisk vinst. Varken den vetenskapliga litteraturen eller de odlingar som finns i Norden idag pekar mot att investeringen och odlingen skulle bli ekonomiskt bärkraftig och lönsam. Sammanställningen visar därmed, på samma sätt som RAS Consultings kalkyl för det specifika fallet, att RAS-tekniken inte är industriellt tillgänglig för den sökta verksamheten.

Frågan om bästa möjliga teknik måste också anpassas till aktuella förutsättningar. En fördel med RAS-teknik är att den kan användas nära stora marknader såsom exempelvis den amerikanska marknaden. Vid en sådan odling innebär RAS-teknik bl.a. en minskad miljöpåverkan för transporter från odling till kund. RAS-teknik har också den fördelen att den lättare kan placeras i vatten som är känsliga för påverkan från näringsämnen. Förutsättningarna vid aktuell anläggning är ur dessa aspekter inte jämförbara. De relativa fördelar som RAS-teknik kan medföra, såväl ovan nämnda som andra som beskrivs i underlaget, skulle inte innebära nämnvärda miljömässiga vinster vid aktuell anläggning, vilket bör beaktas i bedömningen om bästa möjliga teknik.

Tekniken med öppna odlingskassar är väl etablerad och beprövad sedan många år både i Sverige och internationellt. Tekniken har i sig flera fördelar vad avser fiskens välfärd, energiförbrukning, klimatpåverkan m.m. Som framgår av MKB:n och den refererade livscykelanalysen består nackdelarna jämfört med alternativa odlingstekniker framför allt i större utsläpp av näringsämnen i recipienten, större utsläpp av partikulärt material som fekalier och foderspill och även en större rymningsrisk. Dessa aspekter har konsekvensbedömts och påverkan bedöms vara liten. Vad gäller påverkan av utsläpp av näringsämnen kan det också ifrågasättas om inte de utsläpp som bolagets verksamhet medför rentav ska anses vara positiva. Som framgår av MKB:n är halten totalfosfor i Dragan, Ströms Vattudal, inom gränsen för vad som är ultraoligotroft. Halterna fosfatfosfor var i 160 av 166 mätningar år 2018 lägre än detektionsgränsen ($< 2 \mu\text{g/l}$). Att halterna är så låga är en klart negativ effekt som bl.a. orsakas av att systemet är reglerat för vattenkraft. Vattenmyndigheten för Bottenhavets vattendistrikt, där Ströms Vattudal ingår, beskriver i förvaltningsplanen följderna av en reglering som en ”urtvättning av de näringsämnen som finns i strandområdet och vattnet i ett magasin. En näringsutarmning (oligotrofiering) som påverkar den biologiska produktionen negativt som i sin tur kan bidra till en sänkt ekologisk status/potential” (förvaltningsplan 2016–21 för Bottenhavets vattendistrikt, del 5 s. 23).

I Havs- och vattenmyndighetens rapport om miljötillståndet i Sveriges sjöar, vattendrag och grundvatten, 2017, anges på sidorna 27 och 29 följande (bolagets understrykningar)

[I] områden där det saknas både punktkällor och diffusa källor av näringsämnen, förutom nedfall, minskar fosfor kraftigt på många håll. I vissa fall är koncentrationerna så låga att det är svårt att över huvud taget mäta dem. Då finns det troligtvis för lite fosfor, och det är lika allvarligt som för mycket fosfor för livet i vattnet.

Förvaltningen av sjöar är fokuserad på att åtgärda för höga halter av näringsämnen, inte för låga, trots att det kan vara lika allvarligt med för lite näring.

Enligt föreskrifterna för statusklassning av sjöar är det bara förhöjda fosforhalter som kan försämra en sjös status. Det finns därför inga verktyg för att reglera verksamheter som faktiskt leder till att fosforhalterna minskar. Ett exempel är när rester från skogsavverkning, såsom grenar och toppar, tas bort för att användas som biobränsle istället för att ligga kvar och gödsla marken. Ett annat är när näring fastläggs i sedimenten vid kraftverksmagasin, något som kan störa näringsväven. En möjlighet vore att reglera hur långt denna utarmning får fortsätta och sen ålägga utövarna att genomföra åtgärder som kompenserar för denna utsvältning av sjöarna.

Detta har provats förut och tillsats av fosfor och kväve har ökat produktionen och förbättrat fiskbestånden i till exempel vattenmagasin.

I Sveriges lantbruksuniversitets (SLU:s) rapport 2012:20, Näringspåverkan av fiskodling i regleringsmagasin, anges på s. 7 följande.

En naturlig biologisk produktionsförmåga med bibehållna naturliga plankton och fisksamhällen kan uppnås genom kompensatorisk näringstillsats (Rydin et al., 2008), men även näringsläckage från akvakultur kan stimulera den biologiska produktionen i regleringsmagasin och på så sätt motverka de negativa effekterna av reglering.

Med beaktande av ovanstående menar bolaget att den miljöaspekt som främst har framhållits som en nackdel med kassodling, d.v.s. utsläpp av näringsämnen med begränsade möjligheter till rening, inte bör ses som en negativ effekt för Ströms Vattudal. Detta innebär att miljönyttan med att använda alternativa tekniker är ytterst begränsad, om inte obefintlig, sett till näringsämnepåverkan. Härtill pågår som ovan nämnts utveckling för att kunna samla upp och rena partikulära utsläpp från odlingskassar.

För det fall domstolen skulle finna att öppna kassar trots detta inte utgör bästa möjliga teknik, gör bolaget i andra hand gällande att det vid en rimlighetsavvägning enligt 2 kap. 7 § MB är orimligt att kräva att någon annan teknik än öppna kassar ska användas i det nu aktuella fallet. Utöver de mycket stora kostnaderna för tekniken, vilka gör att verksamheten inte kan bedrivas med någon lönsamhet alls, samt de stora riskerna avseende driftstörningar, medför RAS-tekniken inte någon beaktansvärd miljönytta vid odling på den aktuella platsen. Snarare medför den påtaglig energianvändning och klimatpåverkan.

Efter att synpunkter inkommit från länsstyrelsen m.fl. i fråga om bästa möjliga teknik har bolaget tillagt följande.

RAS-teknik och öppna kassar är inte att se som utbytbara tekniker, utan snarare som komplementära tekniker, vilka passar olika bra vid olika förutsättningar och för olika produktionsformer. Bolaget menar att RAS-tekniken inte vore att se som bästa möjliga teknik i alla förutsättningar, ens om den vore tillgänglig. RAS-tekniken har exempelvis påtagligt större miljöpåverkan såvitt avser klimatrelaterad påverkan, energiförbrukning, ianspråktagande av mark, förbrukning av kemikalier m.m. Teknikens fördel jämfört med öppna kassar, nämligen minskad näringspåverkan, spelar samtidigt mindre roll i näringsfattiga vatten som det nu är fråga om. Ett väl dimensionerat näringstillskott i sådana vatten kan snarare anses ge en positiv påverkan.

Bolaget menar att det utifrån det underlag avseende teknikfrågan som getts in saknas anledning att anta att RAS-tekniken under de nästkommande 10 åren kommer att ha utvecklats i sådan grad att RAS kommer vara tillgängligt för storskalig odling av kallvattensarter till matfiskstorlek. Detta stärks ytterligare om man ser till RAS-teknikens faktiska utveckling under de senaste 10, och till och med 20, åren. Utifrån RAS-teknikens utveckling under denna period, då för övrigt förhållandevis stora satsningar gjorts på att försöka utveckla tekniken för odling av fisk till matfiskstorlek, kan konstateras att tekniken inte utvecklats till en tillgänglig teknik. Vidare

konstateras att RAS-tekniken, om den blir att anse som industriellt tillgänglig inom den kommande 10-årsperioden, ändå inte ska anses utgöra bästa möjliga teknik för odling av matfisk i, eller med utsläpp till, näringsfattiga sjöar som Ströms Vattudal.

Vad gäller Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Dalarnas läns beslut att avslå en ansökan om odling i öppna kassar konstaterar bolaget att Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt nyligen överprövat beslutet och genom dom meddelat tillstånd till fortsatt fiskodlingsverksamhet bestående av odling av regnbåge till matfiskstorlek (se Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätts dom den 12 oktober 2020 i mål nr M 15-20). En av de huvudsakliga frågorna vid prövningen var fråga om öppna kassar utgjorde bästa möjliga teknik. Mark- och miljödomstolen i Nacka konstaterade i domskälen att sökanden presenterat omfattande bevisning för att RAS-tekniken för närvarande inte är industriellt eller ekonomiskt tillgänglig för odling av matfisk. Domstolen fann därmed att utredningen i målet sammantaget talade för att RAS-tekniken i dagsläget inte är industriellt tillgänglig eller ekonomiskt bärkraftig. Med beaktande av detta bedömde domstolen att odling med öppna kassar för tillfället är att anse som bästa möjliga teknik. I samma mål inkom Jordbruksverket med yttrande i frågan om bästa möjliga teknik och anförde bl.a. följande (bolagets markeringar och förklaringar)

Jordbruksverket delar bolagets [Slotts Lax AB:s] åsikt att RAS-teknik inte kan anses vara en i dagsläget industriellt tillgänglig teknik för odling av regnbåge till matfiskstorlek i Sverige. Tekniken förekommer som bolaget m.fl. nämner i dagsläget till största del inom s.k. pilotprojekt och verksamheten kräver ofta omfattande externa ekonomiska åtgärder för att den skall vara möjlig.

Jordbruksverket anser även att konkurrensmässiga aspekter bör beaktas när bedömningen om bästa möjliga teknik görs. Annars finns risken att en situation uppstår där Sveriges tolkning av bästa möjliga teknik riskerar att snedvrida konkurrensen gentemot andra EU-länder då olika länder ställer olika hårda krav på tekniken.

Enligt Jordbruksverkets bedömning är därmed den teknik som bolaget avser att använda i den givna lokalen [öppna kassar] att betrakta som i dagsläget bästa möjliga teknik. Jordbruksverket har dock inte tagit ställning till om den tilltänkta verksamheten bedöms ha signifikant påverkan på vattenkvalitet eller miljökvalitetsnormer. Jordbruksverket vill poängtera att den bästa möjliga tekniken inte nödvändigtvis är densamma för alla lokaler, produktionsart eller produktionssyfte.

I samma mål ingav sökanden även ett utlåtande från Naturresursinstitutet i Finland som bl.a. anförde följande.

I ljuset av tillgänglig kunskap kan recirkulationsodlingen inte anses vara BAT-teknik för odling av stor regnbåge, eftersom verksamheten inte ”till skäligen kostnader kan tillämpas inom branschen i fråga.

Eftersom det är fråga om samma tekniker (öppna kassar eller RAS), i huvudsak samma produktionsform (odling av regnbåge till matfiskstorlek, även om bolaget i viss utsträckning också odlar röding), och likartade lokaliseringar (näringsfattiga vatten påverkade av reglering för kraftändamål), menar bolaget att mark- och miljödomstolens, Jordbruksverkets och Naturresursinstitutets slutsatser i samma utsträckning gör sig gällande i förevarande mål.

Vad gäller länsstyrelsen fråga om att bemöta MÖD:s påståenden i tidigare praxis, hänvisar Bolaget till ansökan, där bolaget redogör för sin tolkning av praxis. Bolaget konstaterar på nytt att provningsunderlaget i förevarande prövning är väsentligt mer omfattande än i tidigare praxis, liksom det var i ovannämnda dom rörande Slotts Lax AB, vilket också tillkommit efter MÖD:s avgöranden.

Vad gäller nämndens förslag om att skjuta upp frågan om bästa möjliga teknik under en provotid konstaterar bolaget att frågan enligt 2 kap. 3 § MB är en tillåtlighetsfråga, och därmed inte en fråga som kan sättas på provotid i samband med att tillstånd meddelas. Däremot kan mark- och miljödomstolen skjuta upp frågan om att inom ramen för odling med öppna kassar använda teknik för att samla upp och rena partikulärt utsläpp, vilket nu är under utveckling. Bolaget har också föreslagit detta.

Bolaget har vid huvudförhandlingen även åberopat förhör med Anders Kiessling, professor i Akvakultur vid SLU som hörts om ansökt teknik samt alternativ teknik till styrkande av att ansökt teknik utgör bästa möjliga teknik. Han har även hörts om miljöpåverkan i övrigt till styrkande av att miljöpåverkan är acceptabel.

Skyddsåtgärder och försiktighetsmått (2 kap. 3 § MB)

Nedanstående och övriga skyddsåtgärder som bolaget avser att tillämpa respektive utreda beskrivs utförligt under respektive delavsnitt i avsnitt 7 i MKB:n och i förekommande fall i TB:n. Bolaget menar sammanfattningsvis att man genom dessa skyddsåtgärder uppfyller försiktighetsprincipens krav.

Rymning av fisk

Bolaget arbetar inom ramarna för sin egenkontroll fortlöpande med att se över och förbättra rutinerna för att minimera risken för rymning av fisk. Framför allt handlar det om rutiner för kontroll och reparationer av näten, men även kontroll av förankringar och draghållfasthet. En viktig del för att minimera riskerna är att flytt av fisken sker på ett kontrollerat och säkert sätt. Bolaget har rutiner och en handlingsplan för haverier och sabotage. Bolaget har vidare utarbetade rutiner för att minska risken för rymning resulterat av skador på odlingskassarna vid bogsering av fisk från Linjeviken till Postviken. Odlingskassar kontrolleras före och efter bogsering och bogseringen sker vid en maxhastighet av två knop. Bogsering sker via en särskild rutt för att säkerställa att inga grund eller andra strukturer som kan riskera att skada kassar eller fisk finns i närheten.

Fetthinna på vattenytan

Bolaget kommer att använda sig av läns och fettsug för att förhindra och/eller minska spridning av fetthinna på ytan under produktionssäsongen. Bolaget vidtar därmed tillräckliga försiktighetsåtgärder för att begränsa eventuell olägenhet av spridning av fetthinna på ytan. Bolaget hänvisar till avsnitt 2.1.4 i TB:n samt avsnitt 6.2., 7.5, 7.7 och 7.9 i MKB:n.

Fett som ansamlats vid ytan innanför länsen sugas vid behov upp och pumpas till samma tank där död fisk förvaras. Inget fett hamnar utanför länsen. Effekten av att pumpa upp det fett som kan ansamlas på ytan är att hinnan avlägsnas och försvinner. Under år 2018 utfördes pumpning av fett för första gången. Fett har pumpats

framför allt från slutet av juli och under augusti månad. Under 2018 utfördes pumpning av fett vid ca 10 tillfällen och 2019 vid ca 15 tillfällen. Under 2020 har det inte funnits något behov av att pumpa upp fett från ytan.

Risk för skador och påkörning

Odlingsområdet är utmärkt med bojar och skyltar under hela året för att minska risken för skador och eventuell påkörning från framförallt båttrafik.

Smittspridning

Bolaget arbetar fortlöpande med förebyggande fiskhäsovård och är bl.a. anslutna till det obligatoriska och frivilliga programmet hos Jordbruksverket. Kontroll av verksamhetens påverkan på vattenmiljön och miljön i övrigt sker inom ramarna för bolagets kontrollprogram inklusive recipientkontroll. Regeringen har i vår även gett Jordbruksverket uppdrag att upprätta ett nytt förslag till obligatoriskt kontrollprogram för BKD.

Till bemötande av länsstyrelsen ingivna rapport från SVA, aktbil 49, har bolaget anfört följande.

I rapporten framgår att det finns förekomst av smittad vild fisk i de vattendrag där de undersökta odlingsarna har haft BKD. Inget går dock med säkerhet att säga rörande smittovägar utifrån studien, d.v.s. vilken fisk som smittar vilken och hur. En av studiens slutsatser är att smitta sprider sig till vilda fiskbestånd men det förekommer ingen diskussion i den studien om smittoväg åt andra hållet, d.v.s. från vild fisk till odlad fisk. Bolaget har haft kontakt med SVA via e-post (aktbil. 71) och har förstått det som att SVA inte anser att smittorisken är något som påverkar tillåtligheten av fiskodling i öppna kassar.

Uppsamling av foderrester och fekalier

Såsom beskrivs i MKB:n och TB:n arbetar bolaget för att åstadkomma teknik- och metodutveckling. En viktig del av detta arbete är utvecklingen av en enhet för att samla upp foderrester och fekalier från odlingskassarna. Härigenom möjliggörs rening av partikulära utsläpp från odlingskassar. Bolaget avser att även fortsättningsvis delta i denna utveckling. Genom kontrollprogrammet kommer bolaget vidare att kontrollera förhållandena på botten under odlingen samt i närheten av denna.

Produktvalsprincipen (2 kap. 4 § MB)

Val av fodersorter, optimering av foderutmatning samt mängden foder är, utöver vad som ovan nämnts, viktiga skyddsåtgärder som kan vidtas för att minska verksamhetens utsläpp till vattenmiljön.

Det foder som används på odlingen i Postviken är högenergifoder, vilket är standard för aktuell typ av odling. Fiskfoder och utfodringsteknik har genomgått en omfattande utveckling sedan 1980-talet, vilket har en positiv inverkan på miljön. Mindre mängder avfall (foderspill och fekalier) sprids från fiskodlingar och mindre resurser används i produktionen. Dagens foder har en förbättrad sammansättning och fysikaliska egenskaper som förbättrar näringsupptaget och därigenom minskar restprodukterna. Utveckling sker alltså på området och bolaget håller sig löpande uppdaterat

avseende den utveckling som sker både beträffande foder och utfodringsoptimering. Utfodring sker och planeras av kompetent och erfaren personal.

Kemikalieanvändningen i verksamheten är begränsad och utgörs främst av petrokemiska produkter i form av drivmedel, smörjmedel samt hydraulolja till maskiner och fordon. Myrsyra används för hantering av död fisk. De kemikalier som används kommer så långt som är möjligt att väljas för att skada på miljön ska minimeras.

Bolaget uppfyller sammantaget de krav som följer av produktvalsprincipen. För vidare redogörelse avseende kemikalier och råvaror samt resursförbrukning hänvisas till avsnitten 7.9 och 7-10 i MKB:n och 2.1. i TB:n.

Hushållnings- och kretsloppsprincipen (2 kap. 5 § MB)

Energianvändningen i verksamheten är begränsad och omfattar den energi som behövs för utmatning av foder och uppvärmning av lokaler för personal samt drift av anläggningen för strupskärning och avblodning. Bolaget bedömer sammantaget att hushållnings- och kretsloppsprincipen är uppfylld i verksamheten. För vidare redogörelse hänvisas till avsnitt 7.10 i MKB:n och 2.1.6. i TB:n.

Lokaliseringsprincipen (2 kap. 6 § MB)

Kravet på lämplig lokalisering 2 kap. 6 § MB ska tillämpas både på ny och befintlig verksamhet. Vid en skälighetsavvägning enligt 2 kap. 7 § MB skulle dock sannolikt i de flesta fall för befintliga verksamheter framstå som orimligt att kräva en omlokalisering av hela verksamheten.

I förevarande fall rör det sig om en fortsatt befintlig verksamhet samt en utökning av denna. Verksamheten har således redan prövats i förhållande till lokaliseringskravet och då ansetts utgöra den lämpligaste lokaliseringen utifrån relevanta omständigheter. Bolaget menar att detta förhållande alltjämt gäller. Även tillkommande verksamhetsområde, vilket planeras i direkt anslutning till befintlig verksamhet, ska anses utgöra en lämplig lokalisering i den mening som krävs enligt miljöbalken.

Inför nu aktuell ansökan har bolaget därtill låtit genomföra en hydrodynamisk modellering och påverkansanalys för att närmare utreda bl.a. lokaliseringsfrågan. Den alternativa lokalisering som identifierades bedöms sammantaget utgöra ett avsevärt mer kostsamt alternativ och samtidigt ett större ingrepp i påverkan på miljön då det skulle innebära att nya mark- och vattenområdet behöver tas i anspråk.

Mot denna bakgrund, samt vad som redogörs för i avsnitt 6 i MKB:n, har bolaget svårt att finna att någon annan plats skulle vara mer lämplig för nu ansökt verksamhet. Nu aktuell lokalisering måste snarare anses vara mycket lämplig för den sökta verksamheten. Lokaliseringskravet är således uppfyllt.

Hushållningsbestämmelserna (3–4 kap. MB)

I närheten av verksamhetsområdet passerar flyttleder, varav en flyttled som utgör riksintresse för rennäringen enligt 3 kap. 5 § MB. Odlingen ligger även nära eller

inom områden som används inom renskötseln under förvintern, vårvintern och vintern. Fiskodlingskassarna kan påverka isen lokalt invid odlingen.

Berörda samebyar har uppgett att flyttleden idag inte används och de har inte haft någon erinran mot sökt verksamhet. Emellertid har framförts att leden kan komma att användas i framtiden, vilket har beaktats i bedömningen av påverkan på rennaringen. Då flyttleden inte uppges användas i någon större omfattning finns ingen egentlig påverkan på renskötseln idag, vilket också framkommit genom att berörda samebyar inte har några invändningar mot den ansökta verksamheten.

Ströms Vattudal är utmärkt som ett skyddat område med avseende på dricks- och vattenförsörjning. Den ansökta verksamheten bedöms dock inte påverka några vattentäkter eller vattenskyddsområden.

Det bedöms sammanfattningsvis inte föreligga hinder mot den sökta verksamheten enligt 3 och 4 kap. MB.

Miljökvalitetsnormer och miljökvalitetsförvaltning (5 kap. MB)

Verksamheten bedöms inte medföra att någon för verksamheten tillämplig miljökvalitetsnorm inte uppnås. Som framgår av avsnitt 7.5 i MKB:n, bedöms sökt verksamhet inte påverka miljökvalitetsnormer för vattenkvalitet och relevanta kvalitetsfaktorer. 5 kap. MB utgör således inte något hinder mot att meddela det sökta tillståndet.

Bolaget konstaterar att det genom ett omfattande recipientkontrollprogram och övriga utredningar har tagit fram tillräckligt underlag för att bedöma påverkan från odlingen och den sökta utökningen samt för att kunna konstatera att risk för försämring eller äventyrande av uppnående av god ekologisk status inte föreligger. Kontrollprogrammet innefattar provtagning i ett flertal punkter utspridda över sjön. Att detta underlag inte har beaktats i statusbedömningen som redovisas i VISS saknar enligt bolaget betydelse i denna prövning.

Som bemötande på de synpunkter som inkommit rörande vattenkvalitet har bolaget även anfört följande.

Bolaget har bl.a. i avsnitt 7.4–7.5 i MKB:n samt tillhörande bilaga 2e redogjort för förutsättningar, konsekvenser och skyddsåtgärder rörande vattentäkter, vattenskyddsområden och vattenmiljö, däribland för provtagning av mikroorganismer och bakterier i recipient och dricksvattenbrunn. Bedömningen är att konsekvenserna av ansökt verksamhet är obefintliga såvitt avser vattentäkter och vattenskyddsområden, och små såvitt avser vattenmiljön i Ströms Vattudal. Utsläppen och eventuella effekter är framför allt avgränsade till lokalt vid odlingsområdet.

Bolaget har gett in ett kompletterande yttrande från Sweco till bemötande av de synpunkter som framförts i inkomna yttranden. Bolaget noterar särskilt att bolagets verksamhet inte utgör källa till förekomsten av mikroorganismer och bakterier i de vattenprover som har uttagits i Ströms Vattudal. Slutsatsen i Sweco:s PM är att av-

vikande värden för dessa parametrar med ojämna mellanrum detekteras i hela vattensystemet, även i referenspunkterna uppströms sjön. Källan till dessa avvikelser är okänd.

Bolaget har bl.a. i avsnitt 7.5. i MKB:n redogjort för aktuell status i vattenmiljön och bedömd påverkan. I kompletterande yttrande har Sweco nu ytterligare utvecklat dessa aspekter i syfte att kommentera och bemöta inkomma synpunkter. Vad gäller utvecklingen för fosfor konstaterar bolaget att fosforhalterna i Ströms Vattudal har ökat något över tid, vilket också syns i referenspunkter uppströms bolagets odlingar, vid sjöns två inkommande flöden. Ökningen behöver således inte vara hänförlig till bolagets verksamhet. Bolaget vill i sammanhanget klargöra att fosforutsläppsvillkoret enligt nuvarande tillstånd inte överskridits.

Av årsrapporten för 2019 framgår att fosforhalterna under 2019 är förhöjda jämfört med tidigare år. Som Sweco redogör för är värdena från provtagningen i mars 2019 kraftigt förhöjda, vilket ger stort genomslag i årsmedelvärdet och förklarar den höjning som framgår av årsrapporten. Samma sak gäller provtagningen av odlingsbara mikroorganismer och koliforma bakterier. Detta indikerar att de förhöjda värdena är hänförliga till annat än fiskodlingen. Fiskodlingens påverkan på fosforhalterna i sjön är mycket begränsade under december–maj då utfodringen är mycket sparsam (se även bilaga 2b till MKB:n). Vidare har fiskodlingen ingen, eller i vart fall ingen påvisad, påverkan på parametrarna odlingsbara mikroorganismer och koliforma bakterier. Möjliga förklaringar till de förhöjda värdena kan istället vara någon form av utsläpp i systemet, utöver kontaminering vid provtagning eller fel på analysinstrument i laboratoriet. Det är i sammanhanget viktigt att framhålla att detta gäller enstaka avvikande datapunkter, vilka tyvärr får ett stort genomslag i medelvärdet och sedermera årsmedelvärdet. Enstaka utstickande medelvärdet bör dock på intet sätt ensamma ligga till grund för slutsatsen att samtliga provtagningspunkter har utstickande höga värden.

Gällande algbloomning hänvisas till Sweco:s kompletterande yttrande. Sammanfattningsvis kan nämnas att den algbloomning som inrapporterats inte kan sättas i direkt samband med bolagets odlingsverksamhet. Två av platserna ligger 25–30 km från odlingsläget och står sannolikt under påverkan från andra näringskällor. Det kan inte uteslutas att den misstänkta algbloomningen drygt 3 km norr om Postviken kan härledas till näringstillskott från odlingsverksamheten. Näringstillskott till den aktuella platsen kan även komma från exempelvis enskilda avlopp, det mindre vattendrag som mynnar i närheten eller vattenbruket vid Linjeviken. Bolaget kan även konstatera att den misstänkta algbloomningen inte provtagits eller analyserats för verifiering, men att bolaget av ett sammanträffande genomförde provtagning avseende växtplankton samma dag då denna misstänkta algbloomning inrapporterades. Denna provtagning visade inte på höga antal cyanobakterier.

Med anledning av nämndens yttrande i fråga om lokal miljöpåverkan för närboende m.m. önskar bolaget förtydliga att syftet med att ange hur stor andel av bottenytan av en vattenförekomst som påverkas av utsläpp av partikulärt material i första hand är att redogöra för verksamhetens påverkan på statusen för kvalitetsfaktorn morfologiskt tillstånd enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (2019:25)

samt påverkan på näringsämnesstatus genom utsläpp av fosfor. Med beaktande av att påverkan avser en så liten del av vattenförekomsten föreligger ingen risk för försämring av vattenförekomstens ekologiska status eller äventyrande av uppnåendet av god ekologisk status.

Med anledning av den nya förslaget på statusklassning har bolaget anfört i huvudsak följande.

Förslaget till statusklassningen ”god status” för näringsämnena är baserat på mätvärden och expertbedömning och utgår från mätdata från 2015 till 2021. Bolaget har sedan dess uppdaterat påverkansanalysen med nya data från 2019 och 2020 och kommit fram till att nuvarande status är hög samt att det är hög status för samtliga analyserade scenarier. Detta innebär att ansökt verksamhet inte försämrar status. Det man kan konstatera är att med två års ytterligare data förändras inte slutsatserna av den ursprungliga utredningen. Vid den ansökta verksamheten har 0,21 % av sjöns ytvattenvolym lägre än hög status i medel och 0,00 % har lägre än god status.

Växtplankton provtas inom recipientkontrollen och metoden för statusklassificering har förändrats vilket förhindrar sammanvägd status för aktuella provpunkter. 2018–2020 har den sammanvägda statusen för de enskilda tillfällena varit genomgående hög med undantag för Äspnäs 2019 (måttlig) samt Bonäset 2020 (god). Mellan- och inomårsvariationen är generellt stor när det kommer till växtplankton. Andelen cyanobakterier är relativt låg i Ströms Vattudal. Lokala algbloomingar har rapporterats in vid ett fåtal tillfällen i sjön på spridda platser. Det finns inga tecken på problem med låga syrehalter i Ströms Vattudal. Endast sex mätningar påvisar syrebrist (aldrig i Äspnäs).

Den ansökta fodermängden medför att omkring 0,08–0,17 % av sjöns ytarea påverkas. Enligt bedömningsgrunder för morfologiskt tillstånd i sjöar anges att upp till 5 % av bottenarean får påverkas utan att statusen sänks från hög till god. Ansökt verksamhet bedöms inte leda till en försämring av rådande status för morfologiskt tillstånd i Ströms Vattudal eller sjöns möjligheter att uppnå uppsatta miljökvalitetsnormer.

Bolaget har vid huvudförhandlingen även åberopat förhör med Martyn Futter, docent i vattenkvalitetsmodellering vid SLU, som hörts om verksamhetens miljöpåverkan vad gäller näringsämnena till styrkande av att verksamhetens miljöpåverkan är acceptabel.

Skydd av områden och biologisk mångfald (7–8 kap. MB)

Verksamheten bedrivs inom strandskyddsområde. Bolaget avser inte att anlägga några nya byggnader eller utföra arbeten i strandskyddat område och befintliga anläggningar på land kommer fortsatt att användas. Verksamhetsområdet har i allt väsentligt redan tagits i anspråk på ett sätt som för att det saknar betydelse för strandskyddets syften. Området behövs därtill för anläggningar som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behoven kan inte tillgodoses utanför området med mindre än att ett annat strandskyddsområde tas i anspråk. Vidare behövs det utökade odlings-

området för att utvidga en pågående verksamhet, där utvidgningen inte kan tillgodoses utanför området. Följaktligen föreligger förutsättningar för dispens från strandskyddsbestämmelserna, i den mån en dispensprövning anses nödvändig.

Det finns i övrigt inom, eller i anslutning till, verksamhetsområdet inga sådana områden som kan påverkas och medföra att verksamheten inte är tillåtlig enligt 7 eller 8 kap. MB.

Tillståndstid

Bolaget konstaterar att flertalet tillstånd till fiskodlingsverksamhet som meddelats på senare tid har varit tidsbegränsade. Bolaget konstaterar också att det pågår en teknikutveckling i branschen, såväl avseende kassodling som andra odlingstekniker.

Om en tidsbegränsning ska föreskrivas måste den anpassas till förutsättningarna i det aktuella fallet. De tillståndstider som har föreskrivits för fiskodlingsverksamheter har i många fall och av flera anledningar varit för korta. Tillståndstiden måste vara tillräckligt lång för att kunna utvärdera effekterna av den bedrivna verksamheten, annars blir underlaget inför nästkommande prövning onödigt begränsat. Tillståndstiden måste därtill anpassas utifrån att tillståndsprövningar kan ta lång tid. Det finns exempel på där enbart prövningen i miljöprövningsdelegationen tagit flera år. Vidare måste tillståndstiden anpassas utifrån att den teknikutveckling som kan ha motiverat tidsbegränsningen ska hinna komma tillräckligt långt. Slutligen måste tillståndstiden för fiskodlingar anpassas utifrån det faktum att produktionscykeln (se avsnitt 2 i TB:n) och således produktionsplaneringen sträcker sig över många år, från framtagandet av avelsfisk till slaktfärdig fisk.

Utöver ovanstående bör en eventuell begränsning av tillståndstiden också beakta behovet av effektivt resursutnyttjande samt behovet av att möjliggöra ekonomiska satsningar. Ansökt verksamhet innebär investeringar i bl.a. nya och fler odlingskassar och utfodringssystem, liksom avsikt att investera i bl.a. läns, fettsug och övervakningssystem; allt i ett led att utveckla verksamheten bl.a. för att de miljömässiga konsekvenserna av verksamheten ska minimeras. Liksom ovan nämnts avser bolaget att som ett led i detta även flytta den slakteriverksamhet som nu sker på Åland till att istället lokaliseras lokalt i Jämtland.

Med en för kort tillståndstid minskar incitamenten att investera i verksamheten och i effektivare utrustning, bl.a. eftersom det är ett ineffektivt resursutnyttjande att inte kunna använda utrustning under hela dess tekniska livslängd. Vidare minskar utrymmet för ekonomiska satsningar eftersom det inte finns någon säkerhet i att verksamheten kan drivas under en tillräckligt lång tid. Utan sådan säkerhet är det svårt för att inte säga omöjligt, att hitta finansiering för den typ av teknikinvesteringar som kan göras för att utveckla verksamheten.

Mot bakgrund av ovanstående menar bolaget att en eventuell tidsbegränsning bör vara åtminstone 20 år och att tillståndet därefter ska fortsätta att gälla under tiden prövning avseende ett nytt tillstånd pågår.

Efter att synpunkter från länsstyrelsen m.fl. kommit in angående tillståndstiden har bolaget tillagt följande.

Teknikutvecklingen i sig är också ett skäl till en längre tillståndstid. Bolaget har föreslagit att utredning avseende den uppskjutna frågan om möjligheter att samla upp och rena foderrester och fekalier ska ges in fyra år efter det att tillståndet vunnit laga kraft. För det fall tekniken med uppsamling är tillgänglig då kan den uppskjutna frågan komma att resultera i att bolaget behöver göra ytterligare kostsamma investeringar i nya kassar med uppsamlingsmöjligheter (om tekniken blir tillgänglig) och bygga en reningsanläggning. I sammanhanget ska även framhållas den slakteriverksamhet som bolaget avser att anlägga och som behandlats ovan. För att det över huvud taget ska vara motiverat och aktuellt att investera i en slakterianläggning krävs att tillstånd meddelas för längre än 10 år. Ett möjliggörande av den typ av satsningar som nu nämnts motiverar en tillståndstid om åtminstone 20 år.

Vad gäller hänvisningen till klimateffekter som skäl för kortare tillståndstid motsätter sig bolaget detta resonemang med hänvisning till vad bolaget anfört ovan om klimatpåverkansaspekter av verksamheten. Eventuella klimatförändringar är inget som förutses påverka verksamheten i någon större utsträckning på så kort sikt som 20 år utgör.

Slutligen hänvisar bolaget till att Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt i det mål som redogjorts för ovan beslutade att meddela Slots Lax AB tillstånd om 15 år.

Bolaget menar sammantaget att förväntad teknikutveckling inom andra odlingstekniker inte är ett skäl att begränsa tillståndstiden till 10 år istället för 20 år. En längre tillståndstid skulle istället möjliggöra ytterligare teknikutveckling och investeringar i syfte att minska verksamhetens miljöpåverkan.

Särskilt om vattenverksamheten

Ansökan om frivilligt tillstånd

Uttag av ytvatten planeras ske ur Ströms Vattudal för att tillgodose verksamhetens behov av vatten vid slakteriverksamhet. Bolaget ansöker därför om ett maxuttag per dygn om 20 m³ samt en total mängd om 5 000 m³/år. För vidare redogörelse för de tekniska aspekterna avseende vattenuttaget hänvisas till avsnitt 2.2.12 i TB:n.

Ansökt vattenuttag omfattar mycket små andelar av vattenförekomstens totala volym och flöde och bedöms inte ha en påverkan på kvalitetsfaktorer eller ingående parametrar.

Bolaget menar att det är uppenbart att bortledandet av ytvatten i förevarande fall varken påverkar vattnets djup eller läge eller har annan inverkan på vattenområdets användning eller vattnets kvalitet. Vattenuttaget understiger därtill avsevärt vilka högsta volymer som gäller för anmälningspliktig vattenverksamhet enligt 19 § förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter. Det är enligt bolaget uppenbart att

varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena såsom avses i 11 kap. 12 § MB, varför vattenverksamheten således är undantagen krav på tillstånd och anmälan. Bolaget har samtidigt ett intresse av att hela verksamheten omfattas av tillståndet enligt miljöbalken och söker alltså om s.k. frivilligt tillstånd enligt 11 kap. 9 § 2 st. MB.

Vattenuttagets placering

Bolaget avser att anlägga en ny ledning för vattenuttag så snart nytt tillstånd erhållits. Ledningen beskrivs i de ansökningshandlingar som tidigare getts in och som också har ingått i samrådet. Ledningen avses placeras inom blåmarkerat område som framgår av framtagen bild över verksamhetsområdet, se domsbilaga 1. Placeringen baseras på resultat från den hydrodynamiska modellen som använts för att utreda verksamhetens påverkan på recipienten och tar bl.a. i beaktande påverkan från odlingskassarna.

Ledningen kommer att dimensioneras efter både dess längd och momentant maxflöde per timme. Preliminärt uppskattas ledningens dimension till 40 mm, men annan dimension kan komma att användas istället. Intagsledningen planeras att förses med en så kallad mikrosil/silkorg som har en täthet på nätet om ca 0,1–0,5 mm. Mikrosilens/silkorgens syfte är att minska mängden partiklar och förhindra att mindre organismer kan sugas in i ledningen.

Ledningen förankras på så sätt att den kommer upp en bit från botten. Detta för att minimera framför allt risk för att bottensediment sugas in. Den nya vattenledningen kommer att förgrenas vid anslutningspunkten på land belägen vid kajen. Vid förgreningen kommer vattnet att ledas vidare för nyttjande i slakteriet, ismaskinen och som tekniskt vatten. En ny pump kommer att installeras vid förgreningen på land. Även en flödesmätare kommer att installeras.

Berörda fastighetsägare och sakägare

Ytvattenbortledningen sker idag i vatten tillhörande fastigheten Äspnäs 1:40. Bortledningen planeras dock fortsatt att ske i vatten tillhörande fastigheten Äspnäs 1:17. Bortledningspunkten kommer att justeras i samband med att förevarande tillstånd tas i anspråk. Bortledningen bedöms endast beröra den fastighet där den ska utföras, d.v.s. Äspnäs 1:17, vilken ägs av bolaget. Inga andra sakägare berörda av vattenverksamheten har identifierats.

Rådighet

Bortledandet kommer att ske i vatten tillhörande fastigheten Äspnäs 1:17. Då bolaget äger fastigheten föreligger vattenrättslig rådighet.

Till bemötande av Anders Bergman m.fl. synpunkter och frågor har bolaget anfört följande.

Domstolen ska ta ställning till om bolaget har rådighet i bortledningspunkten. Övrig verksamhet (fiskodlingsverksamheten) utgör inte vattenverksamhet i den mening

som avses i 11 kap. MB. Rådighet avseende verksamhetsområdet i övrigt är en civilrättslig fråga som faller utanför domstolens prövningsram i målet. Vad gäller uttag av ytvatten krävs rådighet endast där bortledandet ska ske.

Vid samrådet diskuterades att vattenuttag skulle ske vid en bortledandepunkt på Äspnäs 1:40 där det idag sker. Bolaget har sedermera beslutat att flytta uttaget till vattenområdet som tillhör bolagets fastighet, Äspnäs 1:17. Vattnet utanför Äspnäs 1:17, och såvitt det är av intresse även den del av Äspnäs 1:40 där bolaget bedriver verksamhet och idag har sitt uttag, är delat enligt reglerna i 1 kap. 5 § jordabalken (JB) och därmed inte samfällt. Av 1 kap. 5 § JB följer att det vattenområde som är närmast fastighetens strand hör till aktuell fastighet. Eftersom vattnet utanför Äspnäs 1:17 är delat, d.v.s. enskilt, hör vattnet närmast utanför stranden, där bortledande ska ske, till fastigheten. Då Äspnäs 1:17 ägs till fullo av bolaget har det sådan vattenrättslig rådighet för bortledande av ytvatten som krävs enligt 2 kap 1 § lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet i den punkt där bortledande ska ske.

Att vattnet utanför Äspnäs 1:17 är delat framgår av tidigare förrättningshandlingar rörande fastigheten och närliggande fastigheter. Äspnäs 1:17 har sitt ursprung i en fastighet utlagd vid laga skifte 1861 med beteckning Äspnäs 1:2. Inget särskilt anges om vattnet i lagaskiftesakten, vilket brukar innebära att vattnet är delat. Äspnäs 1:17 har senare tillkommit genom flera steg; först hemmansklyvning av Äspnäs 1:2 år 1878, när fastigheterna Äspnäs 1:4 och 1:5 bildades och därefter genom hemmansklyvning av Äspnäs 1:4 år 1901 genom vilket fastigheterna Äspnäs 1:13–1:17 bildades. Inget särskilt anges om vattnet för fastigheterna i Lantmäteriets akter för respektive beslut. Lantmäteriet har emellertid genom senare förrättningar och då gjorda utredningar funnit att vattnet utanför de fastigheter som bildades genom klyvningen av Äspnäs 1:4, däribland Äspnäs 1:17 är delat enligt 1 kap. 5 § JB (Lantmäteriets akt 23-STJ-723 och 23-STJ-2746).

Att vattnet är enskilt framgår inte bara av att frånvaro av särskilda noteringar innebär att det är fråga om enskilt vatten. Det framgår även av akter från senare förrättningar avseende andra fastigheter.

Lantmäteriets akt 23-STJ273 avser laga skifte av Äspnäs 1:14 vilken hade bildats på samma sätt som bolagets fastighet Äspnäs 1:17 vid klyvningen av Äspnäs 1:4. På s. 18 och 29 i denna anges följande "Till fastigheten [Äspnäs 1:14] hör därjämte andel enligt 12 kap. 4 § jordabalken med övriga hemman inom Espnäs by i vattentäckt område i Ströms Vattudal [...]"

I samma akt på s. 29, bilaga E, anges följande.

Vid det den 17 juli 1861 fastställda laga skifte å Espnäs m.fl. byar finnes intet i skifteshandlingarna nämnt angående grund och vatten. De till skifteslaget hörande vattenområdena torde alltså genom laga skiftet få anses delade och Äspnäs 1:14 äga vatten och grund utanför sin strand enligt 12 kap. 4 § jordabalken.

Av akten framgår alltså att vattnet utanför de berörda fastigheterna torde vara enskilt. Det gäller såväl Äspnäs 1:14 som Äspnäs 1:17. Bergman m.fl. hänvisar till att

det av akten framgår att ett skiftande av vattenområdena skulle medföra att gränsbestämning först måste ske. Uttalandet återfinns på s. 29 f, i akten och rör det vattenområde tillhörande Äspnäs 1:14 som vid laga skiftet lades ut som samfällt. Uttalande gäller alltså inte annat vatten i Ströms Vattudal.

Lantmäteriets akt 23-STJ-2746 avser avstyckning från Äspnäs 1:25, sammanläggning med Äspnäs 1:18 och 1:19 samt fastighetsreglering. Av utredningen i aktens bilaga BE2, gjord 1987, framgår att Äspnäs 1:25 är bildad genom sammanläggning av Äspnäs 1:15, 1:16 och 1:21. På s. 2 i utredningen anges att till fastigheten Äspnäs 1:25 hör vatten och grund enligt 1 kap. 5 § JB utanför de stränder som tidigare tillhörde Äspnäs 1:15 och 1:16. Av akten följer alltså att vattnet utanför de fastigheter som bildats i kedjan Äspnäs 1:2 → Äspnäs 1:4 och 1:15 → Äspnäs 1:13–17 är enskilt enligt 1 kap. 5 § JB. Att vattnet utanför Äspnäs 1:14 senare har blivit samfällt för de fastigheter som bildades vid klyvningen av Äspnäs 1:14 förändrar inte att övriga fastigheter har enskilt vatten.

Bolaget menar därmed att det är klarlagt att vattnet utanför Äspnäs 1:17 är sådant enskilt vatten som följer av 1 kap. 5 § JB och därmed hör till Äspnäs 1:17. Eftersom bortledningspunkten lokaliseras i detta vatten har bolaget genom ägande av fastigheten sådan vattenrättslig rådighet som krävs.

Oförutsedd skada

Någon skada till följd av den nu sökta vattenverksamheten kan inte förutses. Bolaget föreslår att tiden för anmälan av anspråk på ersättning för oförutsedd skada bestäms till 5 år från utgången av arbetstiden.

Villkorsförslag

Bolaget instämmer i nämndens generella ståndpunkt att de villkor som föreskrivs ska gå att tillämpa vid tillsynen samt gå att straffsanktionera på ett bra sätt.

Nedan följer bolagets villkorsförslag utveckling av dessa, samt bolagets bemötanden i skriftväxling och vid huvudförhandlingen.

Allmänt villkor

Bolaget föreslår ett allmänt villkor, såsom de vanligen brukar utformas, enligt följande

- (1) Om inte annat framgår av övriga villkor, ska verksamheten utformas och bedrivas i huvudsak i enlighet med vad Vattudalens fisk AB har angivit i ansökningshandlingarna eller i övrigt åtagit sig i målet.

Kemiska produkter, avfall och avlopp

Bolaget föreslår följande villkor för kemiska produkter, avfall och avlopp

- (2) Kemiska produkter och farligt avfall ska hanteras och förvaras på tät yta utan avlopp, under tak och i övrigt på sådant sätt att eventuellt spill och läckage kan samlas upp. Kärll ska vara noggrant märkta med sitt innehåll. Absorptionsmedel och annan utrustning för omhändertagande av spill och läckage ska finnas tillgängligt.

(3) Mängden avfall inom respektive avfallskategori och hur det har omhändertagits ska redovisas till tillsynsmyndigheten årligen.

(4) Blodvatten från slakteriverksamheten får inte släppas till recipient eller spillvattnenät utan behandling i av tillsynsmyndigheten godkänd infiltrationsanläggning eller annan anläggning.

Nuvarande tillstånd innehåller villkor för förvaring av kemiska produkter och farligt avfall. Bolaget föreslår motsvarande villkor med tillägg för att absorptionsmedel och annan utrustning för omhändertagande av spill och läckage ska finnas tillgängligt. Bolaget föreslår vidare ett villkor om årlig redovisning av mängden avfall och slutligen i denna del ett till ordalydelsen något förenklat villkor avseende blodvatten från slakteriverksamheten.

Bolaget kan konstatera att kemikalieanvändningen i verksamheten är begränsad. Det är myrsyra och bränsle som är de huvudsakliga kemiska produkterna som används. Kemikaliehantering och relevanta skyddsåtgärder har beskrivits närmare i avsnitt 7.10 i MKB:n samt i avsnitt 2 i TB:n. Bolagets förslag till villkor rörande kemiska produkter är ändamålsenligt och tillräckligt i sammanhanget.

Bolaget motsätter sig länsstyrelsens villkorsförslag i fråga om kemikaliehantering. Villkorsförslaget är oskäligt omfattande och inte anpassat efter den begränsade kemikalieanvändning som en fiskodling har. Länsstyrelsen har också använt sig av formuleringar som kan innebära ett strikt ansvar som straffsanktioneras, vilket sökanden vänder sig emot.

I fråga om länsstyrelsens synpunkter på hanteringen av avfall är bolaget tveksamt till att tillsynsmyndigheten varje år vill ha en den typ av redovisning som länsstyrelsen föreslår. Verksamheten ger dessutom inte upphov till så mycket avfall.

Att redovisa klimatpåverkan för transporter av avfall kan bolaget heller inte se ger någon nytta. Verksamhetens påverkan är inte på den nivån att det är motiverat med så detaljerade villkor. Transporter är inte bolagets huvudsakliga miljöpåverkan. Bolaget kan börja räkna på detta men förstår inte till vad informationen behövs och frågar sig om det är information som tillsynsmyndigheten egentligen vill ha.

Avseende blodvatten från verksamheten har frågan prövats i samband med tidigare tillstånd. Bolagets villkorsförslag är tillräckligt och länsstyrelsens villkorsförslag med hänvisning till EU-förordningar behövs inte.

Hantering av död fisk

Bolaget föreslår följande villkor i fråga om död fisk

(5) Död fisk som flyter på ytan av odlingskassarna ska under produktionssäsongen (maj-oktober) avlägsnas och dokumenteras en gång per dag. Under övrig tid, av period med öppet vatten, ska avlägsnandet och dokumentationen ske minst *två gånger* per vecka. Undantag på grund av säkerhetsskäl kan medges av tillsynsmyndigheten efter anmälan av bolaget.

(6) Död fisk ska ensileras med myrsyra och transporteras till godkänd mottagare.

Det befintliga tillståndet föreskriver att död fisk ska tas om hand så snart som möjligt och senast inom ett dygn. Villkoret har av såväl tillsynsmyndigheten som bolagets tolkats så att det avser död fisk som flyter på ytan och därtill avser produktions-säsongen och tid med öppet vatten. Bolaget menar att motsvarande villkor bör gälla för det nya tillståndet med de förtydliganden som föreslås. Villkoret bör även innehålla en möjlighet för tillsynsmyndigheten att medge undantag.

I syfte att delvis tillmötesgå inkomna synpunkter i denna del kan bolaget istället för en gång per vecka, under period med öppet vatten, åta sig att istället avlägsna död fisk två gånger per vecka.

I samband med att fisk ruttnar förbrukas syre och fett börjar släppa och flyter upp till ytan. Dessa är huvudsakliga miljöeffekter som är förknippade med död fisk. I sammanhanget bör påpekas att det fett som flyter upp till ytan procentuellt sett per fisk är mycket begränsat samt att bolaget har en metod för att avlägsna detta vid behov. I vilken hastighet fisken ruttnar till den grad att upptag omöjliggörs, och dessa effekter därmed blir mer påtagliga, är beroende av olika faktorer, varav framför allt vattentemperaturen men även genomströmningen är avgörande. Vid god genomströmning och lägre vattentemperaturer, d.v.s. huvudsakligen under vintern, tar det i regel längre tid innan dessa effekter blir påtagliga jämfört med vad som gäller vid varmare temperaturer. Vid varmare temperaturer är det dock ut praktisk synvinkel mindre komplicerat att avlägsna fisken eftersom det då inte finns någon isbeläggning på ytan som försvårar borttag. Det ska även framhållas att en varmare vattentemperatur på ytan inte per se återspeglas i en varmare botten-temperatur. För referens avseende temperaturvariationer mellan botten och ytan kan exempelvis en vattentemperatur vid ytan om ca 16 grader samtidigt innebära botten-temperatur om ca 8 grader.

Förruttnelseprocessen under sommarmånaderna, då den är som hastigast, är vid normala förutsättningar inte så snabb att fisken under en dag hinner förruttna till den grad att upptag omöjliggörs. Med bolagets föreslagna villkor om avlägsnande av död fisk vid ytan en gång per dag under denna tid torde majoriteten av död fisk avlägsnas. Villkoret i denna del bör därmed vara tillräckligt.

Vad gäller frågan om upptag av fisk på botten av kassarna kan konstateras att det är en mer praktiskt komplicerad process jämfört med upptag av död fisk vid ytan. Sådant upptag sker vanligtvis antingen genom stora uppsugningsenheter eller via bottenhåv. De uppsugningsenheter som i det aktuella fallet skulle krävas är förknippade med stora kostnader uppgående till några miljoner kronor. Bottenhåv är i sig inte förknippat med lika stora kostnader, men kräver dock en annan typ av kassnät än det som bolaget nu använder. För att bottenhåv skulle kunna användas skulle därmed krävas att bolaget byter ut samtliga kassnät, vilket i sig är förknippat med stora kostnader som vid en grov uppskattning sammantaget förmodligen skulle uppgå till den storleksordning som gäller för uppsugningsenheten.

Mot bakgrund av vad bolaget redogjort för angående att den största andelen av död fisk kan, och kommer att, fångas upp genom upptag på ytan, menar bolaget att det

inte kan anses vara miljömässigt motiverat att föreskriva villkor innebärande att bolaget även ska avlägsna död fisk på botten, särskilt med hänsyn till de stora kostnader som är förknippade med detta. Bolagets föreslagna villkor i denna del anses vara tillräcklig.

Som svar på nämndens fråga angående att död fisk ska avlägsnas mer sällan har bolaget anfört att det är under produktionssäsongen framförallt som det förekommer död fisk och att det förekommer väldigt lite utanför produktionssäsongen. Bolaget är ute vid kassarna varje dag det går att ta sig ut. Utanför säsong är det även svårare väder. Bolaget vill ha flexibilitet t.ex. i november om det är dåligt väder att inte behöva åka ut just den dagen. Särskilt eftersom det är väldigt låg risk att det förekommer död fisk där då. Det ligger också i bolagets intresse att få bort död fisk så snabbt som möjligt.

Buller

Bolaget föreslår följande villkor avseende buller

(7) Buller från verksamheten ska begränsas så att den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder inte överskrider följande begränsningsvärden

50 dB(A) helgfri måndag–fredag	kl. 06.00–18.00
45 dB(A) lör-, sön- och helgdag	kl. 06.00–18.00
45 dB(A) kvällstid	kl. 18.00–22.00
40 dB(A) nattetid	kl. 22.00–06.00

Nattetid kl. 22.00–06.00 får den momentana ljudnivån utomhus vid bostäder inte överstiga 55 dB(A) som begränsningsvärde.

Nuvarande tillstånd innehåller ett bullervillkor med innebörden att buller från anläggningen inte får medföra högre ekvivalenta ljudnivåer mätt vid strandkant än 40 dB(A) dagtid vardagar och 35 dB(A) övrig tid. Bolaget menar att villkoret är oskäligt betungande och att bullervillkoret istället bör utgå från Naturvårdsverkets riktlinjer för externt industribuller. Därtill är villkoret otydligt i fråga om exakt var mätning ska ske, då denna enligt villkoret ska utgå från ”strandkanten”, vilket även kommunen påpekat under samrådsförandet.

Under samrådet framkom synpunkter på lågfrekvent störande ljud, vilket sedermera lokaliserades till bolagets ismaskin. Ismaskinen har isolerats för att inte längre avge lågfrekvent ljud. Bolaget har en pågående dialog med berörd fastighetsägare och tillsynsmyndigheten gällande om vidtagna åtgärder är tillräckliga eller om bullerstörning fortsatt upplevs. När erforderliga åtgärder har vidtagits kommer en ny bullermätning att utföras vid strandkanten hos berörd fastighet.

Föreskrivandet av ett bullervillkor syftade huvudsakligen till att bevara tystnaden för att inte påverka naturupplevelsen. Bolaget kan konstatera att flertalet andra fiskodlingar, som också är lokaliserade i områden av betydelse för friluftsliv där tystnaden är en väsentlig faktor, har föreskrivits villkor i linje med Naturvårdsverkets riktlinjer. Det finns stora områden avsatta för friluftsliv inom kommunen, detta område är inte ett sådant område med riksintresse för friluftsliv. Ett villkor bör inte vara

oskäligt betungande och bolaget ser inga skäl till att inte villkoret ska utgå från Naturvårdsverkets riktlinjer för externt industribuller, liksom brukligt avseende fiskodlingar.

Bolaget instämmer även i vad nämnden sagt i frågan. Det är lämpligt att mäta utomhus vid bostäder. Strandkant är inte en lämplig punkt att mäta vid.

Kontrollprogram

Bolaget föreslår följande villkor avseende kontrollprogram,

(8) För verksamheten ska finnas ett aktuellt och uppdaterat kontrollprogram som visar hur villkoren följs och hur verksamhetens påverkan på hälsa och miljö i övrigt undersöks. I kontrollprogrammet ska bl.a. anges platser, metoder och frekvenser för mätningarna samt hur resultaten av mätningarna ska utvärderas och redovisas. Recipientkontrollen ska ingå i kontrollprogrammet.

Förslag till reviderat kontrollprogram ska ges in till tillsynsmyndigheten senast en månad efter det att tillståndet vunnit laga kraft eller den senare tid som tillsynsmyndigheten bestämmer.

Bolaget har utifrån bl.a. 26 kap. 19 § 3 st. MB föreslagit ett villkor (8) avseende egenkontroll. Bolaget motsätter sig dock inte att ett sådant villkor utgår för det fall domstolen instämmer i nämndens bedömning. Bolaget har heller inte någon invändning mot att ta bort orden ”förslag till” såsom nämnden förordat.

Upphörande av verksamheten

Bolaget föreslår följande villkor avseende upphörande av verksamheten.

(9) I god tid och minst ett (1) år innan verksamheten upphör eller, om senare, senast sex (6) månader efter lagakraftvunnet beslut genom vilket tillstånd till fortsatt verksamhet inte medges, ska en anmälan göras till tillsynsmyndigheten och en efterbehandlingsplan lämnas in.

Efterbehandlingsplanen ska bl.a. innehålla en beskrivning av borttagande av anläggning på land och i vatten, omhändertagande av kemiska produkter och avfall samt en riskbedömning avseende eventuellt förorenat mark- och vattenområdet och utredning om möjliga efterbehandlingsåtgärder, inklusive tekniska, miljömässiga och ekonomiska aspekter.

Undersökningarna och de eventuella åtgärder som kan följa ska planeras och genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten, som också ska avgöra om planen kan godkännas.

Bolaget förslår att en efterbehandlingsplan tas fram och ges in till tillsynsmyndigheten senast ett år innan verksamheten slutligt ska upphöra. Om bolaget har sökt, men inte meddelats, tillstånd till fortsatt verksamhet bör bolaget ges i vart fall sex månader efter lagakraftvunnet beslut att inkomma med anmälan och efterbehandlingsplan.

I MKB:n samt till MKB:n bifogade bilaga 2b beskrivs resultatet av de beräkningar som har gjorts avseende spridning och ackumulation av partikulärt material från den

sökta odlingen. Med den sökta omfattningen beräknas påverkansområdet, där fiskodlingsrelaterat sediment tillväxer med minst 1 mm/år, uppta ca 0,17 procent av Ströms Vattudals ytarea. Påverkan från den sökta verksamheten bedöms inte leda till en försämring av status för kvalitetsfaktorn morfologiskt tillstånd eller äventyra möjligheten att uppnå beslutade miljökvalitetsnormer.

De nu kända efterbehandlingsåtgärder som kan användas för att avlägsna fiskodlingsrelaterat bottensubstrat är främst olika muddringstekniker. Muddring är kostsamt och ineffektivt, främst beaktat det stora vattendjupet som råder inom aktuellt odlingsområde samt att den muddringsteknik, sugmuddring, som troligen är tekniskt möjlig i detta fall har dålig djupprecision i sedimentet, vilket innebär att inte endast fiskodlingsrelaterat material kommer att muddras. De ger därför upphov till stora mängder muddermassor som måste avvattnas och hanteras samt transporteras till godkänd mottagare. Samtidigt är den miljömässiga nyttan begränsad, när påverkan består av organiskt material och näringsämnen, varav en stor andel är hårt bunden, rör ett relativt begränsat område samt kommer att brytas ned naturligt då verksamheten avslutas. Av dessa skäl föreligger inte något skäl att föreskriva villkor om efterbehandling av fiskodlingsrelaterat bottensubstrat.

Vid tillståndstidens slut kan förutsättningarna ha ändrats. Den ovan beskrivna teknikutvecklingen med uppsamling av foder och fekalier kan ha blivit så framgångsrik att den beskrivna påverkan blir mindre. Samtidigt kan andra tekniker ha utvecklats som möjliggör mer effektiv (inklusive kostnadseffektiv) efterbehandling. Villkoret om efterbehandlingsplan bör därför säkerställa att det i planen görs en bedömning behovet av efterbehandling och, om behov föreligger, möjliga åtgärder. Därvid kommer tillsynsmyndigheten, för det fall att efterbehandling behövs, att ges tillräckligt underlag för att besluta om eventuella åtgärder inom ramen för tillsynen.

Som svar på nämndens fråga angående att det står "eventuellt" två gånger uppger bolaget att är det menat så eftersom det syftar till två olika saker.

Avseende länsstyrelsens förslag till villkor för upphörande av verksamheten anser bolaget att förslaget indikerar att åtgärder ska ske. Enligt bolaget är det en för tidig fråga att bedöma.

Bolaget motsätter sig länsstyrelsen villkorsförslag om att tillsynsmyndigheten bör ges delegation att föreskriva ytterligare villkor. Bolaget anser att detta inte är en sådan fråga av mindre vikt som kan delegeras. Om det ska bli fråga om efterbehandling rör det sig om väldigt kostsamma metoder.

Utredningsvillkor

Bolaget föreslår att mark- och miljödomstolen skjuter upp avgörandet om slutliga villkor avseende utsläpp av fosfor samt eventuell uppsamling och rening av utsläpp av fekalier och foderrester samt meddelar utredningsvillkor (U1) enligt följande.

(U1) Bolaget ska under prövotiden utreda möjligheterna att odla fisk med uppsamlingsenhet medförande möjligheten att samla upp och rena fekalier och foderrester. Bolaget ska utvärdera odlingsystemet avseende tekniska, ekonomiska och miljömässiga förutsättningar.

Bolaget ska löpande informera tillsynsmyndigheten om planerade och genomförda åtgärder.

Resultatet av utredningen med förslag på slutligt odlingsystem, avvattningsystem samt förslag till skyddsåtgärder och slutliga villkor ska inges till mark- och miljödomstolen senast fyra (4) år efter det att tillståndet vunnit laga kraft.

Villkoret hänför sig till den s.k. miljökassen som nämnts ovan. Bolaget har föreslagit att frågan skjuts upp just för att ge effekt för teknikfrågan. Hur effektiv miljökassen är vet man ännu inte. Man har föreslagit standardvillkoret som man annars skulle ha som en provisorisk föreskrift.

Bolaget motsätter sig länsstyrelsens förslag om att produktionsmättet också ska sättas på provotid. Bolaget anser att det blir som att sätta tillåtligheten på provotid, vilket man inte brukar göra. Det är också viktigt att tiden föreskrivs i förhållande till laga kraft och inte ett visst datum. De tre år som länsstyrelsen föreslagit är för kort tid. Det tar tid med teknikutveckling. Projektet pågår nu och bolaget vill kunna testa det över en hel produktionscykel också.

Provisorisk föreskrift

Bolaget föreslår att följande provisoriska föreskrift (P1) ska gälla under provotiden, där L står för fosforutsläppet (kg), P för fiskproduktion (netto, ton), FK för foderkoeficient (d.v.s. den mängd foder som åtgår för att producera 1 kg fisk), CI för koncentration av fosfor i foder (%) och CR för koncentration av fosfor i fisk (%).

(P1) Utsläpp av totalfosfor från odlingen får uppgå till högst 14 000 kg fosfor per år beräknat enligt formeln $L = P * (FK * CI - CR) * 10$, räknat som löpande medelvärde över tre kalenderår.

Tillstånd till fiskodlingsverksamhet förenas regelmässigt med villkor om maximalt utsläpp av näringsämnen. Bolagets befintliga tillstånd innehåller också sådana villkor. Kontrollen av villkoret sker vanligen genom beräkning av tillförd mängd fosfor i fodret minus den mängd fosfor som tas upp av fisken. Skillnaden utgör den fosfor som släpps ut.

Som beskrivits ovan och i MKB:n deltar bolaget i ett innovationsprojekt som syftar till att undersöka de praktiska möjligheterna, de miljömässiga vinsterna och de ekonomiska konsekvenserna av ett odlingsystem där uppsamling av fekalier och foderrester sker och därefter behandlas och omhändertas. För närvarande används systemet på en odlingskasse med en uppsamlingsenhet. Projektet ska redovisas till Jordbruksverket i juli 2021. Bolaget förutser att ytterligare utveckling och utredningar kommer att krävas därefter, innan tekniken kan vara tillgänglig i industriell och kommersiell skala. Efter redovisning kommer projektet således att utvärderas och bolaget följaktligen, inom ramen för det föreslagna provotidsförfarandet, vidta de ytterligare utredningsåtgärder som bedöms nödvändiga.

Bolaget ser stora fördelar med innovationsprojektet jämte vidare utredning under en provotid eftersom det, om det blir framgångsrikt, kommer att innebära en möjlighet att samla upp fekalier och foderrester från odlingskassarna, och på så sätt minska

miljöpåverkan, samtidigt som fördelarna med öppna odlingskassar behålls. Om projektet med vidare utredningar bli framgångsrikt kommer mängden näringsämnen som släpps ut från verksamheten minska väsentligt.

Bolagets befintliga tillstånd reglerar såväl mängden fosfor som mängden kväve som släpps ut. Ströms Vattudal är fosforbegränsad, vilket innebär att det är mängden tillförd fosfor som styr den biologiska produktionen, medan mängden tillfört kväve är av underordnad betydelse. Liksom vad avser fosfor, har andelen kväve minskat över tid. Det saknas anledning att vidta särskilda åtgärder för att begränsa utsläppet av kväve utöver de åtgärder som bolaget vidtar för att begränsa utsläppet av fosfor, såsom val av foder, utfodringsrutiner och automatik m.m. Bolaget menar mot bakgrund av detta att det saknas anledning att villkorsreglera utsläppet av kväve.

Nuvarande tillstånd innehåller ett villkor med innebörd att foderkoefficienten som begränsningsvärde inte får överstiga 1,13 mätt som medelvärde över en produktionsäsong. Bolaget menar att något liknande villkor inte behövs i det nya tillståndet. Mängden utsläppt fosfor är en direkt följd av hur mycket foder som används och hur väl den tas upp av fisken, eller med andra ord hur effektiv utfodringen är. Foderkoefficienten visar mängden använt foder i relation till fiskens tillväxt och visar därmed också hur effektiv utfodringen är. Att reglera både foderkoefficient och mängden foder är inte motiverat. Den relevanta aspekten är istället att reglera hur stor påverkan i form av mängden utsläpp blir. Den andra aspekten, utfodringens och därmed odlingens effektivitet, är självreglerande eftersom foderanvändningen är den enskilt största kostnadsposten för en fiskodling. Bolaget har därför starka incitament att begränsa foderkoefficienten så mycket som möjligt.

Nuvarande tillstånd innehåller också villkor om fosforhalter vid provtagningsplatsen i Bonäset. Tillståndet som avser verksamheten i Linjeviken innehåller ett likalydande villkor. Bolaget menar att något liknande villkor inte behövs i det nya tillståndet. Bolaget kan kontrollera hur mycket fosfor som släpps ut genom att begränsa fodermängden och därmed produktionen. Mängden använt foder korrelerar dock inte direkt med fosforhalten i Bonäset, varpå fosforhalten i Bonäset blir ett trubbigt och ibland missvisande verktyg för att mäta påverkan från bolagets verksamhet. Att bolagets fiskodlingsverksamhet inte ger upphov till för höga fosforhalter i Dragan och Ströms Vattudal framgår av tidigare gjorda provtagningar samt modelleringar inför framtagandet av MKB:n. I sammanhanget kan nämnas att även kommunen påpekat att ett sådant villkor är onödigt. Bolaget hänvisar till avsnitt 6 i bilaga 1 (aktbilaga 22) och redogörelsen för de avvikande värdena från provtagningen i mars 2019, vilka fick stort genomslag i beräkningen av medelvärdet för Bonäset men vilka sannolikt inte beror på verksamheten. Dessa avvikande värden talar för att nuvarande haltvillkor har fått en olämplig utformning och riskerar medföra en straffsanktionerad villkorsöverträdelse utan bolagets förskyllan. Bolaget vidhåller därför att ett sådant villkor inte är lämpligt och menar att detta även gäller villkoret som riktvärde. Bolaget noterar samtidigt att det nämnden vill uppnå om att bolaget ska utreda eventuella förhöjda halter i framtiden kan hanteras inom ramen för tillsynen.

Sammantaget innebär ovanstående att det nu inte finns förutsättningar att fastställa slutliga villkor avseende utsläpp till vatten, samtidigt som de slutliga villkoren inte behöver omfatta lika många parametrar som enligt det befintliga tillståndet. Frågor om mängden utsläppt kväve, foderkoefficient och fosforhalter behöver inte regleras i villkor. Bolaget föreslår följaktligen att endast frågan om utsläpp av fosfor samt eventuell uppsamling och rening av utsläpp av fekalier och foderrester skjuts upp under en provotid. Under provotiden föreslås en provisorisk föreskrift gälla motsvarande nuvarande villkor för fosforutsläpp men anpassad för den större fodermängden. För det fall att tillstånd endast skulle meddelas för en mindre fodermängd förutsätter bolaget att den provisoriska föreskriften justeras.

Bemötande av länsstyrelsens övriga villkorsförslag

Reglering av foderkoefficient

Bolaget har motsatt sig länsstyrelsen förslag att foderkoefficienten ska regleras genom villkor. Utöver vad bolaget anfört ovan angående foderkoefficient har bolaget tillagt följande.

Att reglera foderkoefficienten på det sätt som länsstyrelsen föreslagit är inte nödvändigt och dessutom olämpligt att straffsanktionera. Det är dessutom svårt att nå foderkoefficienten 1,05 och saknas grund och underlag för att kräva att bolaget når den. Vad foderkoefficienten har legat på år för år i verksamheten framgår av TB:n på s. 15. Foderkoefficienten har i genomsnitt legat på 1,1, för bolagets verksamhet.

Vattenuttag

Bolaget anser inte att det behövs ett villkor om att vattenuttaget ”maximalt” får uppgå till 5 000 m³ då detta redan framgår av tillståndsmeningen. Skulle bolaget ta ut mer så är det inte tillståndsgivet. Då får det prövas om det är ett tillstånds- eller anmälningspliktigt uttag eller om det faller under undantagen i 11 kap. MB.

Avseende fingaller faller detta in under det allmänna villkoret tillsammans med ansökningshandlingarna. Avseende länsstyrelsens hänvisning till BREF anför bolaget att verksamheten inte är en IED-verksamhet och inte heller en verksamhet som bedriver industriell kylning. BREF avser en helt annan typ av verksamhet än den bolaget har. Det rör sig dessutom om ett ganska begränsat uttag och bolaget har en mindre typ av pump. Att ställa ett krav på vattenhastigheten innebär att den ska mätas. Vattenuttaget är inte av den omfattningen att det innebär sådana risker att det behöver mätas.

Fiskfoder och provtagning i Bonäset

Angående länsstyrelsens förslag om fiskfoder (1–3) anser bolaget att dessa är olämpliga. Villkoren är svåra att bedriva tillsyn över och det är svårt att förstå vad som är straffsanktionerat. Bolaget har beskrivit hur man använder sig av det foder som finns på marknaden. Detta är något bolaget inte kan styra över eftersom bolaget inte är fodertillverkare.

Angående länsstyrelsens förslag om fosforhalter i Bonäset (4) anser bolaget att det är olämpligt som villkor eftersom det är fråga om en sjö med andra påverkansfaktorer. Det går inte att kontrollera att det är bolaget som brustit om halten skulle vara för hög. Det som ska kontrolleras är bolagets utsläpp vilka kontrolleras genom bolagets föreslagna fosforvillkor och skyddsåtgärder. Bolaget förstår nämndens tanke om riktvärden men ett sådant behöver inte föreskrivas. Bolaget gör idag provtagningar löpande som en del av kontrollprogrammet och halter redovisas varje år. Bolaget anser att detta ingår i kontrollprogrammet och är en del av tillsynen och den dialog som sker med tillsynsmyndigheten, vilket är tillräckligt. Det är inte nödvändigt att ha ett villkor av detta slag, varken som begränsningsvärde eller riktvärde. Om verksamhetens påverkan skulle bli större och av en annan art är det omprövningsinstitutet i miljöbalken som aktualiseras.

Fågelskyddnät

Angående länsstyrelsens villkorsförslag om fågelskyddsnät. Bolaget har fågelskyddsnät idag och utövar så gott som daglig hänsyn. Bolaget anser att formuleringen ”vid eventuella brister” inte är bra. Bolaget undrar om ett hål i en maska innebär att tillsynsmyndigheten ska underrättas och tror inte att tillsynsmyndigheten vill det. Bolaget anser att det verkar finnas en samsyn kring första delen av villkorsförslaget men anser att resten får hanteras genom kontrollprogrammet.

Lukt

Bolaget har inga invändningar emot att bolaget ska utreda vad som orsakar en luktstörning och ha dialog med tillsynsmyndigheten i frågan. Reaktionen som uppstår vid tillsats av myrsyra i de tankar som innehåller död fisk innebär viss lukt från tankarna. I syfte att minimera olägenheten i detta avseende tillsätter nu bolaget myrsyra till den döda fisken i tankarna i nära anslutning till platsen för bortforsling, vilket berörts i avsnitt 7.12. i MKB:n.

Energianvändning

Bolaget har ingen invändning mot länsstyrelsens villkorsförslag under förutsättning att ”successivt” byts ut mot ”fortlöpande”.

Smittskydd

I bolagets nuvarande tillstånd finns villkor som reglerar smittskydd. Bolaget menar dock att smittskyddsfrågor inte bör regleras i miljötillståndet. Detta eftersom smittskydd redan regleras genom Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om skyldigheter för djurhållare och personal inom djurens hälso- och sjukvård, SJVFS 2019:25, vilka bolaget självfallet rättar sig efter. Därtill har de smittskyddsvillkor som följer av befintligt tillstånd visat sig vara svåra för tillsynsmyndigheten att kontrollera.

Rymning

I fråga om länsstyrelsens förslag till villkor avseende rymning motsätter sig bolaget ett sådant villkor. Om det ska föreskrivas anser bolaget dock att det bör förtydligas att det med ”större mängd” avses minst 1 ton fisk eller mer.

Ekonomisk säkerhet

Bolaget har motsatt sig länsstyrelsens och nämndens yrkande om att bolaget ska ställa ekonomisk säkerhet.

Länsstyrelsen har i sitt resonemang utgått från att en sanering är miljömässigt motiverad efter verksamhetens avslutande, vilket bolaget menar är en felaktig utgångspunkt. Bolaget menar å sin sida att en bedömning bör föras efter verksamhetens avslutande utifrån aktuellt regelverk och gängse praxis beträffande efterbehandlingsansvar och föroreningar.

Likt länsstyrelsen angett består påverkan på sediment vid fiskodlingsverksamhetens avslutande typiskt sett av fiskfekalier och foderrester i olika stadier av nedbrytning. Sedimenten innehåller därför förhöjda halter fosfor samt organiskt material. Spridning av fosfor sker genom diffusion, frisättning av löst fosfor till vattenmassan. Det är endast den fosfor som är löst bunden som kan avges på detta sett.

Bolaget konstaterar att provtagning av sedimenten under bolagets kassar samt uppströms och nedströms odlingen har tagits i samband med det pågående projektet om uppsamling av fekalier och foderrester. Dessa provtagningar har inte haft till syfte att utreda påverkan på botten under odlingen, men ger ändå information av relevans eftersom de har tagits systematiskt och dessutom innefattat fosforfraktionering. Slutlig rapport har inte färdigställts men preliminära resultat visar att sedimentprofilen vad gäller fosforbindningar är likartad i proverna uppströms och nedströms samt under odlingen. Vidare befanns den totala andelen tillgängligt fosfor endast uppgå till 5 procent av den totala mängden fosfor i sedimenten. Denna andel var alltså ungefär lika stor i referenspunkterna som provpunkten under odlingen. Analyserna stöder att huvuddelen av sedimentbunden fosfor under odlingskassar inte är tillgänglig för biologisk produktion, och visar därtill att den andel som är tillgänglig är mindre än vad som brukar antas utifrån tidigare försök. Bolaget avser att redovisa rapporten till Jordbruksverket inom ramen för innovationsprojektet.

De risker som fosfor och det organiska materialet kan medföra reduceras naturligt genom såväl överlagring med andra sediment och nedbrytning av det fiskodlingsrelaterade sedimentet. Överlagringen leder till minskad frisättning av fosfor och även förbättrade syrgasförhållanden eftersom halten organiskt material i överlagrade sediment sannolikt är mindre efter odlingsverksamhetens upphörande.

Tidigare utredningar och erfarenheter från andra fiskodlingar visar att naturlig återhämtning sker, även om den exakta hastigheten för detta för närvarande inte kan preciseras. Vid tidpunkten för avslutande av verksamheten, och därmed den tidpunkt då eventuella avhjälpandeåtgärder först aktualiseras, kan resultaten avse naturlig återhämtning från bl.a. ovanstående fiskodlingsverksamheter, samt annan pågående forskning på området, förväntas vara relativt långt gångna och mer kända i förhållande till den kunskap som idag finns på området.

Det kan, mot bakgrund av ovanstående, konstateras att de fiskodlingsrelaterade sediment som kommer finnas kvar efter verksamhetens avslutande inte innehåller ämnen som är vare sig toxiska eller persistenta. Varken eventuell mängd sediment eller dess innehåll, inklusive andelen tillgänglig fosfor, kan således i sig motivera riskreducerande åtgärder. Då naturlig återhämtning bevisligen sker, och riskerna minskar över tid, går det inte heller att i nuläget konstatera att ett direkt avhjälpande genom sanering kommer att behövas vid verksamhetens avslutande. Istället torde den åtgärd som är miljömässigt motiverad vara att låta sedimenten återhämta sig naturligt, eventuellt i kombination med aktiv övervakning, vilket är en avhjälpandeåtgärd i sig.

Extra kostnader avseende sanering vid avslutande av verksamheten, som länsstyrelsen efterfrågat, har inte tagits fram för då bolaget inte bedömer att det är miljömässigt motiverat att ens i nuläget ställa ett krav på avhjälpande genom mängdreducerande åtgärder. I andra sammanhang har utredning av kostnader för mängdreducerande åtgärder gjorts, där sugmuddring har befunnits vara det enda tekniskt möjliga alternativet, för det fall åtgärd skulle anses nödvändig. Kostnadsuppskattningarna i de fallen har uppgått till tiotals miljoner kronor, upp till 100–200 miljoner kronor. Sådana nivåer brukar vanligtvis föreligga i sedimentsaneringsärenden som avser kvicksilver, dioxiner eller andra toxiska och persistenta ämnen.

Bolaget ifrågasätter om det överhuvudtaget kan anses motiverat att ställa en ekonomisk säkerhet för en verksamhet för vilken naturlig återhämtning förväntas ske inom relativt kort tid efter verksamhetens avslutande. Beaktat den naturliga återhämtningen saknas det anledning att anta att samhället kommer att behöva stå kostnader för återställande. Bolaget menar därmed att ekonomisk säkerhet inte bör ställas för återställandeåtgärder. Ställande av ekonomisk säkerhet skulle istället innebära att bolaget kommer behöva låsa upp kapital för åtgärder som varken kan förutses eller anses vara påkallade; kapital som annars hade kunnat användas till bl.a. investeringar i miljöförbättrande åtgärder för verksamheten.

För det fall domstolen anser att ekonomisk säkerhet bör ställas anser bolaget att ekonomisk säkerhet på sin höjd kan krävas för åtgärder kopplade till övervakning av den naturliga återhämtningen. Detta särskilt med beaktande av att utgångspunkten enligt 16 kap. 3 § MB bör vara att så mycket kapital som möjligt är kvar hos verksamhetsutövaren.

Verkställighetsförordnande

Det är i förevarande fall av stor betydelse att domstolen meddelar ett verkställighetsförordnande. Nuvarande tillstånd löper till den 31 december 2021. Det är ovisst när lagakraftvunnet avgörande i förevarande mål kan tänkas föreligga, men mot bakgrund av rådande situation med anledning av Covid-19, aktuella handläggnings-tider samt en eventuellt tillkommande överinstansprocess, är det inte osannolikt att ett lagakraftvunnet tillstånd kan dröja till dess att nuvarande tillstånd löper ut eller i nära anslutning härtill. Bolaget anser mot denna bakgrund att det föreligger tunga skäl som talar för att ett verkställighetsförordnande bör meddelas.

Prövningsavgift

Kommunen har övertagit det operativa tillsynsansvaret för den miljöfarliga verksamhet som bolaget bedriver. Med utgångspunkt i bilagan till förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken bör prövningsavgiften såvitt avser den miljöfarliga verksamheten bestämmas till 15 kr per ton foderförbrukning per kalenderår, eller sammanlagt 45 000 kr.

De anläggningar som behövs för bortledningen av vatten finns redan på plats eftersom bortledning redan sker idag. Kostnaden för att genomföra de åtgärder och uppföra de anläggningar som behövs för att flytta bortledningspunkten till Äspnäs 1:17 är klart under 100 000 kr. Med hänsyn härtill bör grundavgiften för vattenverksamheten bestämmas till 1 500 kr och tilläggsavgiften 10 öre per m³ vatten som den årliga bortledningen avser (5 000 m³), d.v.s. totalt 500 kr i tilläggsavgift och sammanlagt 2 000 kr i prövningsavgift såvitt avser vattenverksamheten.

Övrigt

Slakteriverksamheten

Till bemötande av vad länsstyrelsen och Vattudalens Naturskyddsförening anfört angående slakteriverksamheten har bolaget anfört följande.

Bolaget slaktar, i bemärkelsen strupskärning och avblodning, idag den slaktfärdiga fisken vid anläggningen. Urtagning och vidare bearbetning sker i ett slakteri på Åland. Bolaget har påbörjat en dialog med kommunen om lokalisering av ett slakteri för urtagning m.m. lokalt, men etablering är ännu endast i planeringsstadiet. När, och om, det blir aktuellt att anlägga ett sådant slakteri kommer det att prövas för sig i behörig ordning. Eventuella kumulativa effekter som följer av verksamheterna ska därmed bedömas inom ramen för den prövningen och ska inte beaktas i förevarande prövning. Det kan dock i sammanhanget nämnas att eventuell kumulativ miljöpåverkan i nuläget förutses vara begränsad. Genom minskade transporter torde den snarare vara positiv jämfört med nuvarande situation.

Bolaget noterar föreningens synpunkt om att all slakt m.m. bör ske i Strömsunds kommun och hur slaktavfallet bör nyttjas samt erinrar om bolagets avsikt enligt ingivet underlag. Bolaget konstaterar samtidigt att dessa frågor faller utanför domstolens prövningsram och villkor om att etablera slakteri och om nyttjande av slaktavfallet kan inte uppställas i det sökta tillståndet.

Ljustörningar

Vad gäller påtalade ljustörningar har bolaget nu riktat om den belysning som boende haft synpunkter om, vilket nämnts i avsnitt 7.8. i MKB:n.

Handläggning

Bolaget uppfattar att föreningen begär att huvudförhandling ska hållas i målet. Bolaget förutsätter att sådan kommer att hållas och motsätter sig inte sådan. Bolaget noterar i övrigt att ansökan har föregåtts av samråd samt att föreningen yttrat sig inom ramen för detta, se bilaga 2k till ansökan.

Om tillstånd inte skulle meddelas

För det fall mark- och miljödomstolen inte skulle meddela fortsatt tillstånd till verksamheten är det viktigt att komma ihåg att bolaget har en lång produktionscykel och måste ges tillräckligt med tid till en ordnad avveckling och eventuellt en omställning. Bolagets nuvarande tillstånd löper ut inom kort vid årsskiftet. Bolaget hänvisar till praxis från MÖD som rörde svensk fjällröding där en femårig omställningstid var lämplig. Bolaget har inte framfört något yrkande för vad som skulle hända om tillstånd inte meddelas men noterar att det ligger inom processramen att bevilja ett sådant kort tillstånd för avveckling eller omställning. Även i det fallet måste det dock meddelas med ett verkställighetsförordnande.

INKOMNA YTTRANDEN

Mark- och miljödomstolen har kungjort bolagets ansökan och därefter har följande yttranden inkommit till domstolen.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt **Havs- och vattenmyndigheten** har uppgett att de avstår från att yttra sig i målet.

Länsstyrelsen

Nedan följer länsstyrelsen inställning, egna yrkanden och utveckling av talan så som den slutligen framställts i målet.

Inställning till ansökan och egna yrkanden

Länsstyrelsen har i första hand yrkat att mark- och miljödomstolen ska avslå bolagets ansökan.

I andra hand har länsstyrelsen yrkat att mark- och miljödomstolen fastställer de av länsstyrelsen föreslagna villkoren samt begränsar tillståndet till att gälla i 5 år och för en förbrukning av maximalt 1 000 ton fiskfoder årligen.

Tillåtlighet

Länsstyrelsens förstahandsyrkande grundar sig på MÖD:s senare domar (t.ex. i mål nr M 882-15, M 8673-15, M 2620-16 och M 10773-16) om att fiskodling i öppna kassar inte kan anses som bästa möjliga teknik. Utsläppen av näringsämnen är betydande från denna typ av odling. Vid 1 800 tons foderförbrukning beräknas utsläppen bli 8 000 kg fosfor och 70 800 kg kväve. Detta är bra mycket mer än samtliga utsläpp av näringsämnen kring Ströms Vattudal.

Om domstolen väljer att pröva ärendet trots denna äldre typ av odlingsteknik utan rening yrkar länsstyrelsen att domstolen beslutar enligt länsstyrelsen andrahandsyrkandet. Detta eftersom miljökonsekvenserna av fiskodlingen enbart kan begränsas genom att odlingens produktion minskas och därmed även utsläppen. Idag har vid ett flertal tillfällen tillståndsvillkoren för fosforutsläpp överskridits.

Miljökonsekvenser i allmänhet

Fiskodling i öppen kasse är svårt att påverka miljömässigt vid drift och anpassning behöver ske av lokalisering och produktionsmängd så att odlingen inte medför olägenhet eller skada för människors hälsa och miljö. En odlings påverkansområde är i

närområdet och nedströms och vid bakströmmar även uppströms. Mindre utsläpp kan endast ske genom en mindre produktion. Närsaltstillförsel innebär förändring i artsammansättning och kan orsaka alg tillväxt och ibland syrebrist. Bakterier påverkar vattnets kvalitet. Länsstyrelsen har fått rapporter från närboende om att det ibland inte går att bada i vattnet. Ett stort ekosystem kan leda till ett nytt tillstånd som är svårt eller omöjligt att ändra tillbaka.

Odlingen orsakar även fet hinna på ytor, bitar av död fisk och foder i vattnet samt luktolägenheter. Odlingen påverkar även närbelägna vattentäkter. Friluftslivet påverkas också, bl.a. fisket och att vistas vid vattnet. Odlingen medför även tunga transporter nära bostäder och buller från verksamheten. Lagring av foder, kemikalier och avfall måste också ske på ett säkert sätt.

Länsstyrelsen har efterfrågat en redogörelse från bolaget angående om algblomningen kan utgöra en del av påverkan från odlingsverksamheten. I ansökningshandlingarna saknas en tydlig beskrivning av den lokala påverkan i form av alg tillväxt, påväxt på stenar, båtar, redskap m.m.

Länsstyrelsen har efterfrågat en beskrivning i ansökningshandlingarna över hur verksamheten kan komma att påverkas av framtida klimatpåverkan. Här behöver stora regnmängder, ras och skred, hård vind, dammhaveri m.m. beaktas.

Länsstyrelsen har efterfrågat en tydligare beskrivning av hur fett från ytan samlas upp. Det bör bl.a. framgå hur stor effekt detta har på borttagande av fett från ytan samt hur fett sedan tas omhand.

Länsstyrelsen anser att ett tydliggörande behövs angående verksamhetens påverkan på rennäringssintresset, framförallt gällande flyttled på Ströms Vattudal. Här anger en av de tillfrågade samebyarna att de i framtiden behöver ha tillgång till flyttleden. Länsstyrelsen undrar hur detta ska tillgodoses vid ansökt verksamhet. Även om flyttleden inte används i dagsläget behöver den finnas tillgänglig för förflyttning av renar.

Bästa möjliga teknik

Vid ansökt odling sker ingen rening av utsläppen på odlingen, med undantag för upplockad död fisk. Med tanke på att landbaserade odlingar med RAS-teknik har fler reningssteg och betydligt lägre utsläpp av näringsämnen än vad bolagets beräkningar visar, kan länsstyrelsen inte anse att redovisad teknik varken är bästa möjliga eller bästa tillgängliga. Miljökraven på andra industrier samt landbaserade odlingar är mycket högre än en kassodling kan leva upp till.

Länsstyrelsen anser vidare att kassodling inte är bästa möjliga teknik när det gäller risker för överföring av smitta från odlad till vild fisk (t.ex. till Bågedeöringen), när det gäller risken med fisk som smiter från odlingen samt för att minimera utsläpp av näringsämnen till recipienten.

Det har meddelats flera domar av MÖD där fråga om kassodling är bästa möjliga teknik har ifrågasatts (se t.ex. MÖDs: dom 2017-03-13 i mål nr M 8374-15 och

2017-11-15 i mål nr M 1425-17). Där framhölls att odling i öppna kassar inte ger möjlighet till någon uppsamling eller rening av foderrester och fekalier och att det, i förhållande till andra utsläppskällor, är fråga om en ansenlig mängd fosfor och kväve som släpps ut utan att tekniken medger någon annan metod för begränsning av utsläpp än minskad produktion. Vidare har det påpekats att andra typer av verksamheter, t.ex. utsläpp av avloppsvatten från industrier och hushåll, får tåla höga kostnader för att begränsa sina utsläpp.

MÖD har i mål nr M 10773-16 konstaterat att det inte är visat att odling av fisk i öppna kassar utgör bästa möjliga teknik eller att det vore orimligt att övergå till teknik med mindre miljöpåverkan. MÖD slår vidare fast att utredningen i målet stärker bilden av ett pågående teknikskifte till förmån för framförallt RAS-teknik när det gäller metoder för odling av fisk.

Länsstyrelsen anser att RAS är bästa möjliga teknik. En RAS-odling är lätt att övervaka jämfört med en odling i öppna kassar. I en RAS-odling kan man ha mer optimala förhållanden för fisken året om och en produktion med jämn leverans av fisk. Risken för smittspridning är också mindre. En RAS-odling genererar betydligt mindre utsläpp av näringsämnen och omkring 90 % rening. Hela produktionskedjan kan också finnas i samma anläggning, från rom till färdig produkt.

Några verksamheter som är under uppstart med RAS-anläggningar är Cold Lake AB i Kall i Åre kommun som påbörjat byggnadsarbeten för en produktion av 4 000 ton röding samt premium Svensk Lax AB Säffle som har byggstart november 2021 för 10 000 ton lax/år. Smögenlax AB håller precis på att tillståndsprövas för en produktion av 6 000 ton per år.

Fifaxs anläggning på Åland producerar fortfarande regnbåge i kommersiell skala och Blåfjell i Norge har en uppåtgående trend. AquaBounty i USA odlar lax och regnbåge vid ett flertal stora anläggningar. Hushållningssällskapet vill starta upp flera landbaserade anläggningar för matfiskodling. I samrådsunderlaget för anläggningen som planeras utanför Luleå skriver man att ”idag är det möjligt att anlägga mycket storskaliga odlingar (>10 000 ton) i recirkulerande system på land” och hänvisar bl.a. till norska exempel.

En landbaserad RAS-anläggning kan vara ekonomiskt hållbar genom att den genererar positivt rörelseresultat och har en produktionskostnad lägre än i öppna kassar genom hög prestanda och fullt kapacitetsutnyttjande. Med hög prestanda är det möjligt att täcka ett relativt stort lån för nyinvesteringar i anläggningen enbart genom intäkterna från företaget. Miljömässig och ekonomisk hållbarhet hänger ihop och det landbaserade vattenbruket har god potential att uppnå båda. Länsstyrelsen anser det märkligt att så många och stora satsningar görs på RAS-tekniken om de ekonomiska förutsättningarna är så dåliga som det framställs i ansökningshandlingarna.

Vid en odling i öppna kassar för samhället och miljön stå för kostnaderna. Dessa kostnader räknas inte med i kalkylerna för driften av odling i öppna kassar. Dessa kostnader anser länsstyrelsen borde räknas med när verksamheten jämförs med en RAS-anläggning. Kostnaderna utgörs av smittspridning (öringsstammar riskerar att

dö ut, ej badbart vatten i delar av Ströms Vattudal, båtar och fiskenät som får algpåväxt, försämrat öringsfiske, mer fosfor i kretsloppet samt efterbehandlingsåtgärder av foder och fekalier i sjön.

Vidare utgör odling i öppna kassar inte bästa möjliga teknik med hänsyn till att miljö kvalitetsnormen har sänkts från hög till god i och med fiskodlingen och att det finns risk för ytterligare försämring.

Miljö kvalitetsnorm och utsläpp av näringsämnen

Den fastlagda miljö kvalitetsnormen för Ströms Vattudal är otillfredsställande ekologisk potential till år 2027. Kravnivån för plankton och näringsämnen motsvarar god status. För att uppnå normen behöver åtgärder genomföras och nya verksamheter, som medverkar till att en miljö kvalitetsnorm överträds, får inte tillåtas. Normerna är nu under revidering och ska fastställas i december 2021.

Bolagets odling uppströms innebär ytterligare stora utsläpp av näringsämnen. Detta samt omgivande verksamheter såsom skogsbruk och enskilda avlopp m.m. behöver räknas med när den totala påverkan på recipienten avgörs. Enligt utdrag från SMHI:s vattenwebb syns att fiskodlingarna är de absolut största källorna till utsläpp av näringsämnen. Enskilda avlopp står enbart för en mycket liten del och kan inte vara den stora orsaken till att fosforhalten i Dragan ökar.

Utloppet av Ströms Vattudal har enligt SMHI:s vattenwebb belastning enligt nedan

Belastning	Kväve (kg/år)	Fosfor (kg/år)
Enskilda avlopp	1345	124
Avloppsreningsverk	0	0
Industri	122 555	13 173
<i>Linjeviken</i>	<i>57 022</i>	<i>6 142</i>
<i>Postviken</i>	<i>65 533</i>	<i>7 031</i>

Brutto för delavrinningsområde	Kväve (kg/år)	Fosfor (kg/år)
Sjö & vattendrag	47 783	0
Skog & hygge	33 924	1 366
Myr	4 015	117
Jordbruk	6 194	151
Övrigt	1 385	45
Urbant inkl. dagvatten	1 026	100
Enskilda avlopp	826	68
Avloppsreningsverk	0	0
Industri	122 639	13 182

Ett utdrag ur SMHI:s vattenwebb visar på att delavrinningsområdet (NWP) bidrar med näringsämnen till havet enligt nedanstående tabell.

Netto till havet för NWP	Kväve (kg/år)	Fosfor (kg/år)
Sjö & vattendrag	45 132	0
Skog & hygge	31 271	1 065
Myr	3 701	91
Jordbruk	5 709	118
Övrigt	1 277	35
Urbant inkl. dagvatten	946	78

Enskilda avlopp	761	53
Avloppsreningsverk	0	0
Industri	115 680	10 683
Industribelastning	0	1

Avloppsreningsverket i Strömsund släppte under 2020 ut totalt 16 938 kg kväve och 218 kg fosfor. Det inkommande vattnet till avloppsreningsverket innehåller 27 189 kg kväve och 3 078 kg fosfor. Reningsverket tog alltså bort 10 251 kg kväve och 2 860 kg fosfor under 2020. Då detta inte anses vara för höga krav för ett avloppsreningsverk undrar länsstyrelsen varför bolaget anser det vara för tufft för en fiskodling.

Bolagets påstående att verksamheten, inklusive den sökta utökningen, kan bedrivas med positiv miljöpåverkan och bidra till uppfyllelsen av miljömålet om övergödning är ett felaktigt påstående.

I klarvattensjöar med låga närsalthalter utgörs huvuddelen av sjöns primärproduktion (ca 70 %) av bottenlevande alger och vattenväxter i litoralzonen. Dessa alger utgör föda för bottenfauna, vilket i sin tur konsumeras av fisk. Dragan är idag påverkad av pågående vattenreglering som i stor utsträckning reducerar den biologiska produktionen på grunda bottnar via periodvis torrläggning, erosion och infrysning. Totalt sett har sjöns biomassa och biologiska produktion minskat avsevärt och andelen primärproduktion i den fria vattenmassan ökat. En reduktion av halterna löst fosfor i vattnet som en följd av reglering har dock inte ägt rum. Någon sådan utveckling finns inte påvisad för svenska förhållanden.

Länsstyrelsen har också låtit jämföra fosfornivåerna i oreglerade sjöar med nivåerna i reglerade sjöar. Analysdata har hämtats från SLU:s nationella databas för vattenkemi samt Ljusnan-Voxnans och Indalsälvens vattenvårdsförbund och omfattar åren 1990-2012. Sjöarna ligger på 300–600 meter över havet och är större än 200 hektar. Endast fosforvärden från provtagningar för månaderna september–november har tagits med. Eftersom de reglerade sjöarna ligger i de större älvarna har data för oreglerade sjöar hämtats från vattendrag i motsvarande storlek. Jämförelsen visar att medelvärdet för oreglerade sjöar (n=16) är 4,6 µg/l medan det för de reglerade (n=27) är 4,5 µg/l. Någon statistiskt säkerställd skillnad kan inte konstateras (t-test, 95 % k.i). Detta stödjer antagandet att någon reduktion av fosfornivåerna inte förekommer som en följd av reglering.

Sammanfattningsvis kan konstateras att en artificiell utökning av fosforhalten i den fria vattenmassan, genom exempelvis en fiskodling, inte återför sjön till något naturtillstånd där sjöns ekosystem och vattenkvalitet som helhet återställs. Fosfornivåerna och därmed primärproduktionen i den fria vattenmassan gynnas däremot, vilket leder till ett nytt tillstånd i sjön jämfört med om fiskodling inte förekommer.

Någon mätning av fosfornivåerna i Dragan genomfördes inte före vattensystemets reglering för vattenkraft. Länsstyrelsens bedömning är att fosfornivån i liknande oreglerade vatten ligger under 7 µg/l. I Dragan har fosfornivåer på 4–4,5 µg/l upp-

mätts av Strömsunds kommun före tillkomsten av fiskodlingen. I bolagets miljörapporter finns resultat över recipientprovtagningen som visar en trend över ökande nivå från 2009 och framåt.

I tidigare dom från mark- och miljödomstolen 2021-07 02 i mål nr M 1405-09 har angetts att mängden fosfor i Dragan inte får överstiga 7 µg/l. Detta värde har använts för att ange övre gränsen för god status i modellberäkningen. Den ger då en tänkbar årlig maximal produktion av fisk på 3 400 ton. Tillståndsgiven fiskproduktion från Dragan med den närliggande odlingen i Linjeviken inräknad är idag 3 200 ton. Det innebär att sjöns tänkbara odlingsutrymme är utnyttjat till 94 %. Med utgångspunkt från denna beräkning är ytterligare utökning i den omfattning som nu ansökts om inte möjlig. Detta medför också att utrymmet för fiskproduktion uppströms i systemet inte heller är möjlig, liksom andra typer av fosfortillförsel.

Under 2020 släppte avloppsreningsverket i Strömsund ut 0,2 ton. En jämförelse med det totala fosforutsläppet från fiskodlingsverksamheten om tillstånd beviljas blir då att fiskodlingsverksamheten släpper ut ca 40 gånger mer fosfor än avloppsreningsverket. Därtill behöver man även beakta att lika mycket fosfor släpps ut från odlingen i Linjeviken (totalt 80 gånger mer än från avloppsreningsverket).

Även vid en jämförelse mellan olika verksamheters miljörapporter i Svenska Miljörapporteringsportalen ter sig utsläppen av fosfor från den planerade utökningen som mycket stort. Ett stort avloppsreningsverk släpper ut ungefär 3 ton fosfor per år, ett medelstort pappersbruk ungefär 5 ton fosfor per år medan ett mycket stort pappersbruk (Gruvöns bruk i Värmland) under 2020 släppte ut 17 ton fosfor. Den planerade utökningen i Postviken tillsammans med pågående verksamhet i Linjeviken kommer alltså att tillföra ungefär lika mycket fosfor till Dragan som ett av Sveriges största pappersbruk gör till sin recipient.

Vid huvudförhandlingen tillade länsstyrelsen även följande.

Jämtland kännetecknas av näringsfattiga vatten (ultraoligotrofa). Analysmetoder och övervakningsresultat har p.g.a. låga värden en större osäkerhet och relativt stor spridning (procentuellt). Referensvärden som motsvarar en opåverkad situation är svåra att fastställa med noggrannhet.

Bedömningsgrunder för biologiska kvalitetsfaktorer, d.v.s. fytoplankton, kiselalger och kvalitetsfaktor näringsämnen, är inte särskilt bra anpassade eftersom de är optimerade för medelnäringsrika/mesotrofa vatten. Ofta behöver det göras en expertbedömning. För kvalitetsfaktorn näringsämnen har små ändringar i referensvärden en relativt stor effekt på status (och utrymme för verksamheter) eftersom klassningen bygger på kvoter (EK) i förhållande till referensvärde. Miljöbalkens försiktighetsprincip blir allt viktigare. Gränser mellan statusklasser beror på referensvärdet. 1 µg/l skillnad i referensvärde har ganska stor effekt på gränsen mellan ”god” och ”måttlig” status och därmed på potentiellt odlingsutrymme.

Den bedömning av statusklassning som är beslutad senast är från den förra förvaltningscykeln där Ströms Vattudal klassades som ”hög status”. Sedan har det under

denna förvaltningscykel först tagits fram ett arbetsmaterial där man klassade Ströms Vattudal som ”måttlig status”. Det berodde framförallt på att man hade sett en betydande påverkan men hade inte haft tillgång till mätdata för att kunna bedöma om det fanns en påverkan eller inte. Enligt bedömningsgrunderna då så ska det klassas med ”måttlig status”. Länsstyrelsen har sedan fått tillgång till mätdata som bolaget tagit fram och utifrån dem har länsstyrelsen bedömt att det troligen är ”god status” för näringsämnen och växtplankton för sjön i sin helhet utifrån tillgängliga data för totalfosfor (P_{tot}). De har också gjort en expertbedömning av växtplankton utifrån data för totalfosfor, detta eftersom de bedömningsgrunder som finns för växtplankton inte alltid ger ett rättvisande resultat för näringsfattiga vatten.

Länsstyrelsen framför att det är totalfosfor som ska användas, och inte löst fosfor såsom bolaget gör, med hänsyn till de krav som ställs för andra industrier. Även då man pratar om miljö kvalitetsnormer och gör beräkningar används totalfosfor.

Länsstyrelsen bedömer att referensförhållandena i Ströms Vattudal var ”hög status”. De bygger det på dataunderlag från innan odlingen samt hur det ser ut i andra kringliggande vatten och uppströms liggande vatten. Men osäkerheten är relativt stor. Länsstyrelsen tänker att den kan variera någonstans mellan 2–5 µg/l och sannolikt ligger runt 3–3,5 µg/l.

För vattenförvaltningen finns ett krav på att mätningstationerna ska vara representativa för den vattenförekomst man tittar på, så bara för att det finns data kan de inte göra en statusklassning utan de måste se att datan som finns verkligen representerar hela vattenförekomsten. Enligt bedömningsgrunder i Havs- och vattenmyndighetens författningssamling (HVMFS 2019:25) kan årsmedel, höst- och augustivärden användas för att beräkna referensvärde och statusklassning. Det är dock problematiskt att referensvärdet enligt bedömningsgrunden är känsligt för om påverkanskällor ingår i datamängden. När länsstyrelsen tittat på referensvärdet jämfört med mätdata ligger mätdata ibland lägre än referensvärdet vilket de inte bedömer som troligt. Länsstyrelsen har därför valt att inte titta på metoden för årsmedelvärden. Länsstyrelsen anser att det är metoden för augustivärden som bäst uppfyller kraven bättre utifrån bedömningsgrunder. Länsstyrelsens klassning som syns i VISS idag, som inte är beslutad utan utgör ett arbetsmaterial, är att de bedömt statusen som god. Beslut kommer fattas senare i år.

Augustivärdet visar på god status vid flera platser. Länsstyrelsen har använt Ögelströmmen som referensvärde. Den ligger troligtvis närmare sanningen än beräkningsmodellerna. Länsstyrelsen har också försökt bedöma var de tänker att referensvärdet skulle kunna ligga någonstans. Dels har länsstyrelsen tittat på augustivärdet för Ögelströmmen, dels på ett medelvärde som var 2009–2010 och även 2015–2017 där det en period var lägre värden. Länsstyrelsen tänker att gränsen mellan god och måttlig status ligger runt 7 µg/l och att referensvärdet ligger någonstans kring 3,5 µg/l. Länsstyrelsen vill pekar på osäkerheterna och att detta är viktigt eftersom det styr det potentiella odlingsutrymmet.

Länsstyrelsen har även tittat på trender för fosforhalter och har sett ökande trender på vissa platser men inte samma ökande trender på andra platser. Angående mars-

värdena är det något länsstyrelsen ser generellt i vattendrag på fler platser i Jämtland. De kan inte peka ut en orsak till det men har en tanke om att det kan vara kopplat till snösmältningen.

Sammanfattningsvis anser länsstyrelsen att ifall fiskodlingen utökas eller får vara kvar med samma produktion som idag finns risk för att kvalitetsfaktorn sänks till måttlig (jfr 5 kap. 4 § MB).

Rymning av fisk och smittspridning

Länsstyrelsen delar inte bolagets slutsats om att rymningar inte utgör något problem. Detta då underlaget för telemetristudien är alldeles för litet och telemetrin dessutom inte pågått under vårperioder när regnbågen leker och är som mest aktiv. Det är också under denna period som harren lekar och någon bedömning över i vilken utsträckning regnbågen söker sig upp i utpekade vattendrag under vårperioden är därför inte utredd. Regnbågar har bevisligen passerat fisktrappan vid Bågede kraftverksdamm och kan därför antas simma långa sträckor och därför påverka betydligt större områden än vad som noterats i rapporten. Samma sak har inträffat i Storsjön vid smitningar i odlingen utanför Svenstavik där regnbågar sedan påträffades i biflödet Ytterån som är belägen ca 6 mil fågelvägen ifrån odlingen.

En fråga som är viktig i sammanhänger och som inte kommenterats är vad som händer när stora mängder, som t.ex. en hel kasse, rymmer vilket kan vara någonstans mellan 25–35 ton fisk. En sådan mängd som kommer ut i naturvatten får naturligtvis en helt annan påverkan där konkurrensen mot andra fiskarter blir stor under den period fisken lever och där kan det antas att en betydande andel fiskar rör sig över stora områden. De stora mängder med både frisk och sjuk fisk som smitit i Ströms Vattudal har inneburit att någon avelstäkt som enligt vattendom ska ske vid Bågede kraftverk inte kunnat genomföras sedan 2013, vilket kan härledas till påvisad smitta på fisk av bakteriell njurinflammation (BKD).

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) har genomfört ett projekt för att se om BKD-smitta överförs mellan fisk i kassar och vild fisk. Slutrapporten visar på att förekomst av smittad vild fisk finns i de vattendrag där odlingarna har haft BKD.

Länsstyrelsens teori är att BKD-smitta införts av fiskodlingen. Enligt SVA är odling i öppna kassar inte bra ur smittskyddssynpunkt.

I Ströms Vattudal finns även den nationellt särskilt skyddsvärda och storvuxna s.k. Bågedeöringen som leker i Bågedeforsen och i flera biflöden uppströms denna ända upp till Muruån som har sina källflöden i Norge. Märkningsförsök som genomförts visar att den sedan har sina uppväxtområden ända nere i Russfjärden och därför passerar båda odlingslägena för bolaget. Denna öringsstam används för kompensationsutsättningar för skador som orsakats av vattenkraften. Risken för BKD-smitta gör att Vattenregleringsföretagens kompensationsodling i Bonäshamn inte vill ta in nytt avelsmaterial från Bågede. I övrigt finns flera enskilda bestånd av storvuxen öring som har sina reproduktionsområden i bl.a. Svaningsån och Alån och i andra mindre biflöden till Vattudalen i vattenområdet mellan Bågedeforsen och utloppet vid Ulriksfors.

Problem som kan kopplas till rymningar från båda odlingslokalerna för Vattudalens öringsbestånd är i första hand sjukdomsöverföring från odlad till vild fisk men också konkurrens om föda. Öringen har ett högt bevarandevärde men också ett högt nyttjandevärde som sportfisk med gamla traditioner då besökande engelsmän fiskade i Vattudalen och Bågede sedan tidigt 1800-tal.

Villkorsförslag

Foderkoefficient

Länsstyrelsen har inledningsvis föreslagit att foderkoefficienten ska regleras i tillståndsmeningen och att den maximalt ska få uppgå till 1,05 men har under huvudförhandlingen uppgett att det kan vara bättre att reglera genom villkor. Till stöd för detta har länsstyrelsen anfört i huvudsak följande.

Det är svårt att minska miljökonsekvenserna av en fiskodling som det ser ut idag. Att reglera foderkoefficienten är dock en möjlighet. Nivån 1,05 har länsstyrelsen kommit fram till genom att titta på andra bolags ansökningshandlingar och jämföra med deras tidigare tillstånd. Länsstyrelsen anser dock att det kan vara rimligt att lägga foderkoefficienten på en annan nivå men har inget konkret förslag på en sådan nivå. Länsstyrelsen anser att man får utgå ifrån vad som står i tabellen i TB:n som bolaget hänvisat till.

Vattenuttag

Länsstyrelsen föreslår följande villkor avseende vattenuttag

- (1) Maximalt får 5 000 m³ vatten per år avledas från Dragan.
- (2) Intaget ska förses med fingaller och vattenhastigheten vid intaget får ej överstiga 0,3 m/s.

Vid huvudförhandlingen har länsstyrelsen uppgett att om vattenuttaget framgår av tillståndsmeningen så behövs det inget villkor enligt (1).

Länsstyrelsen anser att mark- och miljödomstolen ska föreskriva villkor om att intaget bör placeras och utformas så att risken för att fisk sugas med in i rörledningarna minimeras. Intaget bör därför förses med fingaller och utformas så att vattenhastigheten på inkommande vatten blir så låg som möjligt, helst lägre än 0,3 m/s (0,1–0,3 m/s, s. 76 i BREF-dokument, *integrated pollution prevention and control* [IPPC], EU-kommissionen 2001).

Bolaget behöver ingen vattenmätare utan gällande vattenhastigheten kan man hänvisa till pumpens kapacitet. Länsstyrelsen anser att vattenhastigheten bör regleras nu när bolaget gått till domstol p.g.a. vattenverksamheten. Länsstyrelsen har hänvisat till BREF för att ha något att stödja sig på. Fingallret har länsstyrelsen tagit med eftersom det var lite otydligt i ansökningshandlingarna om det skulle finnas.

Fiskfoder och provtagning vid Bonäset

Länsstyrelsen föreslår följande villkor avseende näringsämnen.

- (1) För utfodring av fisk > 0,3 kg, får endast torrfoder med innehåll av högst 0,8 % fosfor och 7 % kväve som begränsningsvärde mätt som medelvärde för en produktionssäsong användas.
- (2) För utfodring av fisk < 0,3 kg, får endast torrfoder med innehåll av högst 1,2 % fosfor och 7 % kväve som begränsningsvärde mätt som medelvärde för en produktionssäsong användas.
- (3) I verksamheten ska alltid användas fiskfoder som ger minsta möjliga belastning för recipienten med bibehållet gott odlingsresultat och med hänsyn till djurskyddsaspekter. Högenergifoder (torrfoder) ska användas vid utfodring.
- (4) Halten fosfor vid provtagningsplatsen Bonäset får inte överstiga 7 µg/l som årsmedelvärde beräknat på rullande treårsperiod. Under produktionssäsong (juni-september) ska provtagning ske en gång per månad. Under övervintring ska provtagning ske en gång varannan månad. Provtagning och analys ska ske av från bolaget fristående ackrediterat företag.

Fiskfoder har utvecklats mot högenergifoder samt med minskat innehåll av fosfor och kväve. Länsstyrelsen anser att foder som ger minsta möjliga näringsbelastning för recipienten alltid ska väljas. Vidare ska det fortlöpande ske en översyn av foder sammansättning och fodergivor för att reducera råvaruutnyttjandet samt recipientbelastningen. Bolaget har inte föreslagit något villkor för foderkoefficienten eller för recipienten. Länsstyrelsen anser att ett krav på foderkoefficienten samt totalnivå för recipienten bör ställas.

I mark- och miljödomstolens dom 2017-12-01 i mål nr M 211-16 (Linjeviken) beslutades ett villkor angående maximal fosforhalt i sjön Dragan. Detta gäller för Linjeviken och borde fortsatt vidhållas för båda odlingarna, Postviken och Linjeviken. Verksamheterna har även i tidigare domar haft samma krav på fosforhalt i recipienten.

Länsstyrelsen ser en reglering av fiskfodret som en stor möjlighet att påverka utsläppen och vill därför detaljreglera det. Villkoret ger också en tydlig riktning för hur bolaget bör bedriva sin verksamhet.

Kemiska produkter, avfall och avlopp

Då de kemiska produkternas farlighet är betydande och anläggningen ligger i nära anslutning till vatten anser länsstyrelsen att domstolen ska föreskriva villkor avseende denna hantering. Länsstyrelsen föreslår följande villkor avseende kemikalie- och avfallshantering.

- (1) Kemiska produkter och farligt avfall ska förvaras väl uppmärkta och på sådant sätt att förorening av mark och vatten inte riskeras. Kemiska produkter och farligt avfall ska förvaras nederbördsskyddat och vid behov ska förvaringsplatsen vara försedd med påkörningsskydd. Förvaringen ska ske så att det inte föreligger någon risk att sinsemellan reaktiva föreningar kan komma samman. Kemiska produkter och farligt avfall innehållande flyktiga organiska föreningar ska förvaras i väl tillslutna behållare så att avdunstningen minimeras.

Flytande kemiska produkter och flytande farligt avfall ska alltid förvaras inom invallat område som är beständigt mot det som förvaras där. Invallningar ska dimensioneras så att de rymmer största behållarens volym och minst 10 % av övrig lagrad volym. Ledningar och övrig utrustning ska hållas i sådant skick att läckage inte inträffar. Val av

platser för lagring av död fisk och annat avfall ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

- (2) Verksamhetsutövaren ska årligen till tillsynsmyndigheten redovisa mängden animaliskt avfall inom respektive avfallskategori, vilka åtgärder som vidtagits för att minimera mängden avfall, dess klimatpåverkan vid transporter samt vilka åtgärder som vidtagits för att utnyttja möjligheterna till återanvändning av avfall.
- (3) Avloppsvatten som innehåller animaliska biprodukter (blod, blodvatten, fiskdelar) får inte släppas till recipienten eller i spillvattnet innan det har behandlats i godkänd anläggning enligt kraven i animaliska biproduktsförordningen (EU förordning nr 1062/2009 med genomförandeförordning 1097/2012).

Länsstyrelsens villkorsförslag (1) är ett ganska standardiserat villkor som alla industrier får. Som verksamhetsutövare har man ett strikt ansvar över sin verksamhet. Bolaget har vissa kemikalier idag men man vet inte hur det ser ut i framtiden.

Bolaget har en hel del transporter och energiåtgång. Kravet enligt (2) ställer man på andra industrier. Länsstyrelsen förstår inte varför en fiskodling ska ha lägre krav än en annan verksamhet. Datan behövs för att bolaget ska visa att de har en ständig förbättring och arbetar med frågorna. Det är en del av miljöbalken att arbeta för en miljövänligare verksamhet.

Avseende blodvatten har länsstyrelsen föreslagit denna skrivning (3) eftersom bolaget vill bedriva verksamhet under en ganska lång tid framöver. Enligt länsstyrelsen innebär bolagets villkorsförslag att man är låst vid den aktuella teknik som används och länsstyrelsen frågar sig vad som händer om den förändras i framtiden.

Hantering av död fisk

Länsstyrelsen föreslår att bolagets förslag till villkor omformuleras så att död fisk ska tas bort varje dag även under övriga tider under året utanför produktionssäsongen. Det har hänt att död fisk tränger igenom kassarna och det blir ett obehag för närboende.

Det framgår inte av handlingarna hur lång tid det tar innan fisk på botten av kassarna ruttnar och upptag försvåras. Bolaget har inte tillräckligt motiverat varför upptag inte behöver ske med tätare intervall. I ansökan beskriver bolaget att upptag av fisk på botten av kassarna inte ska ingå i föreslaget villkor. Länsstyrelsen anser även att en motivering till detta behövs.

Smittskydd och fågelskyddsnet

Länsstyrelsen föreslår följande villkora avseende smittskydd.

- (1) Avloppsvatten som innehåller animaliska biprodukter (blod, blodvatten, fiskdelar) får inte släppas till recipienten eller spillvattnet innan det har behandlats i godkänd anläggning enligt kraven i EU:s förordning om animaliska biprodukter och dess genomförandeförordning (Europaparlamentets och rådets förordning [EG] nr 142/2011) eller motsvarande bestämmelser.

- (2) Fågelskyddsnät ska användas. Fågelskyddsnätets funktion ska kontrolleras och dokumenteras minst en gång var 14:e dag. Vid eventuella brister ska nödvändiga åtgärder vidtas samt tillsynsmyndigheten underrättas. Undantag på grund av säkerhetsskäl kan medges av tillsynsmyndigheten efter anmälan.

Risken för smittspridning från odlingen berörs sporadiskt i ansökningshandlingarna. Då bolaget har haft utbrott av BKD vid två tillfällen de senaste åren är det en högst aktuell fråga. SVA har under sommaren 2020 genom provtagning nedströms odlingslägena vid Gärdnäset påvisat förekomst av BKD-bakterier i den fria vattenmassan. Kompensationsodlingen i Bonäset, som har uppdraget att bevara bl.a. Bågededörring, tar i dagsläget inte in någon fisk från Bågedede p.g.a. risk för smitta. Detta behöver beskrivas tydligare, exempelvis risk för smittspridning till och från fisken i kassar samt vid smitning och hur detta har påverkat vild fisk samt den egna fisken.

I fråga om fågelskyddsnät anser länsstyrelsen att man kan skriva i kontrollprogrammet vad man menar med att funktionen brister i ett fågelskyddsnät. Det är inte tänkt att avse brister i en maska. Länsstyrelsen förväntar att en löpande dialog sker med tillsynsmyndigheten.

Rymning

Länsstyrelsen föreslår följande villkor avseende rymning av fisk

Vid händelse av att en större mängd fisk rymmer eller tappas ska detta anmälas till tillsynsmyndigheten och åtgärder ska vidtas så snart som möjligt. En rutin för vilka åtgärder som ska vidtas ska upprättas och inlämnas för godkännande till tillsynsmyndigheten inom 3 månader från det att tillståndet vunnit laga kraft.

Det finns risker för rymning av fisk från odlingen och storleken på verksamheten får betydelse. Detta har varit en stor brist hos fiskodlingar. Med en ”stor mängd” fisk avser länsstyrelsen att det är några ton fisk eller mer.

Lukt

Länsstyrelsen föreslår följande villkor avseende lukt från verksamheten.

- (1) Verksamheten ska bedrivas så att lokolägenhet förebyggs och begränsas. OM luktolägenhet trots detta uppkommer från verksamheten ska åtgärder vidtas i syfte att minimera olägenheterna.

Vid fiskodlingar uppkommer ibland lukt. För att förhindra och begränsa konsekvenserna av detta bör bolaget kontinuerligt arbeta för att minska risken för att lukt uppstår samt snabbt kunna åtgärda störningen. Länsstyrelsen anser att villkor angående lukt bör föreskrivas.

Buller

Länsstyrelsen föreslår följande villkor avseende buller.

- (2) Buller från anläggningen får som begränsningsvärde inte medföra högre ekvivalenta ljudnivåer mätt vid strandkant än:

Dagtid måndag–fredag kl. 07.00–18.00	40 dB(A)
Övrig tid	35 dB(A)

De angivna begränsningsvärdena ska kontrolleras genom immissionsmätning eller närfältsmätning och beräkning. Ekvivalentvärdena ska beräknas på de tidsperioder som anges ovan med undantag för nattvärden som ska beräknas för varje timme. Kontroll ska ske enligt beslutat kontrollprogram eller efter anmodan av tillsynsmyndigheten.

Av ansökningshandlingarna framgår att verksamheten uppfyller dagens krav på ljudnivåer. Länsstyrelsen anser att bolagets yrkande på villkor med högre ljudnivåer behöver motiveras.

Enligt Naturvårdsverkets riktlinjer för externt industribuller finns det skäl att begränsa bullerspridningen i miljöer planlagda för rörligt friluftsliv där tystnaden är en väsentlig faktor i naturupplevelsen. Länsstyrelsen anser att områdets läge är en plats som präglas av en naturnära omgivning, vilket gör att det finns käl att begränsa bullerspridning från verksamheten. Då verksamheten sedan tidigare har klarat denna begränsning ser länsstyrelsen inga hinder för att kravet fortsatt ska gälla.

Mätning i strandkant är det som gäller för friluftslivet och området är av riksintresse för friluftsliv samt vattennära.

Energianvändning

Länsstyrelsen föreslår följande villkor avseende energianvändning.

- (3) Åtgärder ska successivt vidtas för att minska energianvändningen inom verksamheten. Åtgärderna ska utgå från en för detta syfte framtagen plan som ska redovisas vid behov.

Vid huvudförhandlingen har länsstyrelsen föreslagit att ”successivt” byts ut mot ”fortlöpande” för att formuleringen inte ska bli lika skarp.

Enligt hushållningsreglerna finns samhällliga behov av att hushålla med energi och därför ska även andra indirekta miljönyttoaspekter som har koppling till energiproduktionen vägas in. I kostnadskalkyler för planerade åtgärder ska även de minskade samhällskostnaderna uppskattas som direkt eller indirekt uppkommer till följd av minskade utsläpp av ämnen som belastar klimat och miljö. Länsstyrelsen anser att för de verksamheter där energi används och bidrar till verksamhetens miljöpåverkan, bör energianvändningen regleras genom villkor.

Kontrollprogram

Länsstyrelsen föreslår följande villkor avseende kontroll av verksamheten och recipienten.

- (1) För verksamheten ska finnas ett kontrollprogram som inkluderar kontroll av anläggningen samt recipientkontroll i form av referensmätningar och uppföljande kontroll. Programmet ska bland annat ange hur utsläppen ska kontrolleras med avseende på mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod med avseende på utsläpp till vatten samt kontroll av recipienten. Förslag till uppdaterat kontrollprogram ska insändas till tillsynsmyndigheten senast 3 månader från det att tillståndet vunnit laga kraft eller inom den senare tid om tillsynsmyndigheten bestämmer.

- (2) Verksamhetsutövaren ska föra journal över verksamheten. Journalföring ska omfatta minst följande
- mängd (kg/ton) insatt fisk och levererad fisk
 - mängd (kg/ton) död fisk
 - mängd (kg/ton) animaliskt avfall inom respektive avfallskategori
 - mängd (kg/ton) kemikalier och avfall (exkl. animaliskt)
 - mängd fiskproduktion (kg/ton) och foderkoefficient per månad
 - eventuella sjukdomsutbrott av anmälningspliktig fisksjukdom eller påvisad smitta
 - eventuell läkemedelsanvändning.

Journalföring ska redovisas till tillsynsmyndigheten årligen. Journalerna ska arkiveras och hållas tillgängliga i fem år efter arkivering för genomgång vid besiktning av anläggningen.

Uppföljning och kontroll ska göras enligt ett kontrollprogram samt ett recipientkontrollprogram. Länsstyrelsen anser att all fisk (insatt fisk, upptagen död fisk samt levande fisk som tas upp för slakt eller avlivning) ska vägas och journalföras och att detta ska ingå i bolagets egenkontroll. Journalföringen bör även omfatta tillförd mängd foder, medicin och saneringsmedel.

Länsstyrelsen håller inte med nämnden om att villkoret kan tas bort utan tycker att det ska stå kvar.

Upphörande av verksamheten

Länsstyrelsen föreslår följande villkor avseende upphörande av verksamhet.

- (1) Senast ett år (1) innan verksamheten helt eller delvis avses upphöra ska bolaget anmäla detta till tillsynsmyndigheten samt inlämna en efterbehandlingsplan, vilken ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Efterbehandlingsplanen ska bland annat innehålla en beskrivning av borttagande av anläggningar på land och i vatten, omhändertagande av kemiska produkter och avfall samt utredning och efterbehandling av eventuellt förorenat mark- och vattenområde. Efterbehandlingsplanen ska även innehålla förslag på vilka åtgärder som behöver vidtas för att åtgärda eventuella ackumulationshögar. Åtgärdsförslagen ska omfatta en redogörelse av såväl de tekniska, ekonomiska som miljömässiga förutsättningarna.

Tillsynsmyndigheten får i samband med godkännande av planen meddela de villkor om åtgärder och försiktighetsmått som behövs för att avhjälpa skador eller andra negativa konsekvenser för människors hälsa eller miljön från verksamheten.

Tillsynsmyndigheten bör ges delegation att föreskriva de ytterligare villkor som kan föranledas av sådana undersökningar som beskrivs ovan. Länsstyrelsen anser att det blir tydligare om tillsynsmyndigheten får en delegation. Det är inte fråga om några konstiga föroreningar utan bolaget är redan medvetna om de som uppkommer i verksamheten.

Utredningsvillkor och provisorisk föreskrift

Länsstyrelsen föreslår följande utredningsvillkor under en föreslagen provotid.

U1. Bolaget ska under prövotiden i samråd med tillsynsmyndigheten, utreda möjligheten att minska utsläppen av närsalter så att det blir anpassat efter Dragans utrymme för närsalter.

Utredningen ska innehålla förslag på olika reningstekniker, utsläppsvärden för kväve och fosfor vid redovisade reningstekniker, detta jämfört med orenat utsläpp. Utredningen ska även innehålla alternativet att mängden producerad fisk minskas. Utredningen ska innehålla tekniska, djurskyddsmässiga, miljömässiga och ekonomiska konsekvenser av valda tekniker. Redovisning enligt ovan samt förslag till slutliga villkor alternativt begränsning av produktionsvolym ska lämnas till mark- och miljödomstolen senast den 31 augusti 2024.

Bolaget anser att kassodling är bästa möjliga teknik för storskalig fiskodling, men för att undvika en eventuell skada eller olägenhet för Dragan är det viktigt att skyddsåtgärder vidtas. Belastningen från en så pass stor fiskodling kräver skyddsåtgärder för att det aktuella sjösystemet ska klara den fortsatta belastningen av närsalter. Skyddsåtgärder kan ske i form av uppsamling och rening av foderspill och fekalier. Det finns reningstekniker för fiskodlingar sedan tidigare, men även nya tekniker utvecklas.

Länsstyrelsen anser att om odlingen ska vara kvar i vattnet behöver krav ställas på en prövotidsutredning avseende hur mycket bolaget kan minska sina närsaltsutsläpp, om en minskning inte är möjlig bör odlingsvolymen begränsas så att Dragans närsaltsutrymme inte överskrids. Utredningen ska även innehålla alternativet att producerad mängd fisk minskas. Tanken med utredningsvillkoret är inte att sätta tillåtligheten på prövotid.

Länsstyrelsen anser också att de 4 år som bolaget föreslagit är väl lång tid. Bolaget har allt på plats och hade påbörjat undersökningarna redan vid samrådet för drygt ett år sedan.

Länsstyrelsen föreslår följande provisoriska föreskrifter under prövotiden.

P1. Utsläpp av totalfosfor från odlingen får som högst vara 4,4 ton per år som begränsningsvärde. Beräknad enligt $L = P * (FK * C1 - CR) * 10a$.

P2. Utsläpp av totalkväve från odlingen får som högst vara 40 ton per år som begränsningsvärde. Beräknad enligt $L = P * (FK * C1 - CR) * 10a$.

a) Beräkningsformeln angiven i villkor P1 och P2, $L = P * (FK * C1 - CR) * 10$. Beräkning av (L) ger fosfor respektive kväveförluster i kg. Fiskproduktionen (P) anges som nettoproduktion i ton och utgörs av biomasseökning och förlorad biomassa under en tidsperiod. Foderkoefficienten (FK) är fodermängden i våtvikt (ton) dividerat med fiskproduktionen rundvikt (ton). C1 är koncentrationen fosfor eller kväve i foder i % och CR koncentrationen fosfor eller kväve i fisk i %. Rundvikt är vikten av strupskuren men inte urtagen fisk.

Ekonomisk säkerhet

Länsstyrelsen föreslår att följande villkor ska ställas avseende ekonomisk säkerhet

- (1) För fullgörandet av efterbehandling och andra återställningsåtgärder ska Vattudalens Fisk AB ställa en ekonomisk säkerhet om 1,5 miljoner kronor. Säkerheten ska ställas innan tillståndet tas i anspråk och godkännas av mark- och miljödomstolen. Säkerheten ska förvaras av länsstyrelsen.

Foder och fekalier m.m. som hamnar på botten under kassarna är svåra att ta upp/sänera vid avslutande av verksamheten. Risken för att dessa lämnas kvar minskar om bolaget har en ekonomisk säkerhet kopplad till tillståndet. Denna ska då säkerställa att det finns ekonomiska förutsättningar till sanering och återställning efter avslutad verksamhet. Någon komplettering med förslag till summa för säkerheten har inte presenterats av bolaget.

Enligt 2 kap. 8 § MB ska den som bedriver verksamhet som medfört skada eller olägenhet för miljön svara för avhjälpande av skadan till dess den har upphört. Några efterbehandlingsåtgärder avseende botten har inte genomförts. Bolaget hänvisar bl.a. till att naturlig återhämtning av botten kommer ske, detta tar dock mycket lång tid. Bottenarna är tydligt påverkade av verksamheten och behöver åtgärdas framgent. Mängden organiskt material och näringsämnen i sedimenten kräver mycket syre för nedbrytning.

Övrigt

Bolaget beskriver i ansökningshandlingarna att avtal med tidigare anlita slakteri har sagt upp. En beskrivning av hur ett närliggande slakteri skulle påverka verksamheten behöver bifogas.

Efter förtydligande från bolaget angående fråga om kassarnas nät är behandlade med något har länsstyrelsen inget att anmärka i den delen.

Kommunen

Nedan följer kommunens inställning, egna yrkanden och utveckling av talan så som den slutligen framställts i målet.

Inställning och egna yrkanden

Kommunen är positiv till att bolaget beviljas tillstånd enligt andrahandsyrkandet, att bedriva fiskodling med en maximal foderförbrukning om 1 800 ton per kalenderår. Kommunen anser dock att tillståndstiden inte bör överskrida 10 år.

Utveckling av talan

Kommunen yttrar sig utifrån samtliga aspekter på fiskodlingens betydelse för kommunen med tanke på miljö, arbetstillfällen, friluftsliv, turism m.m.

Kommunen har i sin översiktsplan angett att förutsättningarna för fiskodling är goda inom kommunen och att en utökning av antalet fiskodlingar bör kunna ske. I konsekvensbeskrivningen till översiktsplanen har kommunen dock angett att etablering av ytterligare odlingar i Ströms Vattudal ska ske med stor restriktivitet, med beaktande av såväl total näringsbelastning på vattensystemet som på eventuella risker med smittspridning.

Skälen till att tillståndstiden inte bör överskrida 10 år är att det är svårt att överblicka vilka konsekvenserna skulle bli för miljön under en så lång tid som 20 år framåt. Förändringar i klimat och vattentemperatur kan leda till andra effekter av tillskottet av gödande ämnen än vad som hittills har konstaterats. Vidare kan ny teknik och ny kunskap leda till att det är möjligt att bedriva lönsamma odlingar av även röding och regnbåge på sätt som innebär mindre miljöpåverkan.

Kommunen anser inte att domstolen i nuläget bör ge tillstånd till en utökning av foderförbrukningen till 3 000 ton per kalenderår. De försök som pågår med uppsamling av foderrester och fekalier har ännu inte utvärderats. Om det visar sig att en betydande andel av utsläppen kan samlas upp är kommunen beredd att ompröva sitt ställningstagande.

Miljö- och byggnämnden i Strömsunds kommun (nämnden)

Nedan följer nämndens inställning, egna yrkanden och utveckling av talan så som den slutligen framställts i målet.

Inställning till ansökan

Nämnden är positiva till tillstånd i nuvarande omfattning enligt bolagets andrahandsyrkande men motsätter sig tillstånd till utökning av verksamheten enligt förstahandsyrkandet. Om försöken med uppsamling av foderrester och fekalier faller väl ut kan nämnden komma att ompröva sin inställning till en utökning av produktionen. Kan man utöka produktionen utan att öka utsläppen har nämnden inget att invända mot det.

Nämnden har inget att invända mot att tillstånd ges för bortledande av ytvatten i enlighet med ansökan.

Nämnden har ingenting att invända mot att tillståndet kan fortsätta att gälla under tiden som prövningen av ett nytt tillstånd pågår.

Nämnden har inget att invända mot att tillståndet får tas i anspråk utan hinder av att det inte vunnit laga kraft.

Erfarenheter från tillsynen

Nämnden har i vart fall sedan 2013 haft tillsyn över bolagets verksamhet. Nämndens erfarenheter från tillsynen är att verksamheten är välskött och att driftskontroll och recipientkontroll är omfattande. Fisk har rymt vid flera tillfällen både p.g.a. sabotage och att kassar skadats genom olyckshändelse. Bolaget har dock vidtagit lämpliga åtgärder för att rymning av samma orsak inte ska kunna ske en gång till.

Lokalisering

Bolaget anser att den sökta utökningen av fiskodlingen inte strider mot översiktsplanen eftersom en utökning av en pågående verksamhet inte är en nyetablering. Nämnden delar inte den tolkningen. Näringsbelastningen ökar lika mycket oavsett om ökningen sker inom en pågående verksamhet eller genom att ett nytt företag startar fiskodling i sjön.

Översiktsplanen ska tolkas som att etablering av ytterligare odlingar i Ströms Vattudal bör ske med stor restriktivitet, oavsett vem som ska driva verksamheten. Skälen till restriktivitet har angetts vara näringsbelastning och smittspridning. Nämnden instämmer dock med bolagets bedömning att översiktsplanen inte utgör något hinder mot att bolagets verksamhet fortsätter i nuvarande omfattning.

Om produktionen av fisk kan ökas utan att näringsbelastningen eller risken för smittspridning nämnvärt ökar, bedöms en sådan etablering inte heller vara i strid med översiktsplanen. Om försöken med uppsamling av fekalier och foderrester fungerar väl kan det därmed ge utrymme för ökad produktion.

Nämnden hade inledningsvis synpunkter på verksamhetsområdets utformning men har anfört att de är nöjda efter förtydligande från bolaget i frågan.

Sammanfattande intryck av ansökan

Ströms Vattudal har en yta på 146 km² (VISS). Bolaget har på flera ställen i ansökan hänvisat till att verksamheten endast påverkar en liten del av Ströms Vattudals yta eller en liten del av den vattenvolym som finns i sjön. Nämnden anser att detta är ett sätt att tona ner verksamhetens betydelse. Hur fiskodlingen påverkar miljön lokal, när det gäller vatten- och strandområden närmast odlingen, är av mycket stor betydelse för de människor som bor i området eller som nyttjar området för fiske och rekreation. Både fastboende, fritidshusägare och det rörliga friluftslivet har sina områden som betyder särskilt mycket för dem. Hur stor procent just deras vik utgör av sjöns totala vattenvolym är ointressant för dem.

MKB

Även i MKB:n har bolaget tonat ned möjliga konsekvenser av fortsatt och utökad odling. Under rubriken vattentäkter och vattenskyddsområdet har bolaget t.ex. inte kommenterat vilka konsekvenser ökad näringshalt och alg tillväxt kan få för de som använder sjön som ytvattentäkt. Även om bakteriehalten inte påverkas finns risk att ökad näringshalt i sjön påverkar kvalitetsfaktorer som turbiditet, färg, lukt och smak.

Vid ett utökat tillstånd skulle en bottenyta på 25 ha täckas av bottensediment från odlingarna. Bolaget har redovisat att det endast utgör 0,17 procent av sjöns totala bottenyta. Nämnden ser ingen anledning att betvivla denna uppgift, men 25 ha är ändå en stor yta. När det gäller miljöfarlig verksamhet på land, t.ex. grustäkter eller deponier, är det den yta verksamheten påverkar som bedöms, inte hur stor procent den utgör av den typ av mark den ligger på.

Miljö kvalitetsnormer och miljö kvalitetsförvaltning (5 kap. MB)

Bolaget har uppgett att den ansökta verksamheten inte medför någon risk för att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte uppfylls. Detta är visserligen sant, men nämnden vill påpeka att miljö kvalitetsnormen för ekologisk potential är satt mycket lågt, till otillfredsställande ekologisk potential.

Bolaget uppger att inte heller de biologiska och fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorer som ligger till grund för bedömningen av ekologisk potential kommer att försämrats

p.g.a. fiskodlingen. Det är också sant, eftersom endast ett fåtal kvalitetsfaktorer har klassats. Det är faktorerna fisk, näringsämnen, försurning och särskilt förorenade ämnen. Kvalitetsfaktorn fisk är redan satt som otillfredsställande utifrån påverkan från reglering för vattenkraft. Det enda som fiskodlingen därmed kan påverka är faktorn näringsämnen.

Faktorn näringsämnen är satt som måttlig, utifrån bedömning av vilka källor till påverkan som finns (fiskodling och avloppsreningsverk). Ingen av klassningarna bygger på data från provtagningar eller andra undersökningar av sjön utan allt grundar sig på teoretiska bedömningar. Bristerna i underlag medför att nämnden inte har någon möjlighet att bedöma om en utökning av fiskodlingen skulle försämra miljö-kvalitetsfaktorn näringsämnen eller inte.

Nämnden anser inte att bolaget har visat att en utökning av foderförbrukningen till 3 000 ton per år kan ske utan risk för olägenheter för miljön i Ströms Vattudal.

Halten av totalfosfor vid provtagning 2009, innan fiskodlingen startade, låg vid de olika provpunkterna på ca 3–4 µg/l mätt som årsmedelvärde. Detta värde bedöms vara lägre än vad det var innan sjön reglerades. Sedan fiskodlingen startade har fosforhalten stigit för att under åren 2013–2018 variera mellan 5 och drygt 6 µg/l med årsmedelvärde vid någon enstaka provpunkt närmare 8 µg/l. I befintligt tillstånd finns ett gränsvärde på högst 7 µg/l som treårsmedelvärde vid provpunkten Bonäset.

Årsmedelvärdena för 2019 visar dock en tydlig ökning i samtliga provpunkter med högsta årsmedelvärdet 10 µg/l i Bonäset. Trots detta har bolaget klarat nuvarande villkor eftersom värdena var lägre 2017 och 2018. Nämnden har inte kunnat finna att bolaget har kommenterat de förhöjda värdena i ansökan.

Nämnden har tagit del av resultaten för 2020 års recipientkontroll t.o.m. augusti månad. Medelvärdena för totalfosforhalten i de olika provtagningspunkterna ligger då runt 6–7 µg/l. då har de sista månaderna på året, när fisken inte utfodrats, inte räknats med. Det betyder att årsmedelvärdena för 2020 torde hamna i närheten av de nivåer som gällde före 2019.

Med tanke på bl.a. att orsaken till de förhöjda halterna av totalfosfor under 2019 inte är kartlagda anser nämnden att verksamheten inte bör utökas. Nämnden kan komma att ompröva denna inställning om försöket med uppsamling av fiskfekalier visar positivt resultat och tekniken kan användas på samtliga kassar i odlingen.

Nämnden anser att försiktighetsprincipen bör råda. Vi vet inte vilka effekter ett ökat utsläpp av fosfor i Ströms Vattudal skulle få. Möjligheten att öka produktionen vid fiskodlingen bör därför prövas först när försöken med uppsamling av fekalier och foderrester har utvärderats. Nämnden har ingenting emot att produktionen ökas om det kan ske utan att utsläppen ökar.

Nämnden konstaterar att klimatförändringar gör att vi på sikt kan förvänta oss längre perioder med varmare vatten i Ströms Vattudal. Förutom hög vattentemperatur är tillgången till näring avgörande för om algblomning uppstår eller inte. Oavsett

vad som är orsaken till att fosforhalten i Ströms Vattudal har ökat, går det inte att komma ifrån att bolagets fiskodlingar är den största källan till utsläpp av fosfor.

Bästa möjliga teknik och tillståndstid

Nämnden har inte den kunskap som krävs för att bedöma möjligheterna att inom 10 år odla regnbåge och röding genom RAS-teknik. Nämnden har förståelse för att utveckling av ny teknik för att samla upp fekalier och foderrester tar tid. Nämnden har också förståelse för att viljan och möjligheterna att investera i ny teknik påverkas av hur lång tid den nya tekniken kan vara till nytta. Nämnden inser därför att tillstånd kan behöva ges för längre tid än 10 år.

Vidare måste troliga förändringar av klimatet tas med i bedömningen. Fler varma somrar med högre vattentemperaturer är att vänta i framtiden. Ökad nederbörd kan medföra ökat tillskott av fosfor från den mark som omger Ströms Vattudal. Även om utsläppen av fosfor för fiskodlingen är oförändrade kan det leda till problem med algblomning.

Tillståndstiden måste fastställas med hänsyn till att det är mycket svårt att upphäva ett tillstånd. Domstolen måste också väga in att det är mycket svårt att förutspå hur Ströms Vattudal över en längre tid, och med hänsyn till väntade klimatförändringar, kommer att påverkas av fiskodlingen.

Villkorsförslag

Nämnden delar bolagets uppfattning att flera av de villkor som nu gäller för verksamheten är onödiga eller otydliga. Vissa föreslagna villkor går heller inte att kontrollera vid tillsynen. Sådana villkor vill nämnden i egenskap av tillsynsmyndighet inte ha. Nämnden anser vidare att man inte i villkor ska föreskriva om sådant som redan är föreskrivet i lag eller förordning. Villkoren ska vara klara och tydliga för verksamhetsutövaren och tillsynsmyndigheten. Det ska inte vara någon tvekan om man bryter mot ett villkor eller inte.

Kemiska produkter, avfall och avlopp

Det föreslagna villkoret för förvaring av kemiska produkter och farligt avfall bör förtydligas med att flytande kemikalier och flytande farligt avfall ska förvaras på en tät invallad yta som rymmer summan av hela innehållet i den största behållaren och 10 procent av innehållet i övriga behållare. Detta är ett standardvillkor.

Länsstyrelsens förslag till villkor avseende kemikalier m.m. är väldigt omfattande.

Nämndens erfarenhet är att det inte används mycket kemikalier vid den här anläggningen. Det är främst fråga om myrsyra till hantering av död fisk och bränsle till båtarna. Vidare redovisas mängden avfall redan i miljörapporten och nämnden ifrågasätter om det behöver regleras i ett villkor. Nämnden anser att villkorsförslaget om animaliska biprodukter inte behövs eftersom det redan regleras i annan lagstiftning och det finns heller inte sådana utsläpp vid anläggningen idag.

Hantering av död fisk

Nämnden har inledningsvis haft synpunkter på bolagets formulering av villkoret avseende hur ofta död fisk ska avlägsnas då det inte är produktionssäsong. Efter förtydligande från bolaget vid huvudförhandlingen har nämnden dock godtagit bolagets förslag till villkor. Nämnden vill inte få telefonsamtal varje dag i november med begäran om att slippa åka ut och plocka död fisk. Nämnden anser därför att bolagets förslag om två gånger i veckan är tillräckligt.

Fågelskyddsnät

Nämnden anser att de två sista meningarna i länsstyrelsens villkorsförslag om fågelskyddsnät kan strykas. Nämnden anser att det är bra om det framgår i kontrollprogrammet vilka rutiner bolaget har avseende fågelskyddsnäten. Nämnden tycker inte att bolaget ska rapportera till dem varje gång det händer något med ett nät. Det viktiga är att det framgår vad som har hänt och vilka åtgärder man har vidtagit. Detta kan gås igenom vid tillsynen.

Lukt

Nämnden anser länsstyrelsens förslag till villkor avseende lukt är rimligt men att det också är något som dyker upp i tillsynen. Villkoret kan både finnas med och inte.

Buller

Nämnden anser att det är rimligt att tillämpa Naturvårdsverkets riktvärden för externt industribuller även för fiskodlingar och godtar därmed bolagets villkorsförslag. Detta eftersom det är en sorts industri och området inte är planlagt för friluftsliv eller liknande. Strömsunds kommun har en väldigt stor andel som är avsatt som riksintresse för friluftsliv och naturvård men det här området tillhör inte det. Naturligtvis finns det ett friluftsliv i Ströms Vattudal men nämnden ser inte att det ska vara annorlunda än de vanliga industribullerkraven.

Att bullret ska mätas vid strandkant, såsom gällt hittills, anser nämnden inte fungerar eftersom man inte vet var vid strandkanten man ska mäta bullret. Om man t.ex. ställer sig vid utfodringsaparaten får man en väldigt hög bullernivå. Om man ställer sig utanför stängslet runt anläggningen får man en annan bullernivå. Nämnden anser att bullret ska mätas vid närmaste bostadshus så som man brukar göra.

Kontrollprogram

Nämnden anser att ett villkor om kontrollprogram är onödigt. Krav på egenkontroll finns redan i miljöbalken och förordningen (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll. Bolaget har redan ett omfattande kontrollprogram.

För det fall det ändå ska finnas ett villkor om kontrollprogram anser nämnden att den föreslagna formuleringen ”*förslag till kontrollprogram ska ges in till tillsynsmyndigheten*” är olämplig eftersom det ger intryck av att kontrollprogrammet ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Ett egenkontrollprogram kan förändras utifrån verksamhetsutövarens erfarenheter av hur verksamheten fungerar. Om verksamhetsutövaren inte uppfyller kraven på egenkontroll kan rättelse uppnås genom beslut från tillsynsmyndigheten.

Upphörande av verksamheten

Nämnden har ingen erinran mot bolagets förslag till villkor efter den förklaring bolaget gett vid huvudförhandlingen. Nämnden har inte heller något emot länsstyrelsens förslag avseende delegation till tillsynsmyndigheten.

Utredningsvillkor och provisoriska föreskrifter

Nämnden anser att det är viktigt att de sedvanliga fosforbegränsningarna gäller under provotiden. Om uppsamlingen av foderrester och fekalier visar sig fungera väl, bör den tillåtna mängden utsläpp av fosfor minskas.

Nämnden att det också är lämpligt att under en provotid skjuta upp frågan om fiskodlingen uppfyller kravet på bästa möjliga teknik. Om försöken med uppsamling av fekalier och foderrester visar att tekniken fungerar väl, bör sådan uppsamling anses vara bästa möjliga teknik.

Det bör också finnas kvar ett villkor om högsta fosforhalt i provtagningspunkten Bonäset. Villkoret bör dock inte vara ett gränsvärde utan ett riktvärde. Om värdet överskrids bör bolaget åläggas att utreda möjliga orsaker till den höga fosforhalten. Skälet till att nämnden vill ha ett riktvärde för fosforhalten istället för ett gränsvärde är att ett gränsvärde inte fungerar ur juridisk synpunkt. Det finns andra verksamheter än fiskodlingen som påverkar fosforhalten i Ströms Vattudal och bolaget kan därför inte ställas till ansvar för att gränsvärdet har överskridits. Nämnden har polisanmält vid ett flertal tillfällen när gränsvärden överskridits men det läggs omedelbart ner eftersom det inte går att styrka vem som är skyldig till överskridandet.

Angående länsstyrelsens förslag till villkor om fiskodrets innehåll (p. 1–2) anser nämnden att det kan vara rimligt att ett sådant villkor finns.

Avseende länsstyrelsens villkorsförslag om fiskfoder ska användas som ger minsta möjliga belastning för recipienten (p. 3) anser nämnden detta vara ett olämpligt villkor eftersom det är väldigt svårt att kontrollera att villkoret följs. Det räcker att det regleras i formeln när man räknar ut utsläppet. Det är i bolagets intresse att båda hålla nere ingredienserna i fodret och hålla nere foderkvoten. Det är en nackdel med alltför många detaljerade villkor som måste kontrolleras vid tillsynen och åtalsanmälningar som måste göras om de överskrids.

Avseende länsstyrelsens villkorsförslag om halten fosfor vid provtagningsplatsen Bonäset (p. 4) anser nämnden, så som anförts ovan, att det bör vara ett riktvärde och inte ett begränsningsvärde och att en utredning ska göras av bolaget om riktvärdet överskrids. Nämnden har försökt att titta på detta själva men den kompetensen finns inte hos nämnden. Nämnden anser därför att det vid en viss nivå bör utredas av bolaget.

Ekonomisk säkerhet

För det fall verksamheten vid fiskodlingen skulle upphöra behöver dels byggnader och utrustning tas om hand, dels kan det bli nödvändigt att ta hand om de högar av fiskfekalier och foderrester som har ansamlats på sjöns botten under odlingskas-

sarna. Även om dessa högar inte innehåller miljögifter utan framför allt näringsämnen, är det svårt att i förväg veta i vilken omfattning och hur snabbt dessa näringsämnen kommer att lösas ut.

Bolaget menar att det inte i nuläget går att konstatera att ett direkt avhjälpande genom sanering kommer att behövas vid verksamhetens avslutande. Nämnden vill påpeka att det inte heller i nuläget går att konstatera att sanering inte kommer att behövas. Nämnden anser därför att någon form av säkerhet bör krävas och ansluter sig till länsstyrelsen i denna del.

Hillsands Byalag och Hillsands vatten- och avloppsförening (föreningarna)

Nedan följer föreningarnas inställning, egna yrkanden och utveckling av talan så som den slutligen framställts i målet.

Inställning till ansökan

Hillsands Byalag och Hillsands vatten- och avloppsförening har yrkat att mark- och miljödomstolen ska avslå bolagets ansökan i sin helhet samt ange ett datum för när den befintliga verksamheten ska vara avslutad.

Utveckling av talan

Försämrad vattenkvalitet och algblomning

Ströms Vattudal/Dragan är av flera skäl av oerhört stor betydelse för de boende i Hillsand. Det är en frisk sjö med ett balanserat och fungerande ekosystem utgör en förutsättning för en väl fungerande livsmiljö för dem. De tar sitt dricksvatten ur sjön, de fiskar både för nytta och för rekreation, de badar och de använder sjövatten för deras bevattning.

Deras dricksvatten renas genom ett sandfilter innan det går ut till byns vattenkonsumenter. Den enda rening som sker avskiljer alltså endast fasta partiklar. Någon kemisk eller annan form av rening har hittills inte varit nödvändig för att få ett bra dricksvatten. Det har alltid varit möjligt att dricka direkt ur sjöns vatten. Ingen i byn vill längre dricka vatten på detta vis. Vattnet har fått ett orent och oaptitligt utseende.

De ser med största oro på den förändring av vattenkvaliteten som framgår dels av fastställt kontrollprogram som förs för att kontrollera konsekvenserna av fiskodlingens verksamhet, dels p.g.a. iakttagelser som bybor och andra har gjort under senare år. De anser att dessa iakttagelser bör ges samma tyngd som mätresultat av olika slag. Livskvalitet är så mycket mer än kemiska eller mikrobiologiska mätresultat.

Beträffande iakttagelser av upplevt onormala inslag i vattenbilden på olika håll i sjön under senare år kan nämnas slemartat skum i strandlinjen, förekomst av oljefilm på vattenytan samt periodvis oklart vatten. Ännu en annan observatör upplever att vattenkvaliteten absolut har förändrats och iakttagelser har under flera somrar gjorts av en brunaktig fåra mitt på sjön utanför Äspnäs, som en liten ström som glider sakta ner mot Strömsund.

Sommaren 2016 gjordes en anmälan av en bybo till nämnden angående förekomsten av fisklukande slem och fet oljefilm i Ögelströmmen. Kommunen gjorde då bedömningen att fiskodlingen troligen var källa till utsläppet men beslutade att inte åtalsanmäla händelsen. Inlämnat prov försvann av okänd anledning och analyserades därför aldrig. Under den gångna sommaren har nya iakttagelser av försämrade vattenkvalitet gjorts i detta område. Vattnet upplevs som oaptitligt att dricka. Under augusti månad i år (2020) informerade kommunen om att algblomning iakttagits på några olika håll i Ströms Vattudal. Orsaken till detta är övergödning, ett tillskott av fosfor och kväve. Algblomning förekom bl.a. i närheten av fiskodlingen i Postviken. Det finns naturligtvis skälig anledning att anta att de stora fosformängder som fiskodlingen genererar är en starkt bidragande orsak till algblomningen.

Påverkan på fisket och det vilda fiskbeståndet

Fisket har försämrats drastiskt under senare år. Detta har redovisats bl.a. av föreningen Jamttrollarna i skrivelse till kommunstyrelse, länsstyrelse m.fl. I skrivelsen konstateras att fångst av både större och mindre öring minskat kraftigt, att observationer gjorts av förorenat vatten, ny stort bottenväxtlighet, flytande sjok av döda alger, påväxt på båtar m.m. Även observationer av öring, sik och regnbåge med svampangripna huvuden har gjorts.

En räkning vid Bågede kraftverk registrerade under hösten 2019 endast fem vandrande Bågedeöringar, vilket gör att det finns anledning till stark oro beträffande återväxten. Ströms Vattudal är en reglerad sjö, vilket i sig kan ha påverkat öringspopulationen negativt, men den kraftiga minskningen av antalet öringar de upplevt under senare år sammanfaller i tiden med fiskodlingens verksamhet. Även harrbestånden har försämrats inte minst p.g.a. smitningar av regnbåge från fiskodlingen. Regnbåge konkurrerar med harr om lekutrymme i åmynningarna.

Fisk smittad med BKD har vid flera tillfällen påträffats hos den odlade regnbågen. Sommaren 2014 slaktades all smittad fisk i en odlingskasse i Postviken p.g.a. att njursjukdomen upptäcktes i kassen. Hösten 2019 hittade Jordbruksverket två regnbågslaxar i kassarna smittade med BKD och beslutade att kassarna skulle tömmas för sanering. Det kan inte uteslutas att smittan överförs till den vilt levande fisken. Detta inte minst beroende på att fisk rymt från odlingen i större eller mindre omfattning vid flera tillfällen. 2014 och senast 2018 rymde ett stort antal fiskar. BKD medför ringa påverkan hos regnbåge men har visat sig kunna smitta vild öring, sik och harr som drabbas hårdare. I inre Norrland har BKD endast konstaterats i kassodlingssjöar.

Föreningarna anser att risken för att BKD sprids till vilt levande fisk är så pass stor att detta i sig är orsak till att bolagets verksamhet inte kan bedrivas utan allvarliga risker för bestånden av vildfisk. Att drygt 100 ton av fisken årligen dör i odlingen, enligt uppgift från bolaget, i Postviken är en indikation på osund djurhållning.

Rymning av fisk förekommer alltid vid kassodling. Vid minst fyra tillfällen har rymningar skett vid bolagets anläggningar i Ströms Vattudal. I varierande omfattning och från olika kassar. Våren 2017 drog bolaget en kasse i botten vid Linjeviken, varvid slaktfärdig 2–3 kilos regnbåge rymde. Enligt bolaget var antalet 5 000

stycken, men med hänsyn tagen till de oerhörda mängder regnbågar som sedan fiskades upp under den påföljande sommaren så måste det av bolaget angivna antalet vara för litet.

Vid samtliga rymningar har bolaget varit, eller inledningsvis sagt sig vara, ovetande. Rymningarna har först uppmärksammats av sportfiskare. Bolagets verksamhet med bogsering av 20 meter djupa kassar med fisk mellan de två odlingslokalerna, på ett avstånd om 20 km, är speciellt för Ströms Vattudal och innebär ett stort risktagande och har troligen varit orsak till någon/några av rymningarna. Huruvida vildfisk påverkas av stora mängder förrymd regnbåge är inte kartlagt. Daglig tillsyn av odlingskassarna utförs inte/är svårt att kontrollera. Speciellt när sjön är isbelagd och ingen utfordring heller utförs kan skador/hål i en kasse under lång tid förbli oupptäckt med rymning som följd.

Föreningarna anser att bolaget inte tillräckligt hindrat att fisk rymt från odlingen med de risker, avseende bl.a. smittspridning, som är förknippade med detta.

Bolaget menar att det försämrade öringsfisket under senare år beror på vattenkraften med tillhörande regleringsdammar. Dammarna som byggde för 70 år sedan hade naturligtvis efter sin tillkomst en starkt negativ effekt på öringsstammen. Trots detta har efter regleringen och under de följande 60 åren kunnat fiskas på naturligt reproducerad och planterad öring. Ett relativt bra fiske med spö eller nät. Framförallt var Ströms Vattudal under dessa år rikskänt för sina 5–10 kg stora och stridbara Bågeöringar. Men från början av 2010-talet har öringsfisket definitivt givit allt sämre resultat och är numera i det närmaste resultatlöst.

Eftersom den storskaliga kassodlingen är den enda stora förändringen i sjön under 2010-talet måste det anses sannolikt att öringsens försvinnande har ett samband med etableringen. Orsaker kan vara näringsläckaget, rymningsfisk, av odlingsfisk införda sjukdomar alternativt en kombination av dessa tre faktorer. Att som bolaget hävda att ett ökat fritidsfiske är orsak till det minskade öringsbeståndet är helt felaktigt. Orsaken till det ökade fritidsfisket under den period som sammanfaller med fiskodlingens verksamhet kan i huvudsak förklaras med de rymningar som vid flera tillfällen skett från fiskodlingen. Detta har uppenbarligen varit till fritidsfiskarnas belåtenhet, men samtidigt en indikation på bolagets bristande förmåga att förhindra rymningar och på så sätt minimera riskerna med sin verksamhet.

En intressant jämförelse kan i detta sammanhang göras med Storsjön som är fullt jämförbar med Vattudalen beträffande storlek, regleringsamplitud, djup m.m. Under 2010-talet har Storsjön uppvisat ett mycket förbättrat öringsfiske; både till antal och storlek (även här naturligt reproducerad och planterad öring).

Fiskbestånden i Strömsunds kommuns sjöar och vattendrag utgör en värdefull förnyelsebar naturtillgång för kommuninvånarna samtidigt som det är en förutsättning för fisketurismen. Föreningarna anser att bolagets verksamhet mycket kraftigt har försämrat öringsfisket i Vattudalen. Detta innebär, tillsammans med en försämrad

vattenkvalitet, en kraftig inskränkning av lokalbefolkningens möjligheter till fritidsfiske och rekreation och innebär också en minskad turism, vilket sedan länge varit kopplat till goda fiskemöjligheter.

Fiskodlingens utsläpp och recipientkontroll

Påverkan på vattenmiljön sker framförallt genom utsläpp av fekalier, urin och foderspill. Dessa utsläpp bidrar med fosfor och kväve till recipienten. Graden av påverkan beror bl.a. på mängden foder, fodrets innehåll och optimering av utfodringen. Föreningarna anser därför att det är av stor betydelse att belysa de mycket stora volymer av foderspill, fiskfekalier och därmed fosfor som verksamheten ger upphov till. Dessa volymer innebär att bolagets uppfattning om s.k. naturlig återhämtning inte kan tillmätas avgörande betydelse i detta sammanhang. Någon erfarenhet/referens till utsläppsmängder i aktuell storleksordning finns inte. Inte heller till mer långsiktiga konsekvenser av på botten sedimenterade fekalier av denna storleksordning. Föreningarna anser att mark- och miljödomstolen även måste väga in påverkan från bolagets andra odling i Linjeviken, d.v.s. bolagets totala belastning på recipientens miljö.

Under fem månaders utfodringssäsong medför ansökt odlingsvolym att ca 7 ton fiskfekalier per dag under odlingsssäsongen släpps ut till sjön. Totalt ca 1 200 ton per år. Uppblandat med sjövattnet motsvarar detta ca 18 000 kubikmeter sediment per år. Mängden sediment är baserad på mätningar och inventering av sediment i anslutning till en 500 ton stor kassodling i Storuman (Luspholmen) som beräknades producera ca 3 000 kubikmeter sediment per år. Vid inkludering av bolagets odling i Linjeviken (1 8000 ton foder) blir det 2 000 ton fekalier per år och 30 000 kubikmeter sediment per år.

Fiskfoder består numera främst av växtbaserade proteiner (80–85 %) och fiskmjöl/fiskolja (15–20 % och även en artificiell tillsats för rödfärgning från fiskens kött. Fodret innehåller ca 1 % fosfor. Det finns olika beräkningsmodeller avseende hur mycket fosfor som, via fekalier och foderspill, tillförs till vattnet i odlingslokalen (s.k. näringsläckage). Enligt en undersökning 2015 från Norges teknisk-vitenskaplige institut anges näringsläckaget till 75 %. Enligt Anders Alanära, professor i vattenbruk vid SLU, anges näringsläckaget till 70 %. Enligt bolagets MKB anges näringsläckaget vara 14 ton fosfor vid en odlingsvolym om 3 000 ton, d.v.s. 41 procent.

Med ledning av ovanstående konstateras att en tillförsel av 3 000 ton fiskfoder medför att näringsläckaget kan beräknas till 14–22 ton fosfor per år ($3\,000 \times 1\% \times 41 - 75\%$). Föreningarna anser att uppgifterna från Norges teknisk-vitenskaplige institut och Anders Alanära kan tillmätas större trovärdighet varför föreningarna väljer att ange näringsläckaget till ca 20 ton fosfor per år. Vid inkludering av bolagets fosfortillförsel i Linjeviken blir det totala näringsläckaget från bolaget 31 ton fosfor per år.

Enligt gällande miljölagstiftning är kommuner skyldiga att till minst 90 % rena sitt avloppsvatten från fosfor samt avskilja partikulära föroreningar. Det är en kostsam investering/process som finansieras via skatter och avgifter. Även stora industrier

måste enligt lag och till stora kostnader själva rena sitt avloppsvatten från fosfor och partikulära föroreningar. Detta krav anser föreningarna även bör ställas på bolaget i detta sammanhang.

Utsläppet fosfor från 4 800 ton foder är således jämförbart med fosformängden i orenat avloppsvatten från ett samhälle med 50 000 invånare, med den skillnaden att kassodlingens årliga tillförsel av fosfor sker under endast 5 av årets 12 månader. Detta vidimeras även av ett norskt forskningsresultat publicerat 2013-02-26. Följaktligen kan en fiskproduktion om 4 600 ton enligt den norska beräkningsmodellen jämföras med tillförsel av näringssalt från en befolkning på 46 000–69 000 invånare.

Bolagets egna beräkningar ger vid handen att utsläppet i Postviken vid odling av regnbåge med RAS-teknik skulle uppgå till 0,7 ton fosfor, d.v.s. 5 % av den fosformängd bolaget räknar med vid kassodling. Föreningarna anser att bolaget underskattar mängden fekalier, foderrester och därmed mängden fosfor som släpps ut vid odlingen i Postviken och underskattar därmed riskerna med utsläpp i redovisad omfattning. Bolaget har dessutom redovisat odlingsteknik som skulle reducera fosformängden med 95 %. Föreningarna anser att reningskrav som tillämpas för exempelvis reningsverk också ska tillämpas för fiskodlingsverksamhet.

Att tillföra fekalier och närsalter i den omfattning som görs utför en mycket stor miljöpåverkan som de ser konsekvenser av idag. Den långsiktiga effekten av detta är okänd. Odlingsföretaget har gett uttryck för uppfattningen att stor del av den fosfor som genereras faller till botten med fiskfekalierna vid odlingsplatsen och deponeras där via sedimentering. Att detta är ett faktum i en längre tidshorisont finns det inga belägg eller evidens för. De anser att den stora mängden fekalier, fosfor och kväve innebär ett mycket stort miljöhot. Detta redan med nuvarande produktionsvolym. Att öka produktionen med två tredjedelar förefaller både oansvarigt och miljövidrigt.

Enligt kontrollprogrammet redovisas varje år mätresultat från ett antal fastställda provpunkter. En av dessa är belägen utanför Hillsand och benämns också så. Mätresultat avse bl.a. totalkväve och totalfosfor har redovisats sedan 2009. Utsläpp av kväve och fosfor är orsak till övergödning. Under det senaste decenniet visar mätstationerna en ökning av fosfor (tot-P) med 50 procent. Denna ökning avser endast upplöst fosfor. Den fosfor som bundits i sedimenten ingår inte.

Att som i Årsrapport 2018 hävda att denna ökning innebär en stabilisering över tid känns som en skönskrivning. Vilka konsekvenser detta kommer att få för vattenkvaliteten på sikt är det ingen som idag vet. Än mindre vet någon vilka konsekvenser en produktionsökning på 67 procent i Postviken får på sikt. Konstateras kan att mängden fosfor gradvis närmat sig gränsen för den i tillståndet angivna tillåtna mängden fosfor (7 µg/l). De är mycket oroliga för att vattenkvaliteten ytterligare kommer att försämrats framöver. Vad som sker när/om den tillåtna gränsen överskrids mer frekvent är oklart. Att polisanmäla produktionsföretaget för att tillfälligt ha överskridit de gränsvärden som finns (vilket har hänt under mätperioden) kan

inte i sig återställa vattenkvaliteten. Kostnaderna för ett återställande, om det skulle bli aktuellt, är mycket stora.

När en mätning, enligt bolaget, visar för höga fosforhalter under mars månad anger bolaget som skäl att fosforhalter borde vara som högst under utfodringssäsong, d.v.s. sommaren. Föreningarna anser att det är ett felaktigt påstående. Kassodlingsjöar kan uppvisa höga fosforhalter under februari–mars (se årsrapport 2015, Recipientkontrollprogram för Vattudalens Fisk AB, Anders Jonsson, EM-lab AB). Bolaget har vid två tillfällen polisanmälts av tillsynsmyndighet p.g.a. otillåtet höga fosforhalter. Vid dessa tillfällen har emellertid åklagare/polis lagt ned förundersökningen efter ca två år. Det kan konstateras att otillåtet höga fosforhalter i praktiken inte medfört några rättsliga påföljder för bolaget. Föreningarna har tidigare konstaterat att redovisade siffror inom ramen för recipientkontrollprogrammet avseende årsmedelvärden 2009–2018 för totalfosfor visat en ökande tendens i flertalet av provpunkterna. Beaktas bör de kraftigt förhöjda värdena från provtagningen i mars 2019. Hur bolaget har tänkt att hantera situation med en fortsatt ökning av årsmedelvärden så att gränsvärdet 7 µg/l mer stadigvarande överskrids framgår inte av bolagets miljökonsekvensbeskrivning.

Föreningarna anser att konsekvenserna av att överskrida gränsvärden för bl.a. fosfor ska tydliggöras i ett eventuellt avtal om fortsatt/utökad odling.

Bästa möjliga teknik

Fiskodling kan idag bedrivas under former som inte är miljöfarliga. Alternativ till odling i öppna kassar i form av slutna, landbaserade, finns för att komma till rätta med svårkontrollerade miljöutsläpp, svårigheterna att upprätthålla smittskydd samt problem med fiskar som rymmer. RAS-system är ett sådant alternativ. Fiskodling i öppna kassar leder till övergödning och är inte längre att betrakta som bästa möjliga teknik. I flera fall har nu sådana odlingar fått avslag i MÖD eftersom systemet, enligt domstolen, inte medger någon uppsamling av foderrester eller fekalier från fiskarna. Utsläppet av övergödande närsalter blir jämförelsevis stort och det enda sättet att minska utsläppen är att minska produktionen. Nu senast har Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Dalarnas län dömt ut Slotts lax fiskodling i Siljan. Orsaken är att de inte använder sig av bästa möjliga teknik och att verksamheten hotar den vilda öringen. Detta synsätt anser föreningarna i högsta grad är tillämpligt på bolagets ansökan om fortsatt och utökat tillstånd. MÖD påpekar även i en dom från 2018, mål nr M 10733-16, att det sker ett pågående teknikskifte mot RAS-anläggningar och semi-slutna system.

Föreningarna anser inte att bolagets befintliga och sökta odlingsverksamhet tillämpar bästa möjliga teknik. Det pågår för närvarande en snabb utveckling av RAS-anläggningar i många länder. Exempel på investeringar i RAS-anläggningar i Sverige (Kallsjön och Säffle) visar enligt föreningarnas uppfattning att tekniken betraktas som kommersiellt gångbar.

Användningen av senaste teknik bör vara utgångspunkten vid nya/förnyade tillstånd för fiskodling med tanke på miljön och med tanke på dem som har ett avgörande in-

trasse av en sund och frisk sjö. Dessutom är Ströms Vattudal p.g.a. vattenproduktion klassificerat som ett reglerat och kraftigt modifierat vatten med den påfrestning det innebär på ekosystemet. Att hävda att en övergång till en sluten odlingsteknik, som idag är att betrakta som bästa möjliga teknik, inte är kommersiellt gångbar innebär att det i en sådan kalkyl satts ett orealistiskt lågt pris på odling i öppna kassar med beaktande av de mycket stora negativa miljökonsekvenserna.

Den teknik med uppsamling av fekalier och foderrester som bolaget redovisat medför stora risker för kasshaveri samt enorma kostnader. Dessutom reduceras endast en mindre del av föroreningarna till recipienten. Kostnader och andra aspekter på ett fullskaligt införande av denna teknik har inte beskrivits av bolaget. Föreningarna anser inte att det av bolaget nämnda försöket till uppsamling av fekalier på något sätt bör påverka beslut om fortsatt/utökad odling.

Efterbehandling

Något vetenskapligt stöd finns inte för begreppet naturlig återhämtning och det risktagande det innebär att förlita sig på sådan återhämtning. Bolaget nämner tidigare utredningar och erfarenheter som stöd för sin åsikt. Detta utan att närmare redovisa detaljer och källor. Det är naturligtvis omöjligt att idag känna till de långsiktiga miljökonsekvenserna av de mycket stora utsläppsmängder det handlar om i detta fall. Att bolaget själva är medvetna om denna osäkerhet framgår av bolagets yttrande i aktbil. 21, s. 29 p. 120.

Föreningarna anser inte att det mycket stora risktagande som det innebär att förlita sig på så kallad naturlig återhämtning står i överensstämmelse med miljöbalkens intentioner.

Planförhållanden

Ett avvisande av bolagets ansökan om utökad produktion innebär också att samstämmighet nås med kommunens översiktsplan. Där anges att etablering av ytterligare odlingar i Ströms Vattudal bör ske med stor restriktivitet, med beaktande av såväl total näringsbelastning på vattensystemet Ströms Vattudal, som på eventuella risker med smittspridning. Om en utökade belastning av Ströms Vattudal i form av kraftigt ökade tillskott av närsalter sker via utökning av befintlig verksamhet eller etablering av ny spelar mindre roll ur miljösynpunkt; risken för miljöskador blir oacceptabel i båda fallen.

Miljö- och samhällsnytta

Det miljömässiga konsekvenserna av verksamheten bör sättas i relation till verksamhetens samhällsnytta. På ett övergripande plan kan samhällsnyttan sägas handla om globala hållbarhetsutmaningar och en ökad efterfrågan av livsmedel. På det lokala planet handlar samhällsnytta om en ökad och hållbar produktion av mat som kan leda till fler arbetstillfällen och hållbar tillväxt i hela landet och en verksamhet som tar hänsyn till lokalbefolkningens rätt till en ren livsmiljö och möjlighet till rekreation.

Miljöpåverkan kan inte sägas uppvägas av samhällsnytta på lokal/regional nivå. Det för turismen i regionen viktiga fritidsfisket har påverkats mycket negativt av verksamheten. Rymningar och sjukdomar har en negativ inverkan på sjöns vildfiskstammar. Hittills har verksamheten medfört ett fåtal arbetstillfällen för lokal arbetskraft. Såvitt är känt har verksamheten hittills bedrivits med i huvudsak utländsk arbetskraft. Bolagets planer på att förlägga slakteriverksamhet i anslutning till odlingsverksamheten är till intet förpliktigande lösa planer. Fisken transporteras till slakteri på Åland. Bolaget har inte redovisat i vilken omfattning slutprodukten kommer svenska konsumenter till godo.

Beträffande samhällsnyttan på mer övergripande nivå kan konstateras att fosfor är en ändlig och för planeten mycket viktig resurs och ska så långt som möjligt tas tillvara för återanvändning. Vid kassodling dumpas fosforutsläpp i bottensedimenten på store djup och är sedan för all framtid oåtkomligt för återanvändning.

Föreningarna anser inte att konsekvenserna av och riskerna med verksamheten står i någon rimlig proportion till samhälls- eller miljönyttan. I huvudsak är verksamheten föranledd av bolagets möjlighet till god ekonomisk förtjänst. Samhällsnyttan med kassodlad fisk kan inte legalisera de orimliga föroreningar och miljöpåverkan som fortsatt och utökat odlingstillstånd skulle leda till.

Sammanfattning

Föreningarna anser att bolagets befintliga och tänkta verksamhet inte står i överensstämmelse med miljöbalkens fem grundstenar; att hälsa och miljö ska skyddas, natur- och kulturmiljöer ska skyddas och vårdas, den biologiska mångfalden ska bevaras, en god hushållning av mark- och vatten ska tryggas samt att återanvändning och återvinning ska främjas. De vill även hänvisa till MÖD:s domare avseende kassodlingar vid Höga kusten som medförde att verksamheter avvecklades.

Sammanfattningsvis leder fiskodling i öppna kassar till övergödning och är inte bästa möjliga teknik. Gödande närsalter har, och kommer fortsättningsvis i händelse av fortsatt/utökat tillstånd, att tillföras sjön i stor mängd. En konsekvens av detta är kraftigt stigande fosformängder vilket gjorda mätningar visar. Effekter av detta har konstaterats, exempelvis i form av algbloomning och ett flertal iakttagelser av försämrat vatten. Framtida effekter av att stora mängder fekalier/fosfor deponeras via sedimentering är okända. Fisket i Ströms Vattudal har kraftigt försämrats under det senaste decenniet. Fisket av öring har i det närmaste upphört. Fisk har rymt från odlingen vid flera tillfällen och den odlade fisken har vid flera tillfällen drabbats av BKD. Detta utgör ett mycket stort hot mot öringsstammarnas fortlevnad. De anser att fiskodlingen i Postviken (och Linjeviken) av miljöskäl snarast bör upphöra och avvecklas och som en konsekvens att ansökan av bolaget om fortsatt och utökad produktion ska avslås.

Vid huvudförhandlingen tillade Hillsands byalags ordförande att föreningen vänder sig mot bolagets inställning att ”fisken alltid går först”. Ordföranden har växt upp kring sjön och har en gård invid den. De skillnader hon har sett har skett under de senaste åren. Hon har sett döda fiskar som flyter, skum i vattenbrynet och i strandkanten. Alla som kommer till henne berättar om detta – påväxt på båtar och nät som

är alldeles slemmiga. Man ser nästan inga vak längre på den här sjön. Tidigare kunde man se hur fisken vakade. Hon har ingen evidens för detta, det är hennes egna upplevelser och sådant folk säger till henne. Hon kan tänka sig att många av experterna som talat inte har sett vattnet.

Som kommentar till nämndens synpunkter om gränsvärden och riktvärden anför Hillsands vatten- och avloppsförening att det gjorts polisanmälan vid ett part tillfällena under senare år från tillsynsmyndigheten där anmälningarna lagts ner. Om det skulle beviljas fortsatt verksamhet borde man på något sätt hantera de gränsvärden som överskrids.

På fråga från bolaget vid huvudförhandlingen uppgav Hillsand vatten- och avloppsförening att avloppsreningen är individuell för fastigheterna med olika lösningar med trekammarbrunnar o.s.v. Föreningen har en gemensam vattenanläggning i byn som förser ungefär 33 abonnenter i dagsläget med dricksvatten. Dricksvattenintaget finns en bit ut i sjön vid fastigheten Hillsand 1:22. De renar vattnet i ett sandfilter innan det pumpas ut till abonnenterna. De har ingen annan kemisk eller biologisk rening i dagsläget, de håller på att diskutera den saken efter de uppmätta höga halterna av bakterier som var i höstas.

Vattudalens Naturskyddsförening

Nedan följer Vattudalens Naturskyddsförenings inställning, egna yrkanden, utveckling av talan och bemötanden så som den slutligen framställts.

Inställning till ansökan

Vattudalens Naturskyddsförening har i första hand motsatt sig att tillstånd meddelas och har yrkat att bolaget ska ersätta föreningens rättegångskostnader i målet. I andra hand anser föreningen att tillstånd i vart fall inte bör meddelas för mer omfattande verksamhet än bolagets andrahandsyrkande.

Utveckling av talan

Det är inte försvarbart att fortsätta odlingen i dagens nivå eller att utöka fiskodlingen i Ströms Vattudal. Tekniken som presenteras i ansökan med rening av några få kassar är inte hållbar i framtiden utan måste säkras upp för att möta helheten med tanke på miljön i sjösystemet.

För att framtiden ska kunna säkras måste fiskodlingen upp på land eller samtliga fiskkassar förses med rening där fekalier och foderrester kan tas tillvara. Dessa restprodukter ska sedan användas i jordbruket, biogasanläggningar eller dylikt. De ska alltså inte destrueras. Den rening om 20 kubik/dygn som föreslås är försumbar med den storlek som ansökan avser. Föreningen anser att detta ska åtgärdas innan utökning får ske. Det måste också säkras upp så att fisken inte kan rymma.

Föreningen anser att slakt och förädling av fisken ska ske i Strömsunds kommun och att fisken ska finnas till försäljning i butiker i kommunen. Även slaktavfall bör nyttjas i t.ex. biogasanläggning.

Föreningen anser att fiskfodret inte får utarma marina miljöer utan istället baseras på produkter från hållbar och miljövänlig produktion

Närboende klagar på ljud-, ljus- och luktproblem. Lukten i fiskodlingens omgivning är för omfattande för att kunna accepteras. Om utökningen av fiskodlingen beslutas frågar det sig hur det ska säkerställas att lukt inte blir ett fortsatt problem. Problemet försvinner inte genom en utbyggnad med fler fiskkassar t.ex. under sommartid då värmen är en bidragande orsak till att lukten är obeskrivlig. Det är inte hållbart.

Förutsättningen för att kunna odla i denna omfattning är för påtaglig i formen av en sådan stor odlingsindustri som Ströms Vattudal gästar. Föreningen frågar sig hur man kan säkra upp vattenkvaliteten i framtiden. Föreningen anser att man måste kunna säkra upp att den lokala floran och faunan inte påverkas och att den odlade fisken utfodras på sådant sätt att marint liv inte utarmas. Den fisk som varit på rymmen har visats ge en negativ påverkan på sjösystemet. Föreningen anser att dessa kriterier bäst uppfylls om framtida fiskodling sker i landbaserade kassar, i alla fall när det gäller odling i sötvatten.

Till detta kan även tilläggas att vattenkvaliteten tydligt förändrats. Det är inte ovanligt att det ligger ett fettlager på vattenytan, vilket påverkar närområdet i sjön. De frågar sig vem som vill/kan bada i ett vatten som tidigare var rent och näringsfattigt men som nu innehåller slem och tillväxt från fiskodlingen. Rent vatten är kravet för att det ska finnas liv.

Bolaget bör även bekosta vattenprover för dricksvatten kopplade till alla som bor och verkar längs sjösystemet samt eventuella framtida kostnader för rening av dricksvatten. Nämnden rekommenderar att man inte tar dricksvatten direkt ur sjösystemet p.g.a. bakterietillväxt samt fekalier.

Sjösystemet visar tecken på förändring. Fiskbeståndet har förändrats med fiskarter som inte funnits uppströms förut, t.ex. mört i anslutning till Äspnäs. Det kan bekräftas från flera håll och är ett tecken på en ökad försurning.

Sjösystemet som varit näringsfattigt innan fiskodlingens start har påverkat sjön med växtlighet på både stenar, båtar och bryggor. Sikten i vattnet har förändrats, något som tydligt kan ses sommartid då solens strålar inte kan nå botten som tidigare. Sjön har förändrats tydligt p.g.a. överskott av foder som går rakt ut i sjösystemet och medför kraftigt ökad växtlighet. Vattenväxter som inte funnits tidigare har i nu-tid börjat växa kraftigt p.g.a. förändring i ekosystemet.

I Ströms Vattudal finns både öring och röding tidigare i naturliga bestånd. Rödingen togs bort genom regleringen av sjösystemet på 1950-talet. Man kunde fiska röding i sjön närmare än milen från Strömbron. Nu åker öringen samma väg och lekplatser förstörs av regnbågen som rymt från kassarna i tusental. Nu har fisket försämrats.

På fråga från bolaget angående påverkan på fisket har föreningen förtydligat att fisket förändrats så att det är ett annat klientel, framför allt folk från baltländerna, som

kommer till Ströms Vattudal och fiskar. Det fisket har ökat. Men hos lokalbefolkningen har fisket minskat. De som kommer nu vill ha så mycket fisk som möjligt att fylla frysen med, det handlar inte om upplevelsen av att fiska.

Om bolaget inte kan presentera en helhetslösning som möter upp kraven på vattenkvalitet, säkra upp odlad fisk på rymmen och sjukdomar till den vilda fisken finner föreningen inte att domstolen kan ge något fortsatt tillstånd till verksamheten. Alternativet är att förlägga anläggningen på land för att säkra upp framtiden med ett säkert fiskodlande som ekonomiskt inte är försvarbart mod det ingrepp som odlingen påverkar miljön.

Föreningen kräver samråd/yttrande med alla berörda parter från samtliga boende och naturintresserade kring Ströms Vattudal och att mark- och miljödomstolen bjuder in till detta.

Det är inte bara massa siffror och kemikalier som är viktiga utan upplevelsen för människor som bor kring området, deras möjligheter att fiska och bada. Upplevelsen har blivit sämre av fiskodlingen.

Anders Bergman, Kjell Rislund, Lennart Karlsson och Lars Svanberg
Nedan följer Anders Bergman, Kjell Rislund, Lennart Karlsson och Lars Svanbergs utveckling av talan så som den slutligen framställts. De har inte avgett någon inställning till om ansökan bör beviljas eller inte.

De är mark/vattenrättsägare i Äspnäs/Risnäset och ifrågasätter uppgifterna i målet. Anders Berman äger fastigheten Risnäset 1:46, Kjell Rislund Risnäset 2:4, Lennart Karlsson Risnäset 1:29 och Lars Svanberg Äspnäs 3:1.

Vad de har förstått är det berörda vattenområdet oskiftat, varvid det berör betydligt fler fastigheter än Äspnäs 1:17 och 1:40. Vid samrådet i våras efterfrågades förrättningskarta om ägande/rådighet över vattenrätten. Denna har ännu inte tillsänts dem. De önskar därför ett klagörande om att en fastighetsreglering skett där man kan visa att endast fastigheterna Äspnäs 1:17 och 1:40 är berörda av åtgärden.

Som bemötande på bolagets förtydligande har de anfört i huvudsak följande.

Bolaget har framfört att de anser att vattnet på de av odlingen berörda fastigheterna är skiftat. Bergman m.fl. vill dock framhålla att de hänvisningar som bolaget uppgett, Lantmäteriets akt 23-STJ-723 och 23-STJ2746, inte styrker detta. De ifrågasätter fortfarande verksamhetsutövarens rådighet över det beskrivna verksamhetsområdet, alltså inte enbart uttaget av vatten.

I Lantmäteriets akt kan man bl.a. utläsa följande

Till fastigheten hör vatten och grund enligt 1 kap. 5 § jordabalken utanför de stränder som tidigare tillhörde Äspnäs 1:15 och 1:16. Vattnet utanför den strand som tidigare tillhörde Äspnäs 1:21 är samfällt för Äspnäs 1:23, 1:25, 1:34, 1:35 och 4:1.

Här finns alltså samfällt vatten. Äspnäs 1:40 har sitt ursprung i 1:18, 1:19 och 1:25. De två första kommer från 1:11, som kommer från 1:5, som kommer från 1:2, som kommer från 1:1. 1:25 är bildad av 1:15, 1:16 och 1:21, där de två första har ursprung i 1:4, vilken kommer från 1:2. 1:21 har sitt ursprung i 1:14, vilken kan härledas ur 1:4.

I Lantmäteriet akt står även att ”Ett skiftande av vattenområdena skulle emellertid medföra att gränsbestämning kring detta först måste ske”. I övrigt upplever Anders Bergman att lantmäteriakten mest beskriver bildandet av del av den fastighet han själv är ägare till, Risnäset 1:46.

Marcus Eriksson

Nedan följer Marcus Erikssons inställning, egna yrkanden, utveckling av talan och bemötanden så som de slutligen framställts i målet.

Inställning till ansökan

Marcus Eriksson har yrkat att mark- och miljödomstolen ska avslå bolagets ansökan om tillstånd i sin helhet.

Utveckling av talan

Han är upp vuxen och bor i Falun men har sin rot i Hillsand, Strömsunds kommun, där han spenderat somrar som barn, semestrar och ledig tid som vuxen. Det är med stor sorg och frustration han sett bolaget fått bedriva sin verksamhet. Ströms Vattudal är inte längre vad det har varit. För honom är det uppenbart att det inte bara är vattenkvaliteten som försämrats sedan bolagets verksamhet började utan verksamheten inskränker stort på både privatliv och friluftsliv i området. I Norge är inte ens fiskodling i insjöar tillåtet längre. För något år sedan beslutades att en snarlik verksamhet som i Ströms Vattudal inte skulle tillåtas i Storsjön p.g.a. att miljöpåverkan inte ansågs tillräckligt utredd. Nu är visserligen MKB:n möjligen tydligare i bolagets fall, men det kvarstår att boende och besökare upprepat klagat på verksamheten och att miljöpåverkan bevisligen inträffat. Han räknar upp exempel som rymningar, sjukdomar såsom BKD, algblomning, förorenat dricksvatten, ljusbuller, ljudbuller, oförklarligt slem som påträffats, tidigare aldrig påträffade sjukdomar på vild fisk samt mindre bestånd av harr och öring. Han anser att listan är lång av orsaker till varför det nuvarande tillståndet för fiskodlingen inte bör beviljas förlängning.

Till bemötande av vad bolaget anfört vid huvudförhandlingens första dag har han anfört i huvudsak följande.

Bolagets påstående att de tillför arbetstillfällen till glesbygd kan inte bestridas men han frågar sig om man kan väga ca 20 tillfälliga arbetstillfällen mot en miljöpåverkan som möjligen är irreparabel och som påverkar boende och besökare i trakten redan nu. Han frågar sig också vem som med säkerhet kan säga att utfallet med bolagets tester med ny teknik för insamling av fekalier blir tillfredställande. Även om SMHI:s beräkningsmodeller måhända vara osannolika avfärdar inte Maryn Futter det som ett möjligt scenario. Marcus Eriksson frågar sig om det inte då ska tas med som en del i beslutet. Han förstår inte hur den här typen av miljöfarlig verksamhet

med fiskodling i öppna kassar kan vara en diskussionspunkt. Han frågar sig hur metoden med lägre kostnad ens övervägs. Med den argumentationen menar han att vi kan börja producera stål med kinesisk metod eftersom den är billigare än den svenska. Han undrar om risken för ett bolags lönsamhet verkligen ska läggas på en hel bygd och dess framtid snarare än bolaget.

DOMSKÄL

Formella förutsättningar

Bolaget har den rådighet som krävs över det berörda vattenområdet i enlighet med 2 kap. 1 § lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Vad Anders Bergman m.fl. har anfört förändrar inte den bedömningen.

Mark- och miljödomstolen anser att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. MB och att den kan godkännas. Något rättegångshinder i övrigt förekommer inte. Mark- och miljödomstolen finner sig därför oförhindrad att uppta ansökan till prövning i sak.

Tillåtlighet

Bästa möjliga teknik (2 kap. 3 § MB)

Alla som bedriver en yrkesmässig verksamhet ska använda bästa möjliga teknik i syfte att förebygga, hindra eller motverka att verksamhetens medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön (2 kap. 3 § MB). Kraven gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla det (2 kap. 7 § MB).

Kravet på att bästa möjliga teknik ska användas innebär enligt förarbetena till miljöbalken att tekniken ska vara industriellt möjlig att använda i branschen, inte bara från teknisk utan också från ekonomisk synpunkt, samt att den är tillgänglig och inte endast förekommer på experimentstadiet. Den behöver dock inte finnas i Sverige (prop. 1997/98:45, del 2, s. 17).

Bolaget har framfört att odling i öppna kassar ska anses som bästa möjliga teknik för den sökta verksamheten och att alternativa tekniker såsom RAS eller semislutna kassar inte kan anses utgöra bästa möjliga. Länsstyrelsen m.fl. har framfört att fiskodling i öppna kassar inte ska anses vara bästa möjliga teknik med hänvisning till bl.a. ett antal domar från MÖD, smittorisk, risken för rymning av odlad fisk och utsläpp av näringsämnen från odlingen. Länsstyrelsen har framfört att odling av fisk i RAS-anläggning istället är att anse som bästa möjliga teknik och har redogjort för befintliga RAS-anläggningar i Norden och i USA samt att det i Sverige finns RAS-anläggningar som är under uppstartsfas eller under pågående prövning i domstol.

Enligt praxis ställs höga krav på sökandens redovisning av alternativa produktionsmetoder, utifrån att verksamheten medför ett betydande punktutsläpp, att det finns konkreta uppgifter om annan teknik samt tekniken inte medger någon annan metod för begränsning av utsläppet än minskad produktion (se t.ex. MÖD:s avgöranden 2017-03-13 i mål nr 8374-15, 2017-11-15 i mål nr M 1425-17 och 2018-03-28 i mål

nr M 10773-16). Mark- och miljödomstolens uppfattning är att praxis inte ska tolkas som att öppna kassar generellt inte kan utgöra bästa möjliga teknik, utan att en bedömning ska göras i det enskilda fallet. I de domar länsstyrelsen m.fl. hänvisat till lyfter MÖD huvudsakligen fram att sökande inte uppfyllt utredningskraven samt att osäkerhet om vilken miljöpåverkan som kan förväntas och lokaliseringen av verksamheten påverkar bedömningen.

Mark- och miljödomstolen anser att bolaget har presenterat en omfattande utredning till stöd för sin slutsats att RAS-tekniken inte är industriellt tillgänglig. Utredningarna omfattar jämförelser mellan öppen kassodling och RAS-teknik dels generellt, dels specifikt för sjön Ströms Vattudal. Utredningarna omfattar även en livscykelanalys samt redovisning av ekonomiskt utfall av företag som bedriver odling av matfisk med RAS-teknik. Domstolen anser att det saknas anledning att ifrågasätta bolagets utredning avseende RAS-teknik. Utredningen visar att en RAS-anläggning på den aktuella platsen inte är ekonomiskt bärkraftig samt att det finns antal exempel på RAS-anläggningar, svenska och utländska, vilka inte är ekonomiskt bärkraftiga. Domstolen bedömer att RAS-odling för regnbåge till matfiskstorlek vid aktuell lokalisering därmed inte kan anses vara industriellt tillgänglig.

Angående semislutna kassar har bolaget anfört att detta är att se som ett samlingsnamn för många olika odlingstekniker där syftet generellt är att kontrollera vattenkvalitet eller fånga upp partikulärt material. Bolaget har redogjort för att nya tekniker testas i mindre skala men inte finns tillgängliga och att kunskap saknas rörande teknik, miljöeffekter/effektivitet, ekonomi och välfärd i industriell skala. Domstolen bedömer att bolaget visat att semislutna kassar för regnbåge till matfiskstorlek vid aktuell lokalisering inte kan anses vara industriellt tillgänglig.

Mot bakgrund av att varken RAS-teknik eller s.k. semislutna kassar kan anses industriellt tillgängligt bedömer domstolen att odling med öppna kassar för tillfället utgör bästa möjliga teknik i miljöbalkens mening för den aktuella lokaliseringen och verksamheten.

Även för det fall man skulle anse att RAS-tekniken är så pass etablerad att den kan anses industriellt tillgänglig anser domstolen att det inte är rimligt enligt 2 kap. 7 § MB att kräva att bolaget övergår till den tekniken. Detta eftersom kostnaderna är för höga i förhållande till nyttan av att använda tekniken vid angiven lokalisering.

Lokalisering (2 kap. 6 § MB)

Enligt 2 kap. 6 § första stycket MB ska för en verksamhet som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Domstolen konstaterar inledningsvis att ansökt verksamhet avser fortsatt fiskodling på samma plats där fiskodling bedrivits sedan 2009. För aktuellt område finns det inte några fastställda detaljplaner. I Strömsunds gällande översiktsplan har Ströms Vattudal utpekats som en av totalt sju sjöar i kommunen som bedöms vara lämpliga för fiskodling. I den kommunala översiktsplanen finns det angivet att etablering av

ytterligare odlingar i Ströms Vattudal ska ske med stor restriktivitet, med beaktande av såväl total näringsbelastning på vattensystemet som på eventuella risker med smittspridning. Verksamheten är även lokaliserad inom skyddat område med avseende på dricksvattenförsörjning och område av riksintresse för rennärigen.

Domstolen anser att bolagets andrahandsyrkande är förenligt med översiktsplanen samt bedömer att verksamheten inte påverkar skyddat område för dricksvattenförsörjning eller riksintresset för rennärigen på ett sådant sätt att lokaliseringen är olämplig. Domstolen anser sammanfattningsvis att utredningen i målet ger stöd för att sjön Ströms Vattudal, som är ett stort näringsfattigt regleringsmagasin, är en lämplig plats för den aktuella verksamheten, samt att aktuell placering inom sjön är lämplig.

Miljö kvalitetsnormer och miljö kvalitetsförvaltning (5 kap. MB)

En myndighet får inte tillåta att en verksamhet påbörjas eller ändras om detta ger upphov till en ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön förändras på ett otillåtet sätt eller har en sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller den potential som vattnet ska ha enligt en miljö kvalitetsnorm (5 kap. 4 § MB). Vidare har det i EU-domstolens dom i mål nr C-461, den s.k. Weserdomen, fastslagits att tillstånd inte ska lämnas om det innebär att statusen för en enskild kvalitetsparameter ändras en klass.

Bolagets verksamhet förväntas främst ha påverkan på den biologiska kvalitetsfaktorn växtplankton, den fysikaliskt-kemiska kvalitetsfaktorn näringsämningen, samt den hydromorfologiska kvalitetsfaktorn bottenstrukturer i sjöar. Miljö kvalitetsnormen för aktuell vattenförekomst är otillfredsställande ekologisk potential år 2027, vilket har sin grund i väsentligt påverkad hydrologisk regim eller morfologiskt tillstånd.

När ansökan gavs in till mark- och miljödomstolen var kvalitetsfaktorn för näringsämnen i vattenförekomsten Ströms Vattudal (SE708032-149042) klassad till måttlig status. Kvalitetsfaktorerna växtplankton och bottenstrukturer i sjöar var oklassade. Av VISS framgår att sedan den 1 juni 2021 är den biologiska kvalitetsfaktorn växtplankton klassad som god status och den fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorerna näringsämnen som god status medan den hydromorfologiska kvalitetsfaktorn bottenstrukturer i sjöar fortfarande är oklassad.

Bolaget har presenterat utredningar av förväntade förändringar av fosforhalten utifrån ansökt och befintlig verksamhet i Ströms Vattudal. Bolaget har framfört att ansökt verksamhet inte försämrar statusen för relevanta kvalitetsfaktorer och att statusen utifrån sökandes bedömning är hög för näringsämnen. Angående vilken andel av fosforutsläppen som kan antas vara biotillgänglig anger sökande 80 % baserat på tillgänglig litteratur. Sökanden har beräknat referensvärdet till 4,4 µg/l. För växtplankton framför bolaget att metoden för statusklassificering har förändrats och vilket förhindrar sammanvägd status (3 års data ska beaktas) för aktuella provpunkter. För perioden 2018–2020 har den sammanvägda statusen för de enskilda tillfällena varit genomgående hög med undantag för Äspnäset år 2019 då statusen var måttlig samt för Bonäset år 2020 då statusen var god.

Länsstyrelsen har i samband med huvudförhandling framfört att konstruktionen av bedömningsgrunderna för näringsämnen medför att det föreligger en osäkerhet i bedömningarna och att försiktighetsprincipen därmed är särskilt viktig i domstolens bedömning. Detta eftersom små förändringar i referensvärdet har en relativt stor effekt på status då statusklassen bygger på kvoter (EQR) i förhållande till referensvärdet. Länsstyrelsen har framfört att bedömningsgrunderna för biologiska kvalitetsfaktorer som fytoplankton och kiselalger samt för kvalitetsfaktorn näringsämnen är optimerade för medelnäringsrika/mesotrofa vatten och inte är särskilt bra anpassat näringsfattiga sjöar som Ströms Vattudal. En rimlighetsbedömning har ofta visat att en expertbedömning behöver göras i sådana vatten. För Ströms Vattudal anser länsstyrelsen att faktiska data från referenslokalen Ögelströmmen ska användas som referensvärde och bedömer att referensvärdet 3,5 µg/l ska användas. Länsstyrelsen bedömer att sjön som helhet troligen har god status för näringsämningen och växtplankton.

Mark- och miljödomstolen bedömer att det är fosfornivåerna som är aktuella att bedöma för parametern näringsämnen. Domstolen ser ingen anledning till att ifrågasätta bolagets antagande angående vilken andel av totalt fosfor som räknas som biotillgänglig fosfor, d.v.s. 20 %.

Angående referensvärdet för fosfor ser domstolen ingen anledning att ifrågasätta det referensvärde bolaget använt. Detta eftersom sökande följt Hav- och Vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten samt att referensvärdet 4,5 µg/l anges i VISS.

Domstolen konstaterar även att kvalitetsfaktorerna växtplankton och näringsämnen är klassade till god status i VISS efter att verksamheten varit i drift sedan 2009. Vad gäller kvalitetsfaktorn morfologiskt tillstånd, parametern bottensubstrat anser domstolen att sökande med de modelleringar som utförts visat att statusen inte kommer försämrats eller äventyras till följd av ansökt verksamhet enligt bolagets andrahandsyrkande.

Domstolen finner att bolagets andrahandsyrkande om 1 800 ton foderförbrukning per kalenderår inte medför ett äventyr för uppnående av miljökvalitetsnormer eller medför att en statusklass riskerar att försämrats. Domstolens bedömning utgår dels från det underlag som bolaget presenterat i form av utredningar och beräkningar, dels från att aktuell vattenförekomst har god status för relevanta kvalitetsfaktorer efter att verksamheten varit i drift sedan 2009. Domstolen anser att underlagen som legat till grund för ovanstående bedömning på ett tillräckligt sätt har innefattat påverkan från bolagets båda anläggningar för fiskodling i Ströms Vattudal. Domstolen anser därmed att fortsatt verksamhet enligt bolagets andrahandsyrkande är tillåtligt utifrån 5 kap 4 § MB.

Bolagets förstahandsyrkande innebär en ökning av tillståndsgiven foderförbrukning från 1 800 ton till 3 000 ton per år vilket är en väsentlig ökning av verksamheten. Domstolens bedömning är att en sådan ökning kan innebära ett äventyr för uppnående av den aktuella miljökvalitetsnormen utifrån de osäkerheter som finns i bedömningar och beräkningar samt utifrån försiktighetsprincipen. Denna bedömning

utgår från flera olika aspekter så som att det för vissa av mätpunkterna har registrerats ökade fosfornivåer över tid, att olika tillämpningar av aktuell föreskrift kan leda till viss skillnad i referensvärdet för fosfor, att det förekommer olika uppfattningar om vad referensvärdet för fosfor bör fastställas till samt att små förändringar i detta referensvärde har en relativt stor effekt på statusklassningen för näringsfattiga sjöar såsom Ströms Vattudal. Domstolen bedömer därmed att en utökning av verksamheten enligt bolagets förstahandsyrkande inte är tillåtligt utifrån 5 kap. 4 § MB.

Miljöpåverkan i övrigt

Länsstyrelsen m.fl. har påtalat att risken för smittspridning av BKD från fiskodlingen utgör ett hinder mot tillåtlighet.

Angående smittspridning konstaterar domstolen att det i SVA:s rapport från år 2020 anges att det finns risk för etablering av smittan BKD i vilda fiskbestånd i vattensystem där BKD-smitta har konstaterats i kassodling. I samma rapport redovisas att en av 255 provtagna fiskar i Faxälven testades positivt för BKD. Denna fisk hittades i referenslokalen Stor-Sjouten som inte har öppen vandringsväg till Faxälven och där det inte skett utsättning av fisk. Domstolen noterar att BKD har konstaterats i aktuell fiskodling men inte påvisats i vild fisk i aktuell vattenförekomst. Även om risk föreligger för smittspridning av BKD bedömer domstolen inte att risken för smitta från odlingen till vild fisk är sådan att den medför att verksamheten inte är tillåtligt.

Hillsands byalag m.fl. har även framfört att vattenkvaliteten har försämrats genom ett oaptitlig och orent utseende, att ett slemartat skum iakttagits i strandlinjen, förekomst av alblomning och oljefilm på vattenytan samt att vattnet periodvis är oklart. De har även uppgett att fisket har försämrats under senare år.

Domstolen betvivlar inte de upplevelser av kringboende som presenterats i målet. Det går dock inte att med säkerhet säga att alla olägenheter är hänförliga till bolagets verksamhet. Resultaten av fosformätningarna från mars år 2019 tyder till exempel på att även andra verksamheter kan ge betydande tillskott till fosforhalterna i Ströms Vattudal. Även om bolagets verksamhet medför vissa olägenheter lokalt finner domstolen sammantaget att det inte är fråga om miljöpåverkan i sådan omfattning att en fortsatt verksamhet enligt bolagets andrahandsyrkande är otillåtligt.

Sammanfattande bedömning av tillåtligheten

Mark- och miljödomstolen anser att bolaget har visat att man även uppfyller övriga bestämmelser i 2 och 3 kap. MB, såsom kunskapskravet, produktvalsprincipen samt hushållnings- och kretsloppsprincipen.

Domstolen finner vid en sammantagen bedömning att bolagets andrahandsyrkande avseende fortsatt drift av fiskodling och övervintring av fisk med en maximal foderförbrukning om 1 800 ton per kalenderår är tillåtligt enligt miljöbalken och att tillstånd därmed ska lämnas för bolagets andrahandsyrkande. Vad länsstyrelsen m.fl. har anfört angående högre reningskrav för andra typer av verksamheter, t.ex. avloppsverk, föranleder ingen annan bedömning.

Tillståndstid

Enligt 16 kap. 2 § MB får ett tillstånd ges för begränsad tid. Behovet av en tidsbegränsning ska bedömas i det enskilda fallet. Bolaget har yrkat att tillståndet ska gälla åtminstone 20 år från det att tillståndet vinner laga kraft. Länsstyrelsen anser att tillståndet ska gälla i 5 år. Nämnden anser att tillståndtiden bör vara kring 10 år men inte angett någon övre gräns.

Mark- och miljödomstolen bedömer att en tidsbegränsning är lämplig i detta fall, för att genom omprövning säkerställa att verksamheten har uppdaterade villkor och att bästa möjliga teknik används. Planerad verksamhet, med betydande utsläpp av bl.a. fosfor till recipient, bygger på en teknik som kan förväntas genomgå en kraftig utveckling i en nära framtid. Domstolen anser dock att 20 år är en för lång tid. Vid en sammantagen bedömning och med beaktande av bolagets arbete med utveckling av ny teknik anser domstolen att en tidsbegränsning om 15 år är rimlig.

Bolaget har även yrkat att om ansökan om nytt tillstånd lämnats in före utgången av tillståndstiden så ska tillståndet fortsätta att gälla till dess ett lagakraftvunnet avgörande av ansökan föreligger. Med en sådan formulering skulle det dock ligga i bolagets intresse att inlämna en ansökan om nytt tillstånd så kort tid som möjligt innan nuvarande tillstånd upphör samt att under kommande handläggning verka för att den drar ut på tiden. Detta eftersom bolaget då skulle få en indirekt förlängning av sitt pågående tillstånd. Det blir därmed också svårt att överblicka hur lång tid bolaget faktiskt kommer bedriva den nu tillståndsgivna verksamheten. Domstolen påstår inte att bolaget skulle agera på ett sådant sätt vid en ny ansökan men anser att det är olämpligt att formulera tillståndstiden så att det är möjligt. Eftersom tillståndstiden sätts till 15 år anser domstolen dessutom att bolaget i god tid innan tillståndstiden går ut kan inkomma med en ansökan om nytt tillstånd och på så sätt undvika avbrott i produktionen. Domstolen avslår därför bolagets yrkande i denna del.

Villkor

Enligt 16 kap. 2 § MB får tillstånd enligt miljöbalken eller dess föreskrifter förenas med villkor. Enligt förarbetena till bestämmelsen ska domstolen beakta att villkoren utformas så att de kan utgöra grund för att konstatera om en överträdelse har begåtts och i så fall också kunna ligga till grund för påföljder enligt miljöbalkens sanktions-system (se prop. 1997/98:45 del 2 s. 204).

Mark- och miljödomstolen konstaterar inledningsvis att merparten av sökandens förslag till villkor, på ett eller annat sätt, har ifrågasatts av remissmyndigheterna. Övriga intressenter har inte haft några synpunkter på villkorens utformning. Nedan redogörs för domstolens skäl till de i domslutet föreskrivna villkoren som bolaget och remissmyndigheterna är oeniga om eller där domstolen gör en annan bedömning än dem i fråga om behovet av villkor eller dess utformning.

Kemiska produkter, avfall och avlopp (villkor 2–4)

Både bolaget och länsstyrelsen har föreslagit villkor om hantering av kemiska produkter, avfall och avlopp. Bolaget har motsatt sig länsstyrelsen förslag och har i hu-

vudsak ansett att de är oskäligt omfattande. Nämnden har förespråkat bolagets förslag till villkor med en komplettering av villkor 2 avseende dimensionering av invallningar vilket länsstyrelsen också instämt i.

Länsstyrelsen har även föreslagit ett villkor om att avloppsvatten som innehåller animaliska biprodukter (blod, blod-vatten, fiskdelar) inte får släppas till recipienten eller spillvattennät innan det har behandlats i godkänd anläggning enligt kraven i EU:s förordning om animaliska biprodukter och dess genomförandeförordning (Europaparlamentets och rådets förordning [EG] nr 142/2011) eller motsvarande bestämmelser.

Domstolen konstaterar inledningsvis att kemikalieanvändningen i verksamheten är tämligen begränsad och utgörs främst av petrokemiska produkter och myrsyra. Domstolen anser dock, såsom nämnden och länsstyrelsen anfört, att sökandens förslag till villkor 2 ska kompletteras med en skrivning att invallningar ska dimensioneras så att de rymmer största behållarens volym och minst 10 % av övrig lagrad volym.

Domstolen bedömer att bolagets förslag till villkor med nämndens tillägg är tillräckligt med hänsyn till den typ av verksamhet som bedrivs. Vad bolaget redan är bunden av genom annan lagstiftning bör inte heller föreskrivas som villkor.

Hantering av död fisk (villkor 5–6)

Bolaget har under handläggningen av målet justerat sitt förslag till villkor så att död fisk ska avlägsnas och dokumenteras minst två gånger per vecka i stället för en gång per vecka under den tid som ligger utanför produktionssäsongen. Nämnden har också ansett att två gånger per vecka är tillräckligt. Länsstyrelsens har dock invänt mot detta och anser att det ska göras dagligen.

Domstolen finner att det bör föreskrivas ett villkor om hanteringen av död fisk och att bolagets justerade förslag att det ska göras minst två gånger per vecka är tillräckligt mot bakgrund av den motivering till detta som bolaget lämnat.

Fågelskyddsnät (villkor 7)

Länsstyrelsen har föreslagit ett villkor om att fågelskyddsnät ska användas, kontrolleras och dokumenteras samt att tillsynsmyndigheten ska underrättas vid eventuella brister. Bolaget har anfört att de redan använder fågelskyddsnät och har inte motsatt sig att det föreskrivs som villkor. Nämnden anser att det ska finnas fågelskyddsnät men har anfört att brister bör hanteras i egenkontrollarbetet.

Mark- och miljödomstolen bedömer att det är lämpligt att föreskriva ett villkor om fågelskyddsnät men anser likt nämnden att det är tillräckligt att eventuella brister i nätet hanteras inom bolagets egenkontrollarbete.

Lukt (villkor 8)

Länsstyrelsen har föreslagit att verksamheten ska bedrivas så att luktolägenhet förebyggs och begränsas. Om luktolägenhet trots detta uppkommer från verksamheten ska åtgärder vidtas i syfte att minimera olägenheterna. Bolaget har motsatt sig ett

sådant villkor medan nämnden varken har motsatt sig eller tillstyrkt att ett sådant villkor föreskrivs.

Mark- och miljödomstolen finner att länsstyrelsen förslag till luktvillkor är lämpligt och ska följaktligen föreskrivas i domslutet.

Buller (villkor 9)

Både bolaget och länsstyrelsen har lämnat förslag till villkor avseende buller. Bolagets förslag till villkor baseras på Naturvårdsverkets vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller och bolaget anser att ljudnivåerna ska kontrolleras utomhus vid bostäder. Länsstyrelsen har föreslagit att nu gällande villkor för verksamheten ska kvarstå och mätning fortsatt ske vid strandkant med hänvisning till att de anser att området är av intresse för friluftslivet. Nämnden har anslutit sig till bolagets förslag och betonat att det är olämpligt att mätningar ska ske vid strandkant eftersom det är för otydligt.

Mark- och miljödomstolen, som konstaterar att området inte är av riksintresse för det rörliga friluftslivet, finner att bolagets förslagna bullervillkor är lämpliga för ansökt verksamhet samt att ljudnivån ska mätas utomhus vid bostäder.

Energianvändning (villkor 10)

Länsstyrelsen har föreslagit att åtgärder successivt ska vidtas för att minska energianvändningen inom verksamheten. Åtgärderna ska utgå från en för detta syfte framtagen plan som ska redovisas vid behov. Bolaget har motsatt sig ordet *successivt* och föreslår att det byts ut till ordet *fortlöpande* men i övrigt accepterat länsstyrelsens föreslagna villkorsskrivning.

Mark- och miljödomstolen godtar bolagets förslag till justering av länsstyrelsens föreslagna energivillkor och finner det i övrigt som lämpligt.

Kontrollprogram (villkor 11)

Både bolaget och länsstyrelsen har föreslagit villkor avseende kontrollprogram men med olika utformning. Länsstyrelsen anser bl.a. att bolaget ska lämna ett förslag till uppdaterat kontrollprogram till tillsynsmyndigheten senast tre månader från det att tillståndet vunnit laga kraft samt angett ett flertal punkter som ska ingå i kontrollprogrammet. Både bolaget och nämnden har motsatt sig att ”förslag till” kontrollprogram ska lämnas in samt att det i villkoret föreskrivs vad som ska ingå i kontrollprogrammet på så sätt som länsstyrelsen föreslagit. Nämnden har vidare ansett att villkoret inte behövs.

Mark- och miljödomstolens anser att det behövs ett villkor om kontrollprogram men att det i villkoret inte ska föreskrivas vad kontrollprogrammet ska omfatta. Det ska heller inte formuleras som att ett *förslag till* kontrollprogram ska ges in. Domstolen anser vidare att kontrollprogrammet ska ges in till tillsynsmyndigheten senast tre månader innan arbetena påbörjas eller den senare tid som tillsynsmyndigheten bestämmer med anledning av domstolens bifall till bolagets yrkande om verkställighetsförordnande.

Villkorsförslag rörande foderkoefficient

Länsstyrelsen anser foderkoefficienten bör regleras genom villkor. Bolaget har motsatt sig detta och ansett att det varken är nödvändigt eller lämpligt.

Eftersom foderkoefficienten redan beaktas i formeln för utsläpp av totalfosfor i den provisoriska föreskriften anser domstolen att det inte behövs ett sådant villkor som länsstyrelsen förespråkar.

Villkorsförslag rörande vattenuttag

Länsstyrelsen har föreslagit att intaget ska förses med fingaller och att vattenhastigheten vid intaget ska vara så lågt som möjligt, helst under 0,3 m/s med hänvisning till BREF-dokumentet *Integrated Pollution Prevention and Control*. Bolaget har motsatt sig detta.

Domstolen konstaterar att den ansökta vattenbortledningen om maximalt 20 m³/dygn innebär att flödet kommer att vara mycket litet i förhållande till vattenföringen i Ströms Vattudal och att det inte finns skäl att föreskriva ett villkor om maximal vattenhastighet vid intaget. Fiskodlingen med tillhörande vattenintag bedöms dessutom vara en verksamhet som inte omfattas av ovan angivna BREF-dokument.

Villkorsförslag rörande rymning

Länsstyrelsen har föreslagit ett villkor avseende rymning av fisk. Bolaget har motsatt sig ett sådant villkor och anfört att om det ska föreskrivas bör det förtydligas att det med "stor mängd fisk" avses 1 ton fisk eller mer. Nämnden har ansett att ett sådant villkor inte behövs eftersom frågan redan omfattas av egenkontrollförordningen.

Eftersom frågan regleras genom egenkontrollförordningens bestämmelser anser domstolen att det inte bör eller behöver föreskrivas som ett villkor om rymning av fisk i tillståndet.

Villkorsförslag rörande foder och provtagning i Bonäset

Länsstyrelsen har föreslagit fyra villkor för verksamheten avseende näringsämnen, bl.a. begränsningar av fosfor- och kvävehalter i foder, att högenergifoder ska användas och att halten fosfor vid provtagningsplatsen Bonäset ska heller inte få överstiga 7 µg/l som årsmedelvärde beräknat på en rullande treårsperiod. Bolaget anser att det under provotiden räcker med ett fosforvillkor enligt bolagets föreslagna provisoriska föreskrift P1. Nämnden vill att det senare ska vara i form av ett riktvärde samt att bolaget ska genomföra en utvärdering om riktvärdet överskrids.

Mark- och miljödomstolen anser att det är olämpligt att ha en haltbegränsning vid en specifik provtagningspunkt samt att bolaget ska utreda om värdet överskrids. Detta eftersom fosfornivån vid denna punkt kan bero på flera olika faktorer och inte enbart på bolagets utsläpp. Domstolen anser att det är tillräckligt att bolagets utsläpp av näringsämnen regleras i den provisoriska föreskriften under provotiden. Därmed anser domstolen att näringsinnehåll i foder, fodertyp och foderkoefficient

m.m. inte behöver regleras i villkor. Domstolen anser vidare att det inte är nödvändigt att reglera utsläppet av kväve eftersom det är fosfor som är det begränsande näringsämnet i vattenförekomsten.

Yrkanden från Vattudalens naturskyddsförening

Vattudalens naturskyddsförenings har även begärt att bolaget ska bekosta vattenprover för dricksvatten kopplade till alla som bor och verkar längs sjösystemet samt eventuella framtida kostnader för rening av dricksvatten. Domstolen finner emellertid att det inte finns tillräckliga skäl att förena tillståndet med ett sådant villkor.

Var fisk ska försäljas, hur slaktavfall ska nyttjas, att fiskfodret ska baseras på produkter från hållbar och miljövänlig produktion kan mark- och miljödomstolen inte reglera i tillståndet.

Domstolen erinrar även om att den inte kan kalla till samråd utan att samrådsprocessen sker hos länsstyrelsen. Genom att ansökan och tid för huvudförhandling har kungjorts av domstolen anses kringboende och övriga intressenter ha fått möjlighet att framföra sina synpunkter.

Uppskjutna frågor och provisoriska föreskrifter

Uppsamlingsenhet för fekalier och foderrester (U1)

Bolaget har föreslagit ett utredningsvillkor som i huvudsak innebär att bolaget under en provotid ska utreda möjligheterna att odla fisk med uppsamlingsenhet för fekalier och foderrester samt att redovisning ska ske senast fyra år efter att tillståndet vunnit laga kraft alternativt tagits i anspråk. Länsstyrelsen har också föreslagit ett utredningsvillkor men anpassat till den produktionsnivå länsstyrelsen förordat samt med andra formuleringar och en kortare redovisningstid. Länsstyrelsen vill även att storleken av produktionsvolymen ingår i utredningen och därmed sätts på provotid. Nämnden har ansett att även frågan om bästa möjliga teknik bör skjutas upp under en provotid med hänvisning till försöken med uppsamlingsenheten.

Domstolen anser att det finns skäl att låta bolaget under en provotid utreda möjligheterna att odla fisk med uppsamlingsenhet medförande möjligheten att samla upp och rena fekalier och foderrester på det sätt som bolaget föreslagit. Domstolen anser inte att det, såsom länsstyrelsen föreslagit, är lämpligt att frågan om produktionsvolymen skjuts upp under en provotid eftersom denna är för nära sammankopplad med frågan om verksamhetens tillåtlighet. Det är heller inte lämpligt att skjuta upp frågan om bästa möjliga teknik eftersom även detta är en del av prövningen av verksamhetens tillåtlighet. Domstolen anser vidare att det är rimligt att provotiden bestäms till 4 år såsom bolaget föreslagit.

Provisoriska föreskrifter (P1)

Bolaget har som provotidsföreskrift för sitt andrahandsyrkande, med en maximal foderförbrukning om 1 800 ton per kalenderår, föreslagit att utsläpp av totalfosfor från odlingen får uppgå till högst 8 400 kg per år. Länsstyrelsen anser att utsläpp av totalfosfor och totalkväve ska begränsas till 4 400 respektive 40 000 kg per år baserat på en maximal foderförbrukning om 1 000 ton per kalenderår.

Mot bakgrund av mark- och miljödomstolens bifall till bolagets andrahandyrkande finner domstolen bolagets förslag till prøvotidsföreskrift för utsläpp av fosfor som lämpligt. Eftersom fosfor är det begränsande näringsämnet i Ströms Vattudal finner domstolen inga skäl till att i prøvotidsföreskriften ange något villkor för utsläpp av kväve.

Efterbehandling och ekonomisk säkerhet (U2)

Länsstyrelsen har yrkat att för fullgörandet av efterbehandling och andra återställningsåtgärder ska bolaget ställa en ekonomisk säkerhet om 1,5 miljoner kronor. Nämnden är enig med länsstyrelsen i att ett sådant villkor krävs. Bolaget anser att det inte är nödvändigt att ställa ekonomisk säkerhet för verksamheten.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att behovet av efterbehandling och kostnaderna för en sådan idag inte är kända. Det saknas därför möjlighet att i dagsläget ta ställning till behovet av en ekonomisk säkerhet och storleken på en sådan säkerhet. Mot bakgrund av MÖD:s praxis är det heller inte lämpligt att behandla frågan om efterbehandling av eventuella ackumulationshögar inom ramen för tillsynen. Detta eftersom foderrester och fekalier utgör en dominerande del av den miljöpåverkan som en odling av fisk i öppna kassar ger upphov till. Domstolen anser därför att frågorna om efterbehandling av eventuella ackumulationshögar och ekonomisk säkerhet bör skjutas upp under en prøvotid (se MÖD:s dom 2020-06-02 i mål nr M 4189-19). Utredningen ska genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten och domstolen anser att faktisk provtagning bör ingå som en del av underlaget.

Efterbehandlingen i övrigt, såsom borttagande av anläggning på land och i vatten samt omhändertagande av kemiska produkter och avfall kan dock planeras och genomföras genom framtagande av efterbehandlingsplan i samråd med tillsynsmyndigheten på det sätt som bolaget föreslagit (se villkor 12). Domstolen har dock justerat villkoret i enlighet med nämndens förslag på så sätt att ordet *eventuellt* i andra stycket strukits. Domstolen har även tagit bort de delar av villkorsförslaget som hänför sig till efterbehandling av eventuella ackumulationshögar.

Domstolen anser vidare att med anledning av det utredningsvillkor (U2) som nu föreskrivits finns inte längre något behov av delegation till tillsynsmyndigheten på så sätt som länsstyrelsen föreslagit.

Övriga frågor

Verkställighetsförordnande

Domstolen anser att bolagets visat att dess intresse av omedelbar verkställighet väger tyngre än de intressen som talar för att ett lagakraftvunnet avgörande bör föreligga innan verkställighet får ske. I denna bedömning har domstolen även beaktat att det är fråga om fortsatt tillstånd för en redan pågående verksamhet.

Bolaget ska enligt 22 kap. 28 § MB ställa säkerhet hos länsstyrelsen för den ersättning som kan komma att utgå för den tillståndsgivna vattenverksamheten, om domstolens dom ändras. I fråga om slaget av säkerhet gäller 2 kap. 25 § utsökningsbalken.

Igångsättningstid, arbetstid och oförutsedd skada

Det har i målet inte framförts några invändningar mot bolagets yrkade igångsättningstid, arbetstid och tid för anmälan av oförutsedd skada. Mark- och miljödomstolen anser därför att dessa tider bör fastställas i enlighet med bolagets förslag. Domstolen gör dock tillägget att arbetstiden och igångsättningstiden ska räknas från det att tillståndet tagits i anspråk för det fall att bolaget tar tillståndet i anspråk innan domen har vunnit laga kraft.

Prövningsavgift

Domstolen finner inte anledning att ifrågasätta bolagets uppgifter om att kostnaden för att genomföra de åtgärder och uppföra de anläggningar som behövs för vattenverksamheten klart understiger 100 000 kr. Grundavgiften för vattenverksamheten ska därför fastställas till 1 500 kr enligt 3 kap. 4 § 1 st. 1 p. förordningen (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken.

Mot bakgrund av den tillståndsgivna mängden vatten för bortledning ska tilläggsavgiften för vattenverksamheten bestämmas till 500 kr enligt 3 kap. 5 § 1 st. 1 p. förordningen (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken.

Den sammanlagda prövningsavgiften för de ansökta verksamheterna uppgår därmed till 2 000 kr.

Rättegångskostnader

Eftersom bolaget medgett Vattudalens naturskyddsförenings yrkande om ersättning för rättegångskostnader ska yrkandet bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-01)

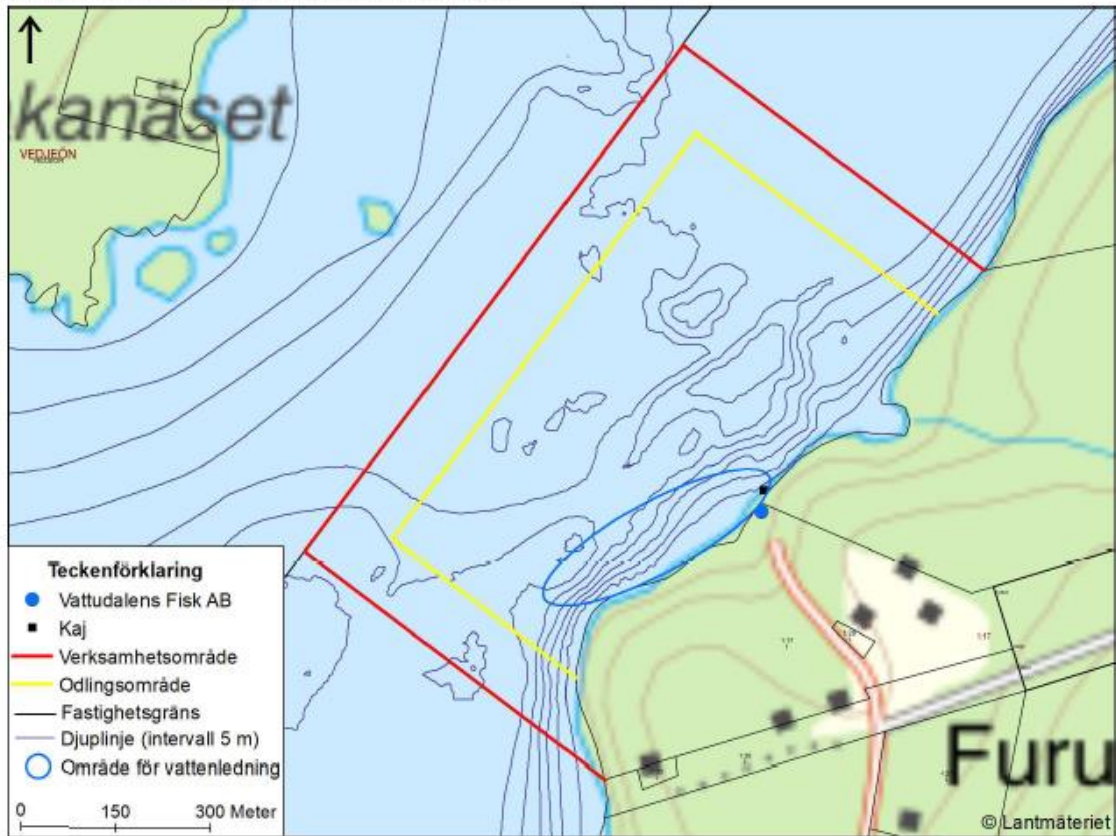
Överklagande senast den 6 augusti 2021. Prövningstillstånd krävs.

På mark- och miljödomstolens vägnar

Emelie Jonsson

I domstolens avgörande har tingsfiskalen Emelie Jonsson, ordförande, de tekniska råden Lars Edlund och Ragnar Asklund samt den särskilda ledamoten Tommy Odelström deltagit.

Figur 1: Figur utvisande verksamhetsområde, odlingsområde samt område inom vilket ledningen avses nedläggas

Hur man överklagar

Dom i mark- och miljödomstol som första instans

MMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.